

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Mgr. Martin Šamalik

**Vybrané otázky výkonu nepodmíněného
trestu odnětí svobody**

Rigorózní práce

Vedoucí rigorózní práce: JUDr. Marie Vanduchová, CSc.

Trestní právo hmotné a procesní

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 10. 2. 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci na téma „Vybrané otázky výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody“ vypracoval samostatně a že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 10. 2. 2016

Mgr. Martin Šamalík

Poděkování

Rád bych poděkoval paní JUDr. Marii Vanduchové, CSc. za odborné vedení práce, cenné rady a připomínky, ale též za čas a energii, jež mi věnovala při konzultacích.

Dále bych chtěl poděkovat ředitelům věznic Bělušice, Břeclav, Horní Slavkov, Jiřice, Karviná, Kuřim, Kynšperk nad Ohří, Mírov, Nové Sedlo, Odolov, Opava, Oráčov, Plzeň, Příbram, Rýnovice, Stráž pod Ralskem, Světlá nad Sázavou, Valdice, Vinařice a Všehrady za vyplnění anketního dotazníku a poskytnutí jiných odborných informací a současně ředitelům věznic České Budějovice, Stráž pod Ralskem, Valdice a Opava za to, že mi umožnili navštívit jejich věznici a zde působícím zaměstnancům za čas a ochotu, s jakou se mi v průběhu návštěv věnovali.

OBSAH

ÚVOD	1
1. MATERIÁLNÍ PODMÍNKY VE VÝKONU TRESTU.....	5
1.1. Právní úprava	5
1.2. Ubytování odsouzených.....	7
1.2.1. Okna, osvětlení, poplachový signalizační systém	8
1.2.2. Ubytovací prostory	11
1.2.3. Vybavení ubytovacích prostor.....	17
1.3. Přeplněnost věznic	21
1.3.1. Statistické srovnání za období 2005-2015.....	26
1.3.2. Amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013	30
2. SOCIÁLNÍ PODMÍNKY VE VÝKONU TRESTU	34
2.1. Právní úprava	34
2.2. Stravování	35
2.2.1. Kvalita stravy	36
2.2.2. Dietní stravování	39
2.2.3. Stravování osob s jinými návyky	41
2.3. Osobní hygiena	43
2.4. Výstroj odsouzených	45
2.5. Vycházky	48
3. KONTAKT ODSOUZENÝCH S VNĚJŠÍM SVĚTEM	51
3.1. Právní úprava	53
3.2. Korespondence	53
3.2.1. Kontrola korespondence.....	54
3.2.2. Přijímání a odesílání korespondence.....	56
3.3. Užívání telefonu.....	57
3.3.1. Telefonní automaty.....	58
3.3.2. Náklady za užívání telefonu	60
3.3.3. Kontrola užívání telefonu	61
3.4. Návštěvy	61
3.4.1. Návštěvy bez zrakové a sluchové kontroly	62

3.4.2. Přijímání návštěv	63
4. ZAMĚSTNÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH.....	65
4.1. Právní úprava	68
4.2. Formy zaměstnávání	70
4.2.1. Vnitřní režie věznice	72
4.2.2. Vlastní výroba	74
4.2.3. Střediska hospodářské činnosti	74
4.2.4. Podnikatelské subjekty	77
4.2.5. Vzdělávání formou denního studia.....	78
4.3. Míra zaměstnanosti	79
4.3.1. Před rokem 1989	79
4.3.2. Po roce 1989	80
4.3.3. Cíle Koncepce v oblasti zaměstnávání vězněných osob	81
4.3.4. Faktory ovlivňující míru zaměstnanosti	87
4.3.5. Situace na Slovensku	91
4.4. Odměňování.....	93
5. ODDĚLENÍ SE ZESÍLENÝM STAVEBNĚ TECHNICKÝM ZABEZPEČENÍM.....	96
5.1. Právní úprava	98
5.2. Způsob zabezpečení.....	102
5.3. Funkce a účel	103
ZÁVĚR.....	106
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	
SEZNAM PŘÍLOH	
ABSTRAKT	
ABSTRACT	
SHRNUTÍ	
SUMMARY	
KLÍČOVÁ SLOVA, NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE	

ÚVOD

Uložení a především samotný výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody představuje mimořádný zásah do života každého pachatele, zvláště pak, jedná-li se o osobu nemající dosud s vězeňským prostředím zkušenost. Ze dne na den se tito musí vyrovnat se skutečností, že jejich každodenní realita je plná různých pravidel vyplývajících z předpisů, o jejichž existenci neměli ani ponětí, či autority zaměstnanců Vězeňské služby, a rovněž osob, se kterými se budou muset setkávat, ať chtějí či ne. Mnohým z nich tak činí přirozeně problém adaptovat se na dané prostředí. Laická veřejnost má často zkreslenou představu o životě za mřížemi. Lidé si mnohdy neuvědomují, s jakými problémy se odsouzení a vězeňský personál denně potýkají, v jakých podmínkách žijí. Tato práce tak dává možnost nahlédnout do světa, který je pro běžnou část populace velmi vzdálený.

V rámci rigorózní práce se budu zabývat dále popsanými vybranými otázkami samotného výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. Původně jsem zamýšlel práci nazvat „Aktuální problémy českého vězeňství“, od svého záměru jsem však brzy upustil. Důvodem bylo zjištění, že problémů s touto oblastí spjatých je velmi mnoho a jedná se tak o téma, které by jednoznačně překročilo rozsah této práce. Zaměřil jsem se tak pouze na některé, z mého pohledu zajímavé a stále aktuální, otázky.

Zdrojem informací byly pro mne vyjma zákonů a podzákonných právních předpisů mezinárodní dokumenty z oblasti tzv. soft law, monografie, odborné články, důvodové zprávy a komentáře k zákonům či uvedeným mezinárodním dokumentům, zprávy Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání a veřejného ochránce práv, v neposlední řadě také judikatura Evropského soudu pro lidská práva a judikatura tuzemská, interní předpisy věznic, statistiky Vězeňské služby ČR a jiné. Výjimečně se jednalo o cizojazyčné zdroje (CPT standards, zahraniční webové stránky). Významným zdrojem informací bylo realizované dotazníkové šetření a rozhovory se zaměstnanci věznic a vazebních věznic v rámci umožněných exkurzí.

Metodikami práce jsou deskripce, analýza, dotazníkové šetření a srovnání statistických dat. Práci jsem strukturoval do 5 kapitol. První kapitola pojednává o materiálních podmínkách výkonu trestu. Ústředním tématem je ubytování odsouzených, zejména prostory určené pro spaní, jejich typy, kapacita a vybavení, a to s přihlédnutím k mezinárodním požadavkům týkajících se plošné výměry těchto prostor a počtu metrů krychlových vzduchu. Současně je zde rozvedena problematika přeplněnosti českých věznic, popsán dopad amnestie bývalého prezidenta Václava Klause z ledna 2013 na stav vězeňské populace a nastíněna rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva. Situaci dokreslují 4 zpracované statistické přehledy. Obsahem prvních dvou je porovnání kapacity pro výkon trestu odnětí svobody při zachování evropského standardu na jednoho odsouzeného, celkový počet ubytovaných odsouzených, výsledná naplněnost ubytovacího prostor, a dále seznam věznic, které přeplněné ubytovací prostory každoročně evidují. Navazující třetí přehled obsahuje údaj o tom, kolikrát byl ve sledovaném období, tj. letech 2005 až 2015 evidován u jednotlivých věznic stav přeplněnosti. Poslední statistický přehled uvádí procentuální výpočet ilustrující, jaká část vězeňské populace byla v důsledku amnestie propuštěna z jednotlivých vězeňských zařízení.

Druhá kapitola je věnována sociálním podmínkám ve výkonu trestu odnětí svobody. Hlavními tématy je stravování odsouzených, osobní hygiena, odívání a právo na vycházky. V případě prvního tématu je sledována kvalita stravy, stravní normy, dietní stravování či stravování osob s jinými návyky, typicky muslimské populace, jež je v českých věznicích hojně zastoupena. Nechybí stručné porovnání s „civilními“ jídelnami ani ukázka vězeňského jídelníčku. Oproti předchozí kapitole je zde pracováno rovněž s interními předpisy – vnitřní řád věznice, časový harmonogram dne. Oblasti hygieny je věnována pozornost s ohledem na změnu, k níž zde v nedávné době došlo. Podkapitola odívání se zaměřuje především na vězeňský oděv. V závěru kapitoly je pojednáno o právu na vycházky se zaměřením na dobu a určený prostor, tedy tzv. vycházkové dvory. Opět je zde pracováno s interními předpisy věznice.

Ve třetí kapitole je pojednáno o formách kontaktu odsouzených s vnějším světem, konkrétně o korespondenci, právu užívat vězeňský telefon a návštěvách odsouzených. Společný tématem prvních dvou forem je právo kontroly Vězeňské služby ČR. V případě telefonického kontaktu je nastíněna problematika mobilních telefonů ve věznicích či nákladů za užívání vězeňských telefonních automatů. Je zde pracováno rovněž s judikaturou obecných soudů. Pokud jde o poslední z forem, zde je pozornost zaměřena na právo odsouzených přijímat návštěvy.

V případě kapitol 1 až 3 jsou sledovány mezinárodní standardy obsažené především v Evropských vězeňských pravidlech či Standardních minimálních pravidlech OSN pro zacházení s vězni, a zkoumáno, do jaké míry se tyto promítly do našeho právního řádu. Uvedené je doplněno o poznatky Veřejného ochránce práv a Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, kteří naplňování těchto standardů v našich podmínkách dlouhodobě systematicky sledují. V několika případech jsou obsahem těchto kapitol i mé vlastní postřehy z návštěv několika věznic a vazebních věznic a návrhy na přijetí legislativních opatření. Přestože jsou příslušná mezinárodní doporučení obsahem všech kapitol práce, skutečnost, zda došlo k jejich začlenění do naší úpravy, je s ohledem na daná témata primárně sledována u těchto tří.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na problematiku zaměstnávání odsouzených ve výkonu trestu. Hlavní témata představují formy zaměstnávání, míra zaměstnanosti a odměňování odsouzených za vykonanou práci. Je zde pracováno mimo jiné s Koncepcí rozvoje českého vězeňství do roku 2015 a nastíněna situace na Slovensku. V kapitole je ve velké míře vycházeno z dat získaných vlastním dotazníkovým šetřením, do něhož se zapojilo 20 z 25 oslovených věznic, tj. 80 % respondentů. Empirický výzkum jsem realizoval na podzim roku 2015 s cílem vysledovat společný náhled věznic nevazebního typu na některé otázky spojené se zaměstnáváním odsouzených a získat informace, které současné informační zdroje veřejnosti v ucelené podobě nenabízejí. Vyvozené závěry jsou obsahem této kapitoly a přílohy č. 7.

Poslední kapitola je věnována tématu umístování odsouzených do oddělení se zesílených stavebně technickým zabezpečením, tedy problematice, kterou uceleně nezachycuje žádná literatura. Přestože se nejedná o téma, jež je odbornou veřejností sledováno v takové míře jako témata v předchozích kapitolách, mám za to, že se jedná o téma aktuální, jež stojí za pozornost. Jde přece jen o institut, který je dlouhodobě sledován Evropským výborem pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání i veřejným ochráncem práv. S ohledem na tyto skutečnosti a s přihlédnutím k tomu, že se související právní úprava výrazně posunula, rozhodl jsem se danou problematiku zařadit na závěr mé práce. Obsahem kapitoly jsou mimo jiné návrhy na přijetí legislativních opatření.

Cíl práce je s ohledem na témata jednotlivých kapitol trojího druhu. V případě kapitoly 1 až 3 je tímto zjistit, do jaké míry se příslušné mezinárodní standardy z Evropských vězeňských pravidel promítly do naší právní úpravy, které z věznic dosahují z hlediska naplněnosti nejvyšších hodnot a zda byl problém přeplněných věznic vyřešen amnestií bývalého prezidenta Václava Klause z ledna 2013. Pokud jde o kapitolu 4, zde je cílem nastínit dosavadní vývoj míry zaměstnanosti odsouzených a posoudit, zda došlo v tomto směru k naplnění cílů vytyčených v Koncepti rozvoje českého vězeňství do roku 2015, a dále pojmenovat nejvýznamnější faktory ovlivňující tento ukazatel. V případě poslední kapitoly je cílem zjistit, zda aktuální právní úprava garantuje právo odsouzeného aktivně se bránit proti rozhodnutí o umístění na dané oddělení.

Obsažená právní úprava odráží právní stav ke dni 10. 2. 2016.

1. MATERIÁLNÍ PODMÍNKY VE VÝKONU TRESTU

Ústředním tématem této kapitoly je ubytování odsouzených v českých věznicích a vazebních věznicích. V následujících podkapitolách bych se pokusil nastínit, do jaké míry se minimální standardy zakotvené v Evropských vězeňských pravidlech (EVP) týkající se této oblasti promítly do naší právní úpravy a současně toto doplnit o poznatky Veřejného ochránce práv (VOP) a Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT), tedy subjektů, které dlouhodobě sledují naplňování předmětných standardů. V několika případech bych si také dovolil uvést vlastní postřehy z návštěv některých vězeňských zařízení, které jsem měl možnost v roce 2015 uskutečnit. Vyjma toho bude v závěru nastíněna rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva (ESLP), který se tímto tématem opakovaně zabýval ve svých rozhodnutích. Vzhledem k tomu, že s materiálními podmínkami ve výkonu trestu v českých věznicích a vazebních věznicích úzce souvisí otázka přeplněnosti těchto zařízení, je této problematice věnována samostatná podkapitola, jejíž součástí je statistický přehled za období 2005 až 2015 včetně nastínění dopadu amnestie bývalého prezidenta Václava Klause z ledna 2013 na vězeňskou populaci.

1.1. Právní úprava

Výkon trestu odnětí svobody upravuje rámcově trestní zákoník (§ 56 a 57 TZ), trestní řád (§ 320 až 334 TŘ), jednací řád pro okresní a krajské soudy (§ 37 a 39 JŘS) a vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy (§ 58 až 63 KancŘ). Podrobnosti jeho výkonu pak obsahuje zvláštní zákon, jímž je zákon o výkonu trestu odnětí svobody (ZVTOS), a dále vyhláška ministerstva spravedlnosti, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (ŘVT). Jedná se o jedinou zákonnou výjimku, kdy je úprava některého druhu trestu obsažena i mimo TZ a TŘ. Nutnost zvláštní úpravy vyplývá především z charakteru daného trestu. Jde přece jen o nejzávažnější zásah do lidských práv a svobod, a tak jeho meze a pravidla musí být přesně stanoveny. Mimo to je nezbytné přesně vymezit práva a povinnosti odsouzených i VSČR, aby byla

zajištěna právní jistota jak odsouzených na straně jedné, tak vězeňského personálu na straně druhé.¹ Obdobně je tomu i u mladistvých, kdy ZSM stanoví, že výkon trestního opatření upravuje zvláštní zákon (§ 76). Tím je rovněž ZVTOS a v podrobnostech ŘVT.

TZ v ustanovení § 55 odst. 3 stanoví, že nepodmíněný trest odnětí svobody se vykonává podle jiného právního předpisu ve věznicích. Tímto předpisem je zmiňovaný ZVTOS, dle kterého je místem výkonu trestu věznice nebo zvláštní oddělení vazební věznice (§ 5 odst. 1). Trestní opatření v podobě výkonu nepodmíněného odnětí svobody uložené mladistvému se též vykonává ve věznicích, a to ve zvláštních věznicích pro mladistvé či zvláštních odděleních pro mladistvé (§ 5 odst. 3 a § 8 odst. 2 ZSM). Pokud je v dalších kapitolách a podkapitolách pojednáváno o konkrétních aspektech výkonu nepodmíněného trestu ve věznicích či vazebních věznicích, je tím myšlen i výkon v uvedených odděleních.

Jednou ze základních zásad výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, jež je zakotvena v ustanovení § 2 odst. 1 ZVTOS, je, že trest může být vykonáván pouze takovým způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody. Současně platí, že tím nesmí být ohrožena potřeba ochrany společnosti. ZVTOS dále v následujícím odstavci stanoví, že s odsouzenými ve výkonu trestu se musí jednat tak, aby bylo zachováno jejich zdraví. Oba tyto odstavce by bylo možné zjednodušit na tvrzení, že hlavní zásadou výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody je, vedle potřeby chránit společnost před odsouzenými to, že s těmito osobami musí být ve výkonu daného trestu dobře zacházeno.² Právo na zachování lidské důstojnosti, jež je uvedeno v prvním odstavci, vychází z LZPS, která každému toto zaručuje (čl. 10 odst. 1).

---

¹ ŠÁMAL a kol. Trestní zákoník. Komentář, 2. vydání. C. H. Beck. 2012, s. 753. ISBN 978-80-7400-428-5

² MAREŠOVÁ, A. *O resocializaci trochu jinak*. Propojení teorie a praxe při studiu sociálních deviací. Sborník příspěvků z konference sekce sociální patologie MČSS. Masarykova česká sociologická společnost. 2011, s. 120. ISBN 978-80-903541-8-0

Z mezinárodního pohledu jsou minimální standardy materiálních podmínek výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody zakotveny zejména v již zmiňovaných EVP³, jež vychází ze Standardních minimálních pravidel OSN pro zacházení s vězni formulovaných již v roce 1955 (SMP). Z hlediska naší právní úpravy jsou dané standardy řešeny nejvýše na podzákonné úrovni.⁴

1.2. Ubytování odsouzených

EVP požadují, aby ubytování zajišťované pro vězně, zejména pak veškeré prostory určené pro spaní, respektovaly lidskou důstojnost a co možná nejvíce potřebu soukromí, a odpovídaly zdravotnickým a hygienickým požadavkům s patřičným ohledem na klimatické podmínky, zejména s ohledem na plošnou výměru, počet metrů krychlových vzduchu, osvětlení, vytápění a větrání. Ve všech prostorách, v nichž vězni žijí, pracují nebo se shromažďují, by měly být splněny 3 podmínky, a to dostatečná velikost oken, umělé osvětlení odpovídající technickým normám a zavedení poplachového signalizačního systému. EVP ukládají členským státům, aby v těchto případech stanovili ve své národní legislativě minimální požadavky (P 18.1 až 18.3). Jedná se tak o jistý nátlak na vlády členských států, aby prostřednictvím vlastních vnitrostátních předpisů stanovily konkrétní standardy, jejichž

---

³ EVP představují soubor doporučení vydaných Výborem ministrů vládám členských států Rady Evropy. Byla přijata v roce 1973 a v letech 1987 a 2006 revidována. EVP stanoví minimální standardy týkající se vězeňského personálu, odsouzených ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody a vazebně stíhaných obviněných. Pokrývají veškerá hlediska vězeňského života, včetně hygieny a výživy vězňených osob, zdravotní péče, kontaktů s vnějším světem apod. Jejich přínosem je, že stanoví principy platné pro všechna vězeňská zařízení nacházejících se v členských státech Rady Evropy a zajišťují, že jsou na vězňené osoby tyto principy (minimální standardy) aplikovány. Díky EVP tak můžeme porovnávat úroveň vězeňství v 47 členských státech, mezi nimiž je i Česká republika. Zdroj: Vězeňská služba České republiky [vid. 2016-01-21], dostupné z:

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/ICEPS/Reforma_evr_vezenstvi_cze_v_erze.pdf

⁴ Jde-li o témata v následujících podkapitolách, problematika vězeňských oken není u nás na zákonné ani podzákonné úrovni řešena. Odlišně je tomu v případě osvětlení v ubytovacích prostorách a poplachového signalizačního systému, které jsou upraveny v ŘVT v ustanovení § 17 odst. 5 in fine. Pokud jde o plošnou výměru ubytovacích prostor a množství vzduchu připadajícího na každého odsouzeného, tyto jsou rovněž obsahem zmíněné vyhlášky (§ 17 odst. 6 a 7).

dodržování je možné vymáhat. Dané standardy by měly zohledňovat lidskou důstojnost v širším pojetí včetně praktických hledisek a otázek zdraví a hygieny. Standardy týkající se vybavení ubytovacích prostor nalezneme zejména v čl. 19.3 a 19.4 EVP, jež se vztahují k hygienickým zařízením. Podle EVP je důležité, aby za hygienu ve věznicích zahrnujících i čistotu cel nesla obecně odpovědnost věznice. Na druhou stranu se očekává, že samotní ubytovaní budou sebe i své bezprostřední okolí v čistotě sami udržovat⁵. Jednotlivé shora uvedené mezinárodní standardy budou blíže popsány v následujících podkapitolách.

1.2.1. Okna, osvětlení, poplachový signalizační systém

V případě oken v ubytovacích prostorách odsouzených EVP stanoví, že tato musí být dostatečně velká, aby mohli vězni za normálních okolností při denním světle číst nebo pracovat, a musí být konstruována tak, aby umožnila přístup čerstvého vzduchu s výjimkou případů, kdy existuje dostatečné efektivní klimatizační zařízení. Vzhledem k tomu, že ustanovení upravující rozměry oken ve věznicích a vazebních věznicích v České republice v ZVTOS ani jiném zákoně či podzákoném právním předpise nenalezneme, je otázkou, jaká konkrétní velikost je považována za optimální.

Podle průzkumu VOP je jejich velikost dostačující. Za problematickou však VOP považuje skutečnost, že v některých věznicích jsou okna opatřena tzv. piškoty či plexiskly, což má za následek, že je v celách neustále šero a vězňům osobám tak nezbývá nic jiného, než při čtení nebo práci používat umělé osvětlení. Účelem těchto bezpečnostních opatření je prý zabránit

---

⁵ CM(2005)163 Dodatek. Komentář k návrhu Doporučení R(2006)2 Výboru ministrů členských států týkající se Evropských vězeňských pravidel. [online]. [vid. 2016-01-25]. Str. 5,7. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/Umluvy/vezenstvi/R_2006_2_Evr_vezen_pravidla-Komentar.pdf

odsouzeným v navazování nepovolených kontaktů mezi s sebou⁶ či v pokřikování na ulici, k čemuž dochází zejména ve vazebních věznicích, jež jsou mnohdy umístěny v běžné zástavbě. Dalším nedostatkem je, že tato opatření, s přihlédnutím k tomu, že je okna možné otevřít pouze částečně na tzv. ventilačku, způsobují, že v daných prostorách dochází k nízkému proudění vzduchu.⁷

S uvedenými výtkami VOP se plně ztotožňuji. Velikost oken ve všech vězeňských zařízeních, která jsem měl možnost navštívit, je dle mého názoru zcela dostačující. Za problematické však v některých případech považuji jejich nevhodné umístění. V několika celách, které jsem měl možnost shlédnout, byla okna velmi vysoko a k tomu překryta pletivem, aby se k oknu ubytovaný nedostal, pakliže by se mu podařilo vyšplhat na jeho úroveň⁸. Domnívám se, že v takových případech pak zcela ztrácí na významu, zda se jedná o okno, které lze otevřít či nikoli. Co se týče bezpečnostních opatření v podobě „piškotů či plexiskel“, opět souhlasím s výtkou VOP, který těmto přisuzuje špatné světelné podmínky na celách. Pouze bych si dovilil uvést zjištění, že mezi mřížemi v oknech a danými bezpečnostními prvky bývá v některých věznicích ještě instalováno pletivo pokrývající celou velikost okna, které průchodu světla ještě více zabraňuje⁹. Odsouzení jsou tak v důsledku těchto opatření po celý den odkázáni pouze na osvětlení umělé. Umělé světlo však nedokáže denní světlo zcela nahradit, jelikož nemá jeho proměnlivost, dynamiku ani tak příznivé spektrální složení.¹⁰ Bohužel je nutné konstatovat, že minimální standardy

---

⁶ K tomu dochází podle zjištění veřejného ochránce práv například tzv. koňováním. Jedná se o formu komunikace mezi vězni umístěnými na různých celách prostřednictvím vzkazů přivázaných na provázek.

⁷ MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 62. ISBN 978-80-7357-606-6.

⁸ např. ve VV Teplice

⁹ např. ve VV České Budějovice

¹⁰ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice. Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005, str. 47. ISBN 80-86708-05-5

týkající se velikosti oken ve vězeňských zařízeních nebyly do našeho právního řádu dosud začleněny.

Odlišná situace je u umělého osvětlení a poplachového signalizačního systému. Co se týče osvětlení, všiml jsem si, že v celách některých věznic bývá osvětlení zajištěno klasicky žárovkami a v jiných zářivkami, a to i v rámci téže věznice. Systém osvětlení tak není vždy sjednocen. Otázkou je, proč tomu tak je. Domnívám se, že v některých případech může jít o důvody finanční, v ostatních naopak o čistě pragmatické, jelikož ne vždy jsou odsouzení ohleduplní k vybavení své cely či ložnice¹¹. Jak uvádí někteří autoři (např. PhDr. Kalivodová), mnozí odsouzení bývají zaskočeni vymoženostmi, na něž nebyli zvyklí, cítí se nesví a těžko si zvykají. A snad jakoby ve vzteku pak všechno ničí a hledají záminky pro konfrontaci. Stává se tak, že i esteticky příjemné prostředí s řadou civilních atributů působí kontraproduktivně.¹²

Z hlediska osvětlení mě zaujaly cely ve Vazební věznici České Budějovice, které jsou standardně vybaveny moderními podhledovými svítidly (zářivkami) s tím, že každý z odsouzených má navíc k dispozici svojí lampičku. Ze strany několika odsouzených mi však bylo sděleno, že žárovky jim vyhovují daleko více, než podhledová světla, jejichž záření je mnohdy velmi silné. Těžko říci, zda umělé osvětlení v českých věznicích a vazebních věznicích odpovídá uznávaným technickým normám, jak požadují EVP v čl. 18.2. Faktem ale je, že novelou ŘVT, jež byla provedena vyhláškou č.

---

¹¹ Ložnice představují velkokapacitní prostory určené pro spaní odsouzených. Trend umisťovat odsouzené do těchto prostor, který je velmi rozšířený v České republice, resp. v celé střední a východní Evropě, je ze strany CPT velmi kritizován. Dle CPT představují takové prostory oproti individuálním celám nedostatek soukromí v každodenním životě odsouzených a existuje v nich vysoké riziko zastrasování a násilí. Taková uspořádání navíc podporují rozvoj kriminálních subkultur a usnadňují udržování zločinných společení. Zdroj: CPT standards, „Substantive“ sections of the CPT’s General reports, Extract from the 11th General Report [CPT/Inf (2001) 16], published in 2001 (obecné standardy CPT/ Inf (2001) 16 – Rev. 2015, výňatek z druhé obecné zprávy [CPT/Inf (2001) 16], bod 29. [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.pdf>

¹² ŘEHÁČEK, J. *Výkon trestu odnětí svobody na doživotí*. Státní zastupitelství. LexisNexis CZ s. r. o., 2007, č. 10, str. 6. ISSN 1214-3758

19/2015 Sb., bylo do našeho právního řádu zakotveno¹³, že do každé cely musí být zavedeno elektrické osvětlení a signalizační (přivolávací) zařízení. Obdobně tak stanoví ZVV v ustanovení § 9 in fine. Do právního řádu tak bylo tímto mimo jiné částečně včleněno pravidlo 18.2 písm. c) EVP spočívající v zavedení poplachového signalizačního systému, který umožní vězňům neprodleně kontaktovat personál¹⁴. Částečně dle mého názoru proto, že ZVV i ŘVT stanoví danou povinnost pouze pro cely, tedy prostory, ve kterých vězni žijí a nikoli již pro jiné prostory, v nichž vězni pracují nebo se shromažďují, jak předpokládají EVP. Domnívám se, že z hlediska systematiky by mohlo být vhodnější, pokud by bylo dané ustanovení v případě výkonu trestu zakotveno obdobně jako u vazby přímo v zákoně (ZVTOS), a nikoli jen v ŘVT jakožto podzákoném právním předpise. Jak bude blíže popsáno v následující podkapitole, vyjma zavedení systému osvětlení a poplachového signalizačního systému, byly do naší úpravy začleněny též požadavky EVP týkající se plošné výměry a počtu metrů krychlových vzduchu v ubytovacích prostorách odsouzených.

1.2.2. Ubytovací prostory

V předchozí podkapitole bylo nastíněno, že standardním ubytováním pro odsouzené v českých věznicích a vazebních věznicích jsou cely a velkokapacitní ložnice. V rámci svých návštěv těchto zařízení jsem však zaznamenal, že tento systém není nastaven plošně. Častým jevem je, že věznice obsahují oba zmíněné typy, tedy cely i ložnice, nicméně jsou i věznice, které ložnice vůbec nemají a ubytování pro odsouzené je založeno pouze na systému celovém. Touto je například Věznice Valdice. V době mé návštěvy se zde nacházelo přibližně 200 cel. Ve většině případů byli odsouzení ubytováni po 8 až 10. Zbývající odsouzení obývali cely pro 5 až 6 osob s výjimkou 3 cel s

---

¹³ ustanovení § 17 odst. 5 in fine ŘVT

¹⁴ Dle několika odsouzených, se kterými jsem měl možnost hovořit, je přivolávací zařízení vhodné používat pouze výjimečně, a to v naléhavých případech, kdy dojde k poškození zdraví odsouzeného.

kapacitou do 30 osob. Ze strany vězeňského personálu mi k tomuto bylo sděleno, že vhodnější by byla jednoznačně varianta, kdy by celu společně obývali nejvýše 4 odsouzení. Došlo by tím prý k výraznému poklesu problémů s těmito osobami, se kterými se potýkají. S obdobným názorem jsem se setkal ve Věznici Opava, ve které sice mají cely pro 3 až 4 odsouzené, nicméně by považovali za vhodnější, pokud by byli v každé cele ubytování nejvýše 2 odsouzení. Ložnicový systém společně s celovým je realizován například ve Věznici Stráž pod Ralskem. V ložnicích jsou odsouzení ubytováni po 6 až 8. I zde však zaznělo doporučení snížit počet ubytovaných odsouzených v jedné místnosti. Přestože jsou uvedené věznice různého typu, odlišné co do architektury či skladby odsouzených, je zřejmé, že náhled personálu je v tomto směru podobný. Osobně se domnívám, že společnému ubytování většího počtu odsouzených v jedné místnosti by se mělo předcházet zejména ve věznicích s ostrahou a se zvýšenou ostrahou, do kterých jsou umisťováni odsouzení k dlouhodobému trestu odnětí svobody, recidivisté a jinak nebezpeční či narušení odsouzení, jako je například Věznice Valdice či Věznice Mírov.

Dne 30. 9. 1999 přijal Výbor ministrů při Radě Evropy, coby její rozhodovací orgán, Doporučení č. R (99) 22 týkající se přeplněnosti vězeňských zařízení a nárůstu počtu vězněných osob. Prostřednictvím tohoto dokumentu bylo vládám členských států, tedy i České republice, která je členem Rady Evropy od 30. 6. 1993, mimo jiné doporučeno, aby přijaly všechna potřebná opatření a při přezkoumání své legislativy a praxe ve vztahu k přeplněnosti vězeňských zařízení a nárůstu počtu vězněných osob aplikovaly zásady stanovené v jeho Příloze. Dle Přílohy Doporučení, konkrétně článku II. bodu 7, pak měla být v souladu s EVP věnována zvláštní pozornost prostoru, který mají vězni k dispozici¹⁵. Tento obecný požadavek byl více rozveden právě v EVP, jež vychází ze SMP z roku 1955, dle kterých veškeré ubytování vězňů, zejména co se týče spaní vězňů, musí odpovídat požadavkům zdraví s tím, že náležitý ohled musí být brán na klimatické podmínky a zejména na

---

¹⁵ Doporučení č. R (99) 22 včetně přílohy je v českém překladu k dispozici zde: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/Umluvy/vezenstvi/R_99_22_preplnenost_vezenskych_zarizeni.pdf

kubický obsah vzduchu, minimální podlažní plochu, osvětlení topení a ventilaci (P 10). Porovnáme-li aktuální znění EVP se zněním z roku 1987¹⁶, na které odkazuje Doporučení č. R (99) 22, zjistíme, že již tehdy bylo na standardy v oblasti ubytovacích prostor pro odsouzené nahlíženo obdobně jako dnes. Největší rozdíl spatřuji v tom, že předchozí znění neobsahovalo oproti aktuálnímu výslovný požadavek respektovat lidskou důstojnost a soukromí odsouzeného.

Dle EVP musí ubytování pro vězně, zejména prostory určené pro spaní, respektovat lidskou důstojnost a co možná nejvíce potřebu soukromí, a musí odpovídat zdravotnickým a hygienickým požadavkům s patřičným ohledem na klimatické podmínky, zejména s ohledem na plošnou výměru, počet metrů krychlových vzduchu, osvětlení, vytápění a větrání (P 18.1). EVP současně předpokládají, že konkrétní minimální požadavky budou stanoveny v národní legislativě (P 18.3). Vzhledem k tomu, že EVP ani Doporučení č. R (99) 22 neobsahují konkrétní limity, je otázkou, jaké standardy týkající se ubytování pro odsouzené k nepodmíněnému trestu odnětí svobody jsou považovány za optimální.

S naznačováním určitých minimálních standardů započal CPT¹⁷. Jde-li o prostor na jednoho vězně, považuje CPT za minimální 4 m² a v případě vězeňské cely pak 6 m². Jak však současně dodává, vždy je třeba tato minima podrobit širší analýze z pohledu jednotlivých vězeňských správ s přihlédnutím k tomu, kolik hodin denně vězni v celách skutečně tráví. Co se týče standardní

---

¹⁶ Doporučení č. R (87) 3 Výboru ministrů k Evropským vězeňským pravidlům. V českém překladu k dispozici zde: <http://spcp.prf.cuni.cz/dokument/evp.htm>

¹⁷ Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání neboli Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) byl zřízen Evropskou úmluvou o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, jež pro Českou republiku vstoupila v platnost dnem 1. 1. 1996. CPT prostřednictvím návštěv zjišťuje, jak je zacházeno s osobami, jež jsou zbaveny svobody s cílem posílit ochranu těchto osob před mučením a nelidským či ponižujícím zacházením nebo trestáním. CPT je oprávněn zejména vstupovat do míst, kde se nacházejí tyto osoby, včetně práva se zde pohybovat bez omezení, získat veškeré informace, které jsou nezbytné pro uskutečnění jeho úkolu, a rozmlouvat bez přítomnosti jiné osoby s osobami zbavenými svobody. Zdroj: Vláda České republiky [online]. [vid. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/evropska-umluva-o-zabraneni-muceni-a-nelidskemu-nebo-ponizujicimu-zachazeni-nebo-trestani-17701/>

velikosti cely, přestože to CPT nikdy nestanovil přímo jako normu, za žádoucí pro jednoho vězně by považoval celu o velikosti 9 až 10 m²,¹⁸ minimálně však 7 m².¹⁹

Pozitivní je, že Česká republika výše uvedené mezinárodní požadavky týkající se minimálních limitů na plošnou výměru ubytovacích prostor a počtu metrů krychlových vzduchu do své právní úpravy včlenila. Stalo se tak novelou ŘVT provedenou vyhláškou č. 378/04 Sb., jež rozšířila ustanovení § 17 o šestý a sedmý odstavec. Vyhláška nabyla účinnosti dne 1. 7. 2004. Do ŘVT tak byl nově zakotven § 17 odst. 6, který stanovil, že v ubytovací místnosti určené pro ubytování více odsouzených musí na jednoho odsouzeného připadat ubytovací plocha nejméně 4 m² s tím, že cely nebo ložnice o ubytovací ploše menší než 6 m² nelze k ubytování odsouzených používat. Z uvedeného však platí výjimka v podobě poslední věty daného ustanovení, dle které je možné odsouzeného umístit do ubytovací místnosti určené pro ubytování více odsouzených, v níž by na něho připadla ubytovací plocha menší než 4 m², ale pouze za situace, kdy celkový počet odsouzených vykonávajících trest ve věznicích téhož základního typu v rámci republiky překročí kapacitu věznic stanovenou tak, aby na jednoho odsouzeného připadala ubytovací plocha alespoň 4 m². Zakotvení této výjimky však není dle mého názoru v souladu s požadavky EVP, ale spíše naopak v rozporu s nimi. EVP totiž předpokládají, že v národní legislativě budou zakotveny mechanismy, jimiž se zajistí, že minimální požadavky uvedené v čl. 18.1, mezi které spadají limity týkající se ubytovací plochy, nebudou nedodržovány v důsledku přeplnění věznic (P 18.4).

V loňském roce došlo ke změně části ustanovení § 17 odst. 6 ŘVT, konkrétně jeho věty druhé týkající se zákazu užívat cely nebo ložnice o ploše menší než 6 m². Novela ŘVT provedená vyhláškou č. 19/15 Sb., jež nabyla účinnosti ke dni 1. 3. 2015, tak nově přímo stanovuje, že cela nebo ložnice

---

¹⁸ CM(2005)163 Dodatek. Komentář k návrhu Doporučení R(2006)2 Výboru ministrů členských států týkajících se Evropských vězeňských pravidel. [online]. [vid. 2016-01-25]. Str. 7-8. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/Umluvy/vezenstvi/R_2006_2_E_vr_vezen_pravidla-Komentar.pdf

¹⁹ Viz rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Enache proti Rumunsku ze dne 1. 4. 2014, č. 10662/06

určená k ubytování pouze jedné osoby nesmí mít ubytovací plochu menší než 6 m². S ohledem na znění ustanovení § 17 odst. 6 lze říci, že naše právní úprava převzala v případě plošné výměry ubytovacích prostor pro odsouzené doporučení obsažená v Doporučení č. R (99) 22 i EVP, a to včetně minimálních limitů určených CPT. Obdobně je to u kritéria týkajícího se počtu metrů krychlových vzduchu v ubytovacích prostorách odsouzených, které, jak už bylo uvedeno, bylo do ustanovení § 17 ŘVT rovněž zakotveno novelou provedenou vyhláškou č. 378/04 Sb. S účinností od 1. 7. 2004 tak ŘVT stanoví, že na jednoho odsouzeného musí připadat nejméně 7 m³ vzduchu (§ 17 odst. 7). Na rozdíl od plošné výměry neměla loňská novela ŘVT provedená vyhláškou č. 19/15 Sb. na dané kritérium žádný vliv.

Přestože mezinárodní požadavky týkající se plošné výměry ubytovacích prostor pro odsouzené a počtu metrů krychlových vzduchu v těchto prostorách byly zakotveny do naší právní úpravy již před více než deseti lety, je otázkou, zda jsou daná kritéria v praxi skutečně dodržována. Zda tomu tak je či není, můžeme například vyčíst ze Zpráv CPT, jenž pravidelně české věznice a vazební věznice navštěvuje. Srovnáním posledních dvou Zpráv CPT z roku 2011 a 2014 dospějeme k závěru, že se situace v posledních několika letech výrazně zlepšila. Ve dnech 7. až 16. 9. 2010 navštívil CPT vazební věznice Hradec Králové, Praha-Ruzyně a Teplice, a dále věznice Pardubice a Všehrady. Ve Zprávě z této návštěvy přijaté dne 11. 3. 2011²⁰ CPT konstatoval, že Vazební věznice Hradec Králové a Věznice Pardubice jsou velmi přeplněné, v důsledku čehož není vězňům ubytovaným na celách pro více osob poskytnut minimální prostor 4 m². Na základě tohoto zjištění bylo orgánům České republiky doporučeno, aby zdvojnásobily své úsilí zaměřené na ukončení přeplněnosti věznic a zajistily efektivní realizaci normy 4 m² prostoru na jednoho vězně v praxi, s přihlédnutím k Doporučení č. R (99) 22 Výboru ministrů Rady Evropy. Naproti tomu ve Zprávě z návštěvy z roku 2014, jež

---

²⁰ Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 7. až 16. 9. 2010. [online]. [vid. 2016-01-25].
Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/evropska-umluva-o-zabraneni-muceni-a-nelidskemu-nebo-ponizujicimu-zachazeni-nebo-trestani-17701/>

byla přijata dne 31. 3. 2015²¹, CPT uvádí, že žádná z navštívených věznic (vazební věznice Brno, Litoměřice, Praha-Pankrác, věznice Valdice a Všehrady) není přeplněná a stejně by tomu tak mělo být v případě všech ostatních věznic v zemi. Jak však bohužel vyplývá z aktuálních údajů VSČR, naplněnost vazebních věznic činí v souhrnu 77,58 % a standardních věznic již 102,95 %²². V případě nevazebních věznic je tak možné usuzovat, že řada odsouzených v současné době nemá k dispozici prostor, který jim přiznává ŘVT. V této souvislosti je též vhodné zmínit se o Koncepti rozvoje českého vězeňství do roku 2015. V Koncepti VSČR předpokládala, že do roku 2015, tedy do 10 let od jejího přijetí, bude dosaženo stavu, kdy v průměru u 20 % vězněných osob bude zajištěna ubytovací plocha 6 m² a u 80 % vězněných osob ubytovací plocha 4 m².²³

Naproti tomu požadavek, aby na jednoho odsouzeného připadalo nejméně 7 m³ vzduchu, není dle zjištění VOP v praxi problematické plnit, a to s ohledem na architekturu věznic (vysoké stropy).²⁴ Jak vyplývá z výše uvedeného, s požadavkem, jenž se týká plošné výměry ubytovacích prostor pro odsouzené a počtu metrů krychlových vzduchu v těchto prostorách, úzce souvisí problematika přeplněnosti věznic. Této se budu podrobně věnovat v následující kapitole 1.3.

Na závěr bych ve stručnosti nastínil rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) týkající se daného tématu. V první řadě bych zmínil judikát *Karalevičius proti Litvě*,²⁵ ve kterém ESLP dospívá k závěru, že prostor

---

²¹ Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 1. až 10. 4. 2014. [online]. [vid. 2016-01-25].

Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/evropska-umluva-o-zabraneni-muceni-a-nelidskemu-nebo-ponizujicimu-zachazeni-nebo-trestani-17701/>

²² *Stavy vězněných osob*. Vězeňská služba České republiky [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vscz.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/rychla-fakta/>

²³ *Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015*. Vězeňská služba České republiky, Generální ředitelství [online]. [vid. 2016-01-25]. Str. 39. Dostupné z: http://www.vscz.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/koncepce_do%20roku_2015.pdf

²⁴ MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 66. ISBN 978-80-7357-606-6.

²⁵ *Karalevičius proti Litvě*, č. 53254/99, rozsudek ze dne 7. 4. 2005

připadající na jednoho vězně ve vězeňské cele je významným faktorem pro posouzení otázky, zda lze podmínky v dané věznici považovat za ponižující ve smyslu článku 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (EÚLP). Tento článek stanoví, že nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu. V případě určení výměry plochy, která je v tomto směru hraniční, vychází ESLP právě z kritéria doporučeného CPT, tedy 4 m². Pakliže má odsouzený k dispozici méně podlahové plochy než 4 m², ESLP v rozsudcích mnohdy bez dalšího konstatuje porušení článku 3 EÚLP.²⁶ Dle mého názoru však nelze dosud v tomto směru hovořit o konstantní judikatuře, jelikož například v rozhodnutí z roku 2014 Muršić proti Chorvatsku²⁷ se ESLP odchyluje od předchozího rozhodování a dospívá k závěru, že každý odsouzený musí mít k dispozici minimálně 3 m². K tomu současně dodává (obdobně jako CPT), že na otázku osobního prostoru musí být nahlíženo ve světle kumulativních podmínek režimu zbavení svobody, jako je například denní režim umožňující pobyt mimo celu a dostatek přirozeného světla a čerstvého vzduchu. Malá plocha na jednoho odsouzeného tak může být dle ESLP za určitých podmínek kompenzována celkovou plochou cely a skutečností, že se odsouzení mohou velkou část dne pohybovat mimo tuto celu. Přestože tedy v daném případě ESPL dospěl k závěru, že osobní prostor odsouzeného (stěžovatele) byl po určitou dobu nepřiměřeně omezen (měl k dispozici méně než 3 m²), nedošlo tímto k porušení článku 3 EÚLP, jelikož toto omezení bylo vykompenzováno dostatečnou možností pohybu odsouzeného mimo celu a jeho umístěním ve vhodném zařízení.

1.2.3. Vybavení ubytovacích prostor

EVP se v případě vybavení ubytovacích prostor pro odsouzené, tedy cel a ložnic, omezují pouze na standardy vztahující se k hygienickým zařízením (P 19.3 a 19.4). Dle EVP musí mít vězni přístup k hygienickým zařízením,

---

²⁶ Např. Bulea proti Rumunsku, č. 27804/10, rozsudek ze dne 3. 12. 2013; Epistatu proti Rumunsku, č. 29343/10, rozsudek ze dne 24. 9. 2013

²⁷ Muršić proti Chorvatsku, č. 7334/13, rozsudek ze dne 12. 3. 2014

kteře jsou zdravotně nezávadné a respektují právo na soukromí. Současně platí, že musí mít k dispozici zařízení umožňující vykoupání či osprchování při teplotě odpovídající klimatickým podmínkám, a to pokud možno denně, nejméně však dvakrát týdne. Naše úprava je v tomto směru bohatší a obsahuje vyjma tohoto též ustanovení týkající se lůžek, uzamykatelných skříněk, stolů či židlí, a to na zákonné i podzákoné úrovni.

Dle ustanovení § 16 odst. 3 ZVTOS musí mít každý odsouzený zabezpečeno lůžko a uzamykatelnou skřínku k uložení osobních věcí. Požadavek na uzamykatelnou skřínku byl do zákona včleněn až novelou ZVTOS provedenou zákonem č. 276/2013 Sb., jenž nabył účinnosti 1. 1. 2014. Do té doby byl v daném ustanovení obsažen pojem „prostor pro uložení osobních věcí“. Odůvodnění této záměny důvodová zpráva²⁸ k návrhu zákona č. 276/2013 Sb. neobsahuje. Můžeme se tak jen domnívat, proč se tak stalo. Dle mého názoru výše uvedenou novelou došlo především ke sladění ZVTOS s ŘVT, který v ustanovení § 17 odst. 1 pojem „uzamykatelná skřínka“ obsahoval, a to již v původním znění k 1. 1. 2000. Přestože bylo ustanovení § 17 ŘVT od svého přijetí dvakrát novelizováno²⁹, na odstavec první to nemělo žádný vliv. Od přijetí ŘVT tak platí, že k uložení osobních věcí se každému odsouzenému poskytne uzamykatelná skřínka s tím, že odsouzený je povinen kdykoliv umožnit zaměstnanci VSČR provést kontrolu svých osobních věcí. Zakotvením standardu v podobě uzamykatelné skřínky do ZVTOS bylo současně o něco více naplněno doporučení promítnuté do čl. 18.1 a čl. 31.7 EVP, dle kterých ubytování, zejména veškeré prostory pro spaní, musí respektovat lidskou důstojnost a co nejvíce potřebu soukromí s tím, že pokud je vězňům dovoleno mít v držení svůj majetek, je vězeňská správa povinná přijmout opatření, která zajistí jeho bezpečnou úschovu. Smyslem doporučení

---

²⁸ k dispozici zde: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=928&CT1=0>

²⁹ k 1. 7. 2004 na základě novely provedené vyhláškou č. 378/04 Sb. a k 1. 3. 2015 na základě novely provedené vyhláškou č. 19/15 Sb.

v čl. 31.7 je však také chránit zaměstnance věznic před případným nařčením z krádeže majetku vězňů.³⁰

Jak již bylo uvedeno výše, dle ZVTOS musí mít každý odsouzený vlastní lůžko. ŘVT tento požadavek dále rozvádí v případě jednopatrových lůžek, kdy stanoví, že tato lze užívat pouze tehdy, bude-li mezi ložnými plochami dolního a horního lůžka vzdálenost nejméně 80 cm a bude-li na jednoho odsouzeného připadat nejméně 7 m³ vzduchu. Co se týče druhého z kritérií, tomu byl věnován prostor v předchozí kapitole, kde bylo naznačeno, že s ohledem na současnou vězeňskou architekturu (vysoké stropy v ubytovacích prostorách) by neměl být problém toto zajistit. U horního lůžka ŘVT vyžaduje, aby bylo opatřeno podložkou, která nepropouští prach (§ 17 odst. 7). Ustanovení týkající se jednopatrových lůžek bylo do ŘVT zakotveno až novelou provedenou vyhláškou č. 378/04 Sb.

Kromě lůžek a uzamykatelných skříněk musí být prostory, ve kterých jsou odsouzení ubytováni vybaveny stolkem a židlemi v množství odpovídajícím počtu ubytovaných odsouzených (§ 17 odst. 2 ŘVT). Pravidlo týkající se množství daného nábytku bylo přijato až v březnu loňského roku na základě novely provedené vyhláškou č. 19/15 Sb. VOP ve své Zprávě z roku 2010 poukázal na skutečnost, že v některých vazebních věznicích mají obvinění pouze stoličky a nikoliv židle, které jim, obdobně jako odsouzeným ŘVT, zaručuje ZVV. Dle VOP tak vězni nemají v důsledku toho možnost se během čtení, psaní, jídle a jiných činnostech opřít, což pro ně znamená značný diskomfort³¹. Přestože VOP v tomto vycházel ze svých návštěv vazebních věznic, domnívám se, že se tento problém týká obviněných stejně tak jako odsouzených. Skutečnost, že odsouzení mají v některých nevazebních

---

³⁰ CM(2005)163 Dodatek. Komentář k návrhu Doporučení R(2006)2 Výboru ministrů členských států týkajících se Evropských vězeňských pravidel. [online]. [vid. 2016-01-25]. Str. 12. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/Umluvy/vezenstvi/R_2006_2_Evr_vezen_pravidla-Komentar.pdf

³¹ MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 67. ISBN 978-80-7357-606-6.

věznicích k dispozici stoličky namísto židlí, dokládají například i fotografie umístěné na webu VSČR³².

Dle ustanovení § 17 odst. 5 ŘVT musí být cely vybaveny sociálním zařízením, jež obsahuje záchod a umyvadlo s tekoucí pitnou vodou. Současně platí, že záchod musí být oddělen alespoň neprůhlednou zástěnou. Slovo „alespoň“ bylo do daného ustanovení včleněno až novelou provedenou vyhláškou č. 378/04 Sb. Do té doby, tj. do 1. 7. 2004 bylo striktně stanoveno, že tím oddělovacím prvkem je právě uvedená neprůhledná zástěna. Zmíněná novela z tohoto prvku učinila minimální požadavek. Novela ŘVT provedená vyhláškou č. 19/15 Sb. dané ustanovení dále rozšířila o pravidlo, aby na celách byla instalována umyvadla s tekoucí pitnou vodou. Srovnáním současného znění daného ustanovení s oběma předchozími lze rovněž dospět k závěru, že bylo touto novelou upřesněno, která část hygienického zařízení má být od zbyvajících prostorů oddělena. Zatímco dosavadní úpravu bylo možné vyložit tak, že odděleně má být umístěno umyvadlo i záchod, aktuální znění jednoznačně stanoví, že pouze záchod. Přes uvedené změny lze konstatovat, že ustanovení § 17 odst. 5 ŘVT již ve své původní podobě vyhovovalo požadavkům EVP stanovených v čl. 19.3, dle kterého musí mít vězni volný přístup k hygienickým zařízením, které jsou zdravotně nezávadné a respektují právo na soukromí. Otázkou však je, zda je obsah předmětného ustanovení v praxi naplňován. Z průzkumu VOP vyplývá, že tomu tak mnohdy není. VOP poukazuje na případy nedůstojných podmínek, jako jsou WC kabinky bez dveří či závěsu, společná WC oddělená pouze z boku nízkými přepážkami nebo WC na cele bez jakékoliv vizuální bariéry. Obdobně tak v roce 2014 konstatoval CPT po návštěvě Věznice Valdice a Vazební věznice Litoměřice. V obou zařízeních byla dle CPT hygienická zařízení přepažena pouze částečně pomocí plastového závěsu.³³ Pokud jde o osobní zkušenost, velmi pozitivně hodnotím

---

³² např. fotografie z Věznice Valdice, dostupné zde: <http://www.vscr.cz/veznice-valdice-95/fotogaleri-489/ilustracni-fotografie-670/>; či z Věznice Mírov, dostupné zde: <http://www.vscr.cz/veznice-mirov-23/o-nas-1595/fotogalerie-793/soucasne-fotografie-795/>

³³ Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 1. až 10. 4. 2014. [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z:

sociální zařízení ve Věznici Opava, objekt Krnovská, kterou jsem měl v loňském roce možnost navštívit. Setkal jsem se zde s prvkem, který jsem dosud v jiné české vazební či ne vazební věznici neviděl, a to toaletou spojenou s umyvadlem z nerezové oceli. Takovéto moderní provedení sociálního zařízení, jehož předností je mimo jiné úspora vody, místa a bytelné zpracování, bývá instalováno například v amerických věznicích, v našich podmínkách to však dle mého názoru rozhodně běžné není.

Naproti tomu VOP poukazuje na určitá zlepšení, ke kterým od roku 2006 došlo, jako například odstranění všech tureckých záchodů, které byly nahrazeny typickými klozety³⁴. V této souvislosti je vhodné upozornit na rozhodovací praxi ESLP, který ve svých rozsudcích pohlíží na nehygienické podmínky, často v kombinaci s přeplněností, jako na ponižující zacházení.³⁵

1.3. Přeplněnost věznic

Již v roce 2005 VSČR konstatovala, že přeplněnost českých věznic představuje trvalý problém, který zapříčiňuje, že Česká republika není schopná zajistit ubytovací plochu pro jednoho odsouzeného, jež požadují evropské standardy.³⁶ Právě velikost plochy, kterou má vězeň k dispozici, je vhodným měřítkem přeplněnosti věznic.³⁷ Jak bylo naznačeno v podkapitole 1.2.2, VSČR si v této souvislosti vzala v roce 2005 za cíl dosáhnout do roku 2015 stavu, kdy v průměru u 20 % vězněných osob bude zajištěna ubytovací plocha 6 m² a u 80 % vězněných osob ubytovací plocha 4 m².

<http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/evropska-umluva-o-zabraneni-muceni-a-nelidskemu-nebo-ponizujicimu-zachazeni-nebo-trestani-17701/>

³⁴ MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 68. ISBN 978-80-7357-606-6.

³⁵ Např. Kalašnikov proti Rusku, č. 47095/99, rozsudek ze dne 15. 07. 2002; Peers proti Řecku, č. 28524/95, rozsudek ze dne 19. 04. 2001, Dougoz proti Řecku, č. 40907/98, rozsudek ze dne 6. 3. 2001

³⁶ *Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015*. Vězeňská služba České republiky, Generální ředitelství [online]. [vid. 2016-01-25]. Str. 17. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/koncepce_do%20roku_2015.pdf

³⁷ WALMSLEY, R. *Dosavadní vývoj systémů ve střední a východní Evropě*. Trestní právo. LexisNexis CZ s.r.o. 2005, č. 2, s. 15.

CPT ve Zprávě z roku 2010 doporučil, aby orgány České republiky zdvojnásobily své úsilí zaměřené na ukončení přeplněnosti věznic a zajistily efektivní realizaci normy 4 m² prostoru na jednoho vězně s přihlédnutím k Doporučení Rec(99)22 Výboru ministrů Rady Evropy a Doporučení Rec(2003)22 o podmíněném propuštění. Reakcí na tuto Zprávu bylo vyjádření Vlády ČR³⁸, která nevyhovující stav týkající se přeplněných věznic odůvodnila tím, že nově přijatý TZ³⁹ se dosud neprojevil očekávaným snížením počtu osob ve výkonu trestu odnětí svobody a v soudní praxi není ani často využíván trest domácího vězení coby alternativa k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Současně bylo sděleno, že Ministerstvo spravedlnosti ČR a vedení VSČR jsou instruováni k tomu, aby v nejvyšší možné míře podávali návrhy na podmíněné propuštění ve smyslu ustanovení § 88 odst. 2 TZ, tedy v případě odsouzených za přečin, kteří svým vzorným chováním a plněním svých povinností prokázali, že dalšího výkonu trestu není třeba, a u nichž není zjevné, že by po propuštění na svobodu nevedli řádný život. Z tohoto lze dovodit, že východisko pro snížení přeplněnosti věznic je spatřováno ve vyšším využívání alternativních trestů k trestu odnětí svobody a častějším využíváním institutu podmíněného propuštění, což však nepřináší bezprostřední efekt. Tento náhled přetrvával do současnosti. K ukládání většího počtu alternativních trestů, konkrétně trestu domácího vězení, by mělo přispět zavedení elektronických náramků, které bylo plánováno na počátek letošního roku. Přestože v první etapě dostane náramky pouhých 160 až 170 osob, kterým byl trest domácího vězení již uložen, Ministerstvo spravedlnosti předpokládá, že do 2 let by se tak mělo stát již u 750 osob.⁴⁰ Dalšími systémovými řešeními by mohla být dekriminalizace některých druhů trestných činů či postup spočívající v oddálení nástupu do

---

³⁸ Vyjádření vlády České republiky schválené usnesením vlády ze dne 23. 11. 2011. [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/evropska-umluva-o-zabraneni-muceni-a-nelidskemu-nebo-ponizujicimu-zachazeni-nebo-trestani-17701/>

³⁹ Jedná se o současný zákon č. 40/2009 Sb., který nabyt účinnosti dnem 1. 1. 2010

⁴⁰ *Vězňů přibývá, musejí stavět nové kriminály*. Novinky.cz. [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/krimi/381140-veznu-pribyva-museji-stavet-nove-kriminaly.html>

výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody v případě méně závažných trestných činů.

Přes výše uvedené, přímým řešením přeplněnosti vězeňských zařízení jsou nadále investice do stavebních úprav stávajících věznic či jiných objektů za účelem rozšíření jejich kapacity. Tyto však nejsou dostatečné. Ve vyjádření Vlády z roku 2010 zaznívá nepříznivá informace, a to, že k tomu, aby mohlo být docíleno odstranění stavu disproporce mezi počtem vězněných osob a ubytovací kapacitou vězeňských zařízení, by bylo nutné navýšit objem kapitálových výdajů VSČR o 1,65 mld. Kč, což ale státní rozpočet České republiky neumožňuje. Nezbylo tedy nic jiného než danou situaci řešit postupně⁴¹ například přeměnou nevyužívaného uprchlického zařízení ve Velkých Přílepech (okres Praha-východ)⁴² a areálu výcvikového střediska Policie České republiky v Balkové (okres Plzeň-západ) na vězeňská zařízení, čímž se kapacita ubytovacích prostor pro vězně navýšila o 700 ubytovacích míst, či jinými investičními akcemi, v jejichž důsledku se získalo dalších 800 míst. Vláda ČR tak otevřeně přiznala, že přeplněnost vězeňských zařízení představuje problém, který je efektivně řešen rozšiřováním ubytovací kapacity, avšak nelze jej vyřešit jednorázově, jelikož na to nejsou finanční prostředky.

V roce 2013 došlo k enormnímu snížení počtu odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v důsledku vyhlášené amnestie bývalého prezidenta Václava Klause⁴³, což se projevilo v kladném hodnocení České republiky ze strany CPT, který ve své poslední zprávě z roku 2014

---

⁴¹ Dle vyjádření ministryně spravedlnosti Daniely Kovářové bylo v roce 2009 otevřeno 100 ubytovacích míst ve Věznici Ostrov nad Ohří a 260 míst ve Věznici Rapotice s tím, že se plánuje další rozšíření její kapacity včetně Věznice Kynšperk nad Ohří a Věznice Světlá nad Sázavou. Vyjádření dostupné [online]. [vid. 2016-01-25]. z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/ministryne-spravedlnosti-hleda-reseni-pro-preplnenost-veznic-60154/>

⁴² Uprchlické zařízení ve Velkých Přílepech bylo následně skutečně přeměněno na vězeňské zařízení (v lednu 2012). V důsledku amnestie prezidenta republiky Václava Klause z 1. 1. 2013 však došlo ke jeho uzavření. V provozu tedy bylo něco přes rok. V roce 2015, v souvislosti s nárůstem stavu vězněných osob, bylo opět přistoupeno k jeho otevření coby pobočky Vazební věznice Praha Ruzyně. *VSČR znovuotevřela Velké Přílepy*. Vězeňská služba České republiky [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-ruzyne-90/informacni-servis-1618/aktualita-195/vs-cr-znovuotevrela-velke-prilepy-12717>

⁴³ Vzhledem k tomu, že amnestie prezidenta republiky Václava Klause z 1. 1. 2013 měla přímý vliv na podstatné snížení stavu odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, byla jí v této práci věnována samostatná podkapitola

vyzdvihl, že žádné z vězeňských zařízení, které v České republice v tomto roce navštívil, není přeplněné s tím, že by tomu tak mělo být i v případě ostatních českých věznic a vazebních věznic. CPT však současně vyjádřil obavu, že tento stav nemusí dlouho trvat a požádal vládu ČR o podrobné informace ohledně opatření, jež byly českými orgány přijaty k prevenci přeplnění vězeňských zařízení.⁴⁴ V reakci na tuto Zprávu bylo CPT oznámeno, že příslušná opatření, která by měla omezit přeplňování věznic a vazebních věznic, jsou přijímána a patří mezi ně otevření několika poboček některých věznic. Rovněž bylo přislíbeno, že v nové Koncepti rozvoje vězeňství do roku 2025 budou opatření proti přeplněnosti věznic obsažena.⁴⁵ I na základě tohoto sdělení lze učinit závěr, že jediným účinným prostředkem, kterým je u nás efektivně řešen problém přeplněnosti věznic, je stále navyšování ubytovací kapacity prostřednictvím výstavby dalších věznic, rekonstrukcí stávajících či přestavbou jiných budov na tato zařízení. Výše uvedené potvrzuje konstatování VSČR z roku 2015, podle kterého je do budoucna počítáno s otevřením dalších objektů, a to konkrétně v Poštorné u Břeclavi a Vyšních Lhotách u Ostravy⁴⁶. Trend spočívající v řešení přeplněnosti rozšířením ubytovacích prostor tedy přetrvává i do současné doby. Před výstavbou nových věznic má nicméně přednost rozšiřování kapacity stávajících zařízení. Důvody jsou finanční a personální. S výstavbou zcela nových věznic je totiž spojena potřeba navýšit početní stav nejen příslušníků a specialistů, kteří se zabývají zacházením

---

⁴⁴ Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 1. až 10. 4. 2014. [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/evropska-umluva-o-zabraneni-muceni-a-nelidskemu-nebo-ponizujicimu-zachazeni-nebo-trestani-17701/>

⁴⁵ Vyjádření vlády České republiky ke Zprávě CPT z roku 2014. [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/evropska-umluva-o-zabraneni-muceni-a-nelidskemu-nebo-ponizujicimu-zachazeni-nebo-trestani-17701/>

⁴⁶ VSČR znovu otevřela Velké Přílepy. Vězeňská služba České republiky [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/vazebni-veznice-praha-ruzyne-90/informacni-servis-1618/aktualita-195/vs-cr-znovuotevrela-velke-prilepy-12717>

s vězňnými osobami, ale i veškerého dalšího personálu z oblasti vedení, personalistiky, ekonomiky, logistiky či správní služby.⁴⁷

S rozšiřování ubytovací kapacity úzce souvisí problematika realizace věznic formou tzv. Public Private Partnerships, neboli zkráceně PPP. Jedná se o formu spočívající v partnerství veřejného a soukromého sektoru, která u nás není dosud ve velké míře praktikována. Její podstatou je spolupráce partnera ze soukromého sektoru, který věznici navrhne, postaví, zafinancuje a po vymezené období provozuje a veřejného sektoru, který určí výstupní specifikaci služby, zajistí ostrahu vězňů a partnerovi splácí tzv. poplatek za dostupnost. Výhodou této formy je zejména skutečnost, že veřejný sektor se tím vyhne vysokým počátečním investičním nákladům.⁴⁸ Další výhodou je pak často vyšší úroveň poskytnutých služeb při nižších provozních nákladech.⁴⁹ Pokud je stále hlavním východiskem k řešení problému přeplněnosti vězeňských zařízení rozšiřování jejich kapacity a s přihlédnutím k tomu, že příslušný rezort nedisponuje potřebnými finančními prostředky, jeví se spolupráce se soukromým subjektem do budoucna jako vhodná varianta.

V souvislosti s nalézáním vhodného řešení přeplněnosti věznic, bych se ještě velmi stručně zmínil o způsobu na české poměry velmi progresivním, kterého využívají některé přední evropské země, jako například Švýcarsko či Norsko, jež se potýkají se stejným problémem. Tímto způsobem je pronájem cel ve vězeňských zařízeních jiných států za účelem umístění vlastních odsouzených. Mezi země, které pronájem cel nabízejí, patří například Nizozemsko, jež v minulosti poskytlo volnou kapacitu Belgii či právě Norsku. Švýcarsko se naopak obrátilo s žádostí o pronájem na sousední Francii

---

⁴⁷ *Vězňů přibývá, v roce 2016 jich má být téměř 23 tisíc.* Česká justice. [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2015/09/veznu-pribyva-v-roce-2016-jich-ma-byt-temer-23-tisic/>

⁴⁸ *Ministryně spravedlnosti hledá řešení pro přeplněnost věznic.* Vláda České republiky [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/ministryne-spravedlnosti-hleda-reseni-pro-preplnenost-veznic-60154/>

⁴⁹ VOKOUNOVÁ, V. *Projekty PPP mohou pomoci české justici.* Justiční aktuality. Ministerstvo spravedlnosti ČR. 2005, č. 1, str. 17.

a Německo.⁵⁰ V případě Norska se nejedná o ojedinělou záležitost. Před dvěma lety se s obdobnou žádostí obrátilo na Švédsko, které mělo díky poklesu stavu vězňů volnou kapacitu.⁵¹ Nicméně na rozdíl od Švédska je Nizozemsko podstatně dál. Z tohoto pohledu se jeví spolupráce Norska a Nizozemska jako něco mimořádného nemající v Evropě obdoby. Přestože pronájem cel ve věznicích jiných zemí není v současné době na evropské úrovni úplnou novinkou, domnívám se, že pro Českou republiku se takové řešení jeví aktuálně jako čistě teoretické, a to už jen s ohledem na vysoké finanční náklady, které s tím musejí být spojeny.

1.3.1. Statistické srovnání za období 2005-2015

Porovnáním statistických dat zjistíme, že problém spočívající v přeplněnosti vězeňských zařízení nepředstavuje u nás problém novodobý, nýbrž dlouhodobý. Dovolil jsem si v této souvislosti zpracovat dvě přehledové tabulky a v nich učinit srovnání stavu odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a ubytovací kapacity pro tyto osoby v jednotlivých českých vazebních a nevazebních věznicích za posledních 10 let, tedy za období let 2005 až 2015 (viz příloha č. 1 a č. 2). Období bylo zvoleno záměrně tak, aby pokrývalo časový úsek od vydání poslední Koncepce rozvoje českého vězeňství a bylo tak patrné, jak se situace od té doby změnila. Data byla vypracována z jednotlivých statistických ročenek a měsíčních hlášení zveřejněných na webových stránkách VSČR, a to vždy k 31. 12. daného roku⁵².

V první přehledové tabulce označované jako základní jsem se zaměřil na průzkum těchto oblastí: celková kapacita pro výkon trestu odnětí svobody při

---

⁵⁰ Švýcarsko má přeplněné věznice. Chce odsouzené „převézt“ do zahraničí. Hospodářské noviny [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://zahranicni.ihned.cz/evropa-slovensko/c1-63330470-svycarsko-ma-preplnene-veznice-chce-odsouzenec-prevezet-do-zahranici>

⁵¹ Norway Asks Sweden To Rent Vacant Prisons. Time [online]. [vid. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://world.time.com/2013/12/10/norway-asks-sweden-to-rent-vacant-prisons/>

⁵² Statistické ročenky VSČR včetně měsíčních a týdenních statistických hlášení jsou k dispozici zde: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/statistiky-a-udaje-103/>

zachování evropského standardu 4 m² prostoru na jednoho odsouzeného, celkový počet ubytovaných odsouzených a výsledná celková využitelnost ubytovacího prostoru pro výkon trestu ve věznicích a vazebních věznicích, neboli jejich naplněnost. Do celkového počtu odsouzených nebyli zahrnuti chovanci v detenčních ústavech a odsouzení v nemocničních zařízeních⁵³. Ve druhé tabulce, kterou jsem nazval podrobnou, je uveden přehled konkrétních věznic a vazebních věznic, které každý rok evidují přeplněné ubytovací prostory pro výkon trestu odnětí svobody. Cílem bylo vysledovat, která ze zařízení dosahují v tomto směru nejvyšších hodnot včetně četnosti jejich zastoupení v daném období, tedy opět v letech 2005 až 2015⁵⁴. Záměrně nebyl do tohoto přehledu zanesen rok 2013, jelikož v důsledku amnestie prezidenta Klause nebylo v tomto roce výjimečně žádné z nich přeplněné.

Z obou přehledových tabulek vyplývá nepříznivá informace, a to že v závěru roku 2015 měla Česká republika 18 přeplněných věznic a vazebních věznic. Vzhledem k tomu, že se u nás v současné době nachází 35 těchto zařízení, lze učinit závěr, že z procentuálního hlediska je více než polovina z nich naplněna nad svoji kapacitu (51,43 %). O nejvyšší údaj se však nejedná. Ten byl evidován v letech 2008 a 2009, kdy bylo přeplněných dokonce 28 věznic. V letech 2009 až 2013 docházelo v tomto směru k neustálému poklesu. V roce 2013 je poprvé zaznamenán ideální stav, tj. nulová přeplněnost. Jak je uvedeno výše, dochází k tomu vlivem amnestie prezidenta republiky z ledna 2013. Tento stav však bohužel nevydržel dlouho. V následujícím roce je totiž 12 zařízení opět přeplněných. V letech 2013 až 2014 tedy dochází ke strmému nárůstu z 0 na 12 věznic a v letech 2014 až 2015 z 12 na 18. Přes výše uvedené je možné konstatovat, že se jedná o 3. nejnižší údaj od roku 2005.

Co se týče ubytovací kapacity vyčleněné pro výkon trestu při zachování standardu 4 m², z přílohy č. 1 je zřejmé, že tento údaj měl od roku 2005, kdy činil 15.526 ubytovacích míst, do roku 2012, ve kterém dosáhl svého maxima 18.649 míst, neustále stoupající tendenci. Od roku 2013 je naopak zaznamenán

---

⁵³ viz příloha č. 1

⁵⁴ viz příloha č. 2

pokles, který pokračuje i v následujícím roce, kdy dosahuje počtu 17.140. Důvodem je zmiňovaná amnestie z ledna 2013, která zapříčinila značný úbytek vězňů a tím i uvolnění ubytovací kapacity. V loňském roce však opět dochází k navýšení na 17.969 míst. Z přehledu vyplývá pozitivní informace, a to že za posledních deset let došlo k nárůstu ubytovací kapacity o 2.443 míst.

Dalším sledovaným údajem zaznamenaným v příloze č. 1 byl celkový počet ubytovaných odsouzených. Obdobně jako u ubytovací kapacity, byl v tomto směru zaznamenán značný nárůst. V letech 2005 až 2011 měl vývoj neustále vzrůstající tendenci. V roce 2005 bylo evidováno 16.077 ubytovaných odsouzených, v roce 2011 již 20.478. Oproti předchozímu sledovanému údaji byl však pokles zaznamenan již o rok dříve. Přestože tedy k rozšiřování ubytovací kapacity dochází i v letech 2011 až 2012, v případě stavu ubytovaných odsouzených je ve stejném období zaznamenán pokles. Když pomíneme následující období 2012 až 2013, kdy bylo vlivem amnestie prezidenta Klause možné očekávat značný úbytek odsouzených, představuje vývoj v letech 2011 a 2012 jediné období za posledních 10 let, kdy je zaznamenán pokles stavu ubytovaných odsouzených. Od roku 2011 tedy v tomto směru dochází k poklesu, kdy v roce 2013 je evidováno 14.241 ubytovaných odsouzených. Jedná se o jednoznačně nejnižší údaj týkající se stavu odsouzených ve sledovaném období. Od roku 2013 je patrný již opětovný nárůst na současných 18.794 osob. Srovnáním údajů z let 2005 a 2015 zjistíme, že od roku 2005 došlo k nárůstu ubytovaných odsouzených o 2.717 osob. Blíže se tomuto tématu budu věnovat v následující podkapitole, kde se zabývám právě vlivem amnestie z ledna 2013 na celkový stav vězeňské populace.

S ohledem na zaznamenaný vývoj lze říci, že růst či pokles ubytovací kapacity ve věznicích a vazebních věznicích se v posledních 10 letech víceméně odvíjel od růstu či poklesu stavu ubytovaných odsouzených. Pokud došlo ke zvýšení počtu odsouzených, došlo i k rozšíření ubytovací kapacity a naopak. Výjimku představuje období let 2011 až 2012, ve kterém počet míst pro odsouzené narůstá, i když jejich počet klesá, a dále období 2013 až 2014, kdy naopak klesá počet míst pro odsouzené, přestože jejich počet se zvyšuje.

Posledním sledovaným údajem v příloze č. 1 je celková využitelnost vězeňských zřízení pro výkon trestu odnětí svobody neboli údaj o jejich naplněnosti. K němu dospějeme porovnáním údajů týkajících se stavu ubytovaných odsouzených a celkové ubytovací kapacity pro tyto osoby. Zjistíme tak, že s výjimkou let 2013 a 2014, byla v posledních 10 letech každoročně evidována v průměru více než 100 % naplněnost. S ohledem na dosavadní vývoj se lze důvodně domnívat, že nebýt vyhlášené amnestie prezidenta Klause, bylo by tomu tak i v těchto letech. Daný údaj dosáhl svého maxima v roce 2009, kdy byla zaznamenána přeplněnost ubytovacích prostor pro odsouzené při zachování evropského standardu 4 m² o více než 16,347 %. Srovnáme-li rok 2009 s rokem 2015, kdy činila naplněnost 104,59 %, došlo jistě k výraznému zlepšení. Pokud však porovnáme loňský údaj s tím z roku 2005, kdy byla vydána poslední Koncepce rozvoje vězeňství, v níž si VSČR mimo jiné stanovila jako jeden z cílů právě boj s tímto fenoménem, je bohužel nutné konstatovat, že k zlepšení nedošlo. Celková přeplněnost ubytovacích prostor pro odsouzené ve vězeňských zařízeních od roku 2005 vzrostla o 1,041 %.

Co se týče konkrétních zařízení, nejvíce přeplněné ubytovací prostory pro odsouzené měla v posledních 10 letech Vazební věznice Teplice (164,71 % v roce 2005). Jedná se sice o absolutně nejvyšší zaznamenaný údaj, nicméně svým způsobem zavádějící, resp. ojedinělý. Pokud totiž porovnáme každoročně nejvíce přeplněná zařízení z hlediska výkonu trestu⁵⁵, zjistíme, že tento údaj se v letech 2006 až 2015 pohyboval v rozmezí 118,70 % (v roce 2014) až 137,39 % (v roce 2010). Rok 2005 je tedy svým způsobem výjimečný. Kromě toho Vazební věznice Teplice, na rozdíl od řady ostatních již přeplněnost od roku 2005 nezaznamenala, čímž se naopak zařazuje mezi nejméně přeplněná zařízení.

Z hlediska četnosti zastoupení ve sledovaném období, je 6 zařízení, které vykazují přeplněnost ubytovacích prostor pravidelně každý rok. Těmito jsou Věznice Horní Slavkov, Věznice Nové Sedlo, Věznice Oráčov, Věznice

---

⁵⁵ tato zařízení jsou v příloze č. 2 žlutě podbarvena

Příbram, Věznice Rýnovice a Věznice Vinařice. Na stupnici od 0 do 10, kdy 0 znamená, že ubytovací prostory daného zařízení pro výkon nepodmíněného trestu nebyly v letech 2005 až 2015 ani jednou přeplněné a 10, že naopak byly přeplněné každý rok, tedy tyto věznice dosahují nejvyššího stupně 10. Jedinými vězeňskými zařízeními, jejichž ubytovací prostory pro výkon trestu nebyly v letech 2005 až 2015 nikdy přeplněné, jsou Vazební věznice Brno a Vazební věznice Praha Ruzyně⁵⁶.

1.3.2. Amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013

Dne 1. 1. 2013 využil tehdejší prezident republiky Václav Klaus svého práva daného mu Ústavou a u příležitosti 20. výročí vzniku samostatné České republiky vyhlásil amnestii. Rozhodnutí o amnestii (Rozhodnutí) bylo vyhlášeno dne 2. 1. 2013 ve Sbírce zákonů pod číslem 1/2013 Sb. v samostatné části 1/2013. Účinnosti nabylo dnem vyhlášení, tedy dne 2. 1. 2013. Přestože bylo rozhodnutí, zejména pro svůj problematický článek II. týkající se zastavení trestního stíhání⁵⁷, od počátku velmi kritizováno, faktem je, že mělo bezprostřední vliv na snížení počtu vězňů v českých věznicích a vazebních věznicích, čímž okamžitě vyřešilo otázku jejich přeplněnosti. Cílem této podkapitoly není zabírat se kritickým pohledem na dané rozhodnutí bývalého prezidenta republiky, nýbrž zhodnotit dopad amnestie na stav vězeňské populace a současně posoudit, zda se jejím vyhlášením problém přeplněnosti věznic skutečně vyřešil.

---

⁵⁶ přehled všech věznic a vazebních věznic s uvedením četnosti jejich přeplněnosti v letech 2005 až 2015 je zobrazen v příloze č. 3, jež rozvádí podrobnou přehledovou tabulku uvedenou v příloze č. 2.

⁵⁷ Konkrétně bylo čl. II. nařízeno, aby bylo zastaveno pravomocně neskončené trestní stíhání, s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému, od jehož zahájení k 1. 1. 2013 uplynulo více než 8 let, pro trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující 10 let. Celkem bylo v důsledku amnestie zastaveno 265 trestních stíhání. Předmětem kritiky byla zejména skutečnost, že mezi těmito byly i některé mediálně známé kauzy jako například Progres Invest, H-System, fondy Trend a Mercia, trestní stíhání někdejšího vrcholného představitele Českomoravského fotbalového svazu pana Františka Chalovského a jiné, které tak již nikdy nebudou dořešeny. Zdroj: *Lednová amnestie prezidenta Klause se týkala 111 263 osob* [online] Parlamentní listy [vid. 2016-01-26], dostupné z

<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Lednova-amnestie-prezidenta-Klause-se-tykala-111-263-osob-298326>

Na dospělé osoby i mladistvé s uloženým a dosud nevykonaným nepodmíněným trestem odnětí svobody se vztahovaly články I a III rozhodnutí. První z uvedených se týkal prominutí některých nepodmíněných trestů odnětí svobody, druhý pak zmírnění některých z nich. Na základě článku I došlo k prominutí nevykonaných nepodmíněných trestů odnětí svobody nepřevyšujících 1 rok nebo jejich zbytků pravomocně uložených před 1. 1. 2013 (odst. 1) a u osob, kterým bylo 75 let anebo v daném roce mělo být, k prominutí nevykonaných nepodmíněných trestů odnětí svobody nepřevyšujících 10 let nebo jejich zbytků opět za předpokladu, že byly pravomocně uloženy před 1. 1. 2013 (odst. 2). V případě článku III došlo k podmíněnému prominutí nevykonaných nepodmíněných trestů odnětí svobody nepřevyšujících 24 měsíců nebo jejich zbytků, jež byly uloženy před 1. 1. 2013 za předpokladu, že nebyly uloženy za zločiny, při nichž byla způsobena smrt nebo těžká újma na zdraví, za zločiny proti životu a zdraví, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, anebo proti rodině a dětem, či je nespáchaly osoby, které byly v posledních 5 letech odsouzeny k nepodmíněnému trestu za jinou trestnou činnost anebo propuštěny z výkonu trestu, pokud u nich nebyl trest zahrazen (odst. 2). K prominutí nevykonaných nepodmíněných trestů odnětí svobody nepřevyšujících 36 měsíců nebo jejich zbytků pravomocně uložených před 1. 1. 2013 došlo také u osob, které v roce 2013 dosáhly nebo měly dosáhnout věku 70 let (odst. 3).

V první řadě je vhodné uvést, na jakou část vězeňské populace měla amnestie dopad. Dovolil jsem si v této souvislosti zpracovat přehledovou tabulku⁵⁸, ve které popisují stav vězňů v jednotlivých věznicích a vazebních věznicích k 1. 1. 2013, tedy ke dni vyhlášení amnestie, počet propuštěných vězňů na základě amnestie, a dále procentuální výpočet ilustrující, jaká část vězeňské populace byla v důsledku amnestie propuštěna z jednotlivých vězeňských zařízení⁵⁹. Pojem „stav vězňů“ je v tabulce uveden záměrně. Jak

---

⁵⁸ příloha č. 4

⁵⁹ Údaje o stavu vězeňské populace byly převzaty z Informačního servisu Vězeňské služby ČR, dostupné zde: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/amnestie-1681/>. Údaje o stavu propuštěných vězňů byly převzaty ze Statistické ročenky Vězeňské služby ČR za rok 2013, dostupné zde:

jsem totiž zjistil, v důsledku amnestie bylo z vězeňských zařízení propuštěno i několik vazebně stíhaných osob. V žádných veřejně dostupných pramenech VSČR nelze tento údaj dohledat. Na webových stránkách VSČR či statistických ročenkách se v souvislosti s amnestií z ledna 2013 hovoří pouze neurčitě o „propuštěných“ či „vězňích“, aniž by se rozlišovalo mezi odsouzenými a vazebně stíhanými. Obrátil jsem se proto v listopadu 2015 přímo na Generální ředitelství VSČR s žádostí o poskytnutí informace, zda byly v důsledku amnestie propuštěny i nějaké vazebně stíhané osoby. Ze strany Generálního ředitelství mi bylo sděleno, že ano a že jejich počet se pohyboval kolem 10 osob. Ačkoliv mi nebyl sdělen přesný počet propuštěných vazebně stíhaných osob, z celkového pohledu se jedná o zcela zanedbatelný počet. Nicméně tato skutečnost je důvodem, proč v této podkapitole a příloze č. 4 nemohu hovořit o propuštěných odsouzených, nýbrž pouze o propuštěných vězňích.

Jak je z přílohy č. 4 patrné, v den vyhlášení amnestie bylo v českých věznicích a vazebních věznicích umístěno celkem 22.638 vězňů. Vzhledem k tomu, že v důsledku amnestie bylo propuštěno celkem 6.471 vězňů osob⁶⁰, lze říci, že v době jejího vyhlášení se dané rozhodnutí dotýkalo 28,58 % vězňů. Nejmarkantněji se stav vězňů, a v tomto případě můžeme říci odsouzených, snížil ve Věznici Všehrdy, a to o 47,58 %. V těsném závěsu bylo dalších 6 věznic, které zaznamenaly obdobný úbytek v rozmezí 41,58 % až 47,06 %. Následovalo 10 věznic a vazebních věznic, u nichž došlo ke snížení mezi 30,78 % až 38,67 %. Nejvíce vězeňských zařízení, konkrétně 12, zaznamenalo pokles o 20,97 % až 27,36 %. Zbylých 7 pak úbytek pod 20 % (0,93% až 19,23 %). Nejvíce vězňů bylo propuštěno z Věznice Kynšperk nad Ohří (437), nejméně z Vazební věznice Teplice (30). Ministerstvo spravedlnosti zrušilo kvůli náhlému úbytku vězňů věznici v Drahonicích. Ze strany VSČR bylo rovněž přistoupeno k zakonzervování 3 poboček věznic, a to

---

http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statisticka%20ro%C4%8Denky/Rocenska_2013.pdf.

⁶⁰ Vycházím v tomto ze Statistické ročenky VSČR za rok 2013, která uvádí v tomto směru nejpřesnější údaj (k 31. 12. 2013). Přestože nejvíce propuštěných bylo v lednu 2013, je možné vysledovat, že k propuštění docházelo po celý rok (naposledy právě v prosinci 2013)

bývalých utečeneckých táborů ve Velkých Přílepech u Prahy, Vyšních Lhotách na Frýdecko-Místecku a Poštorné u Břeclavi, jejichž znovuotevření se v současné době, jak již bylo popsáno výše, opět plánuje. V případě zařízení ve Velkých Přílepech coby pobočky Vazební věznice Praha Ruzyně k tomu již došlo na počátku roku 2015.⁶¹

Z přehledové tabulky uvedené v příloze č. 1 je patrné, že ke dni předcházejícímu dni vyhlášení amnestie (31. 12. 2012), činila celková naplněnost věznic a vazebních věznic z hlediska výkonu trestu odnětí svobody 109,15 %. O rok později, tedy k 31. 12. 2013 je v důsledku amnestie zaznamenána rekordně nízká naplněnost ve výši 78,77 %. Ke dni 31. 12. 2014 se již jedná o údaj 95,54 %. Koncem dubna 2015 byl v tomto směru naposledy zaznamenán stav pod 100 % a k 31. 5. 2015 je opět hlášena přeplněnost vězeňských zařízení (100,41 %). Z celkového počtu propuštěných osob se jich 1498, tedy téměř čtvrtina, vrátila do prosince 2014 zpět za mříže.⁶²

S ohledem na tyto skutečnosti lze říci, že amnestie prezidenta Václava Klause z ledna 2013 vyřešila problém přeplněnosti vězeňských zařízení v České republice pouze dočasně. Vzhledem k tomu, že k úplnému využití celkové ubytovací kapacity došlo již po necelých 29 měsících, je možné konstatovat, že se jednalo o řešení krátkodobé. Ke stejným závěrům dospívá mimo jiné i studie Libora Duška ze srpna 2012⁶³, tedy z doby předcházející vyhlášení amnestie. Autor ve studii dospívá k závěru, že případné jednorázové propuštění většího množství vězňů má jen velmi krátkodobý efekt a odhaduje, že do 2 let od takového kroku by se věznice opět naplnily. Ke skutečnému řešení problému přeplněných věznic je prý třeba dojít skrze méně krátkodobé, možná méně efektní, ale dlouhodobé a koncepční změny trestní politiky. I když

---

⁶¹ *Dva roky po amnestii je zpět za mřížemi téměř čtvrtina vězňů.* [online]. Česká justice [vid. 2016-01-26]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2014/12/dva-roky-po-amnestii-je-zpet-za-mrizemi-temer-ctvrtina-veznu/>

⁶² *Zpráva o stavu lidských práv v České republice v roce 2014* [online]. [vid. 2016-01-26]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-lidska-prava-cr/ZPRAVA-2014-final_kontrola.pdf

⁶³ DUŠEK, L. *Kde hledat příčiny přeplněných věznic.* Krátká studie 2012. Národohospodářský ústav AVČR, v.v.i. [online]. [vid. 2016-01-26]. Dostupné z: http://idea.cerge-ei.cz/documents/kratka_studie_2012_04.pdf

k naplnění vězeňských zařízení došlo ve skutečnosti až o 5 měsíců později, než studie předpověděla, jeví se její závěry jako velice přesné.

2. SOCIÁLNÍ PODMÍNKY VE VÝKONU TRESTU

V této kapitole bude pojednáno o právech odsouzených z hlediska garance minimální úrovně sociálních podmínek, konkrétně se pak zaměřím na problematiku stravování odsouzených, osobní hygienu, odívání a vycházky. Je vhodné uvést, že jedním ze standardů zakotvených v naší úpravě, jež s tímto tématem úzce souvisí, je minimální doba spánku. Tato je odsouzeným vykonávajícím trest v českých věznicích a vazebních věznicích zaručena přímo zákonem, dle něhož mají odsouzení nárok na 8 hodin spánku denně (§ 16 odst. 5 ZVTOS). Jelikož ale EVP a SMP neobsahují doporučení týkající tohoto tématu a s přihlédnutím k tomu, že se tímto nezabývá VOP ani CPT, lze se domnívat, že se jedná o standardní záležitost, které není potřeba v této kapitole věnovat zvláštní pozornost.

Obdobně jako v předchozí části této práce, v níž jsem se zabýval materiálními podmínkami ve výkonu trestu, i v této kapitole bych se pokusil nastínit, do jaké míry se příslušné minimální standardy zakotvené v EVP či SMP promítly do naší právní úpravy a současně toto doplnit o poznatky VOP, popř. vlastní postřehy z návštěv některých vězeňských zařízení. Pokud jde o podkapitoly 2.2. a 2.5., zde jsem vycházel též z podkladů, jež mi byly poskytnuty ze strany některých věznic, konkrétně z vnitřních řádů věznic a časového rozvrhu dne coby jejich součástí.

2.1. Právní úprava

Pokud jde o jednotlivá témata, problematiku stravování odsouzených upravuje především ZVTOS v ustanovení § 16 odst. 1, 2 a na podzákonné úrovni ŘVT v ustanovení § 15 odst. 1, 2 a v § 16. Dále je tato oblast upravena NGRŘ VSČR č. 11/2013, o stravování ve Vězeňské službě ČR, v NGRŘ VSČR č. 49/2013, které jej mění, a rovněž vnitřními řády jednotlivých věznic a

vazebních věznic⁶⁴. Z mezinárodního pohledu jsou standardy týkající se stravování obsaženy v EVP (P 22.1 až 22.6). Za zmínku stojí též úprava v SMP, z nichž EVP vychází (P 20). Podmínky pro dodržování osobní hygieny nejsou upraveny zákonem, nýbrž vymezeny pouze v ŘVT v ustanovení § 21 odst. 1 až 4 a na mezinárodní úrovni v EVP (P 19.3 až 19.7). Naproti tomu odívání odsouzených je v naší úpravě řešeno na zákonné (§ 16 odst. 4 ZVTOS) i podzákoné úrovni (§ 18 odst. 1 až 6 a § 19 odst. 1,2 ŘVT). Doporučení týkající se výstroje odsouzených jsou obsahem EVP (P 20.1 až 20.4) i SMP (P 17 a 18). Co se týče poslední podkapitoly, v níž je pojednáváno o právu na vycházku, obdobně jako v případě té předchozí je dané právo předmětem úpravy v ZVTOS (§ 16 odst. 4) i v podzákoném ŘVT (§ 20 odst. 1 až 6). Zajímavé je, že EVP ani SMP neobsahují doporučení týkající se této oblasti. Vzhledem k tomu, že se ale jedná o jedno ze základních práv osob nacházejících se ve výkonu nepodmíněného trestu, jemuž se opakovaně věnuje VOP, považoval jsem za vhodné jej do kapitoly začlenit.

2.2. Stravování

Dle EVP musí být vězňům poskytována strava s přihlédnutím k jejich věku, zdravotnímu a tělesnému stavu, náboženskému přesvědčení, kulturním zvyklostem a charakteru vykonávané práce (P 22.1 EVP). Jedná se o základní pravidlo, které ZVTOS garantuje v ustanovení § 16 odst. 1, jenž stanoví, že odsouzeným ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody je poskytována ze strany věznice pravidelná strava za podmínek a v hodnotách, které odpovídají požadavku udržení zdraví a přihlížejí k jeho zdravotnímu stavu, věku a obtížnosti vykonávané práce. Přitom se přihlíží k požadavkům kulturních a náboženských tradic odsouzených v rozsahu, v jakém to umožňuje provoz věznice.

---

⁶⁴ Dle ustanovení § 14 ZVTOS stanoví pro každou věznici její ředitel se souhlasem generálního ředitelství VSČR vnitřní řád věznice, kterým se stanoví denní rozvrh chodu věznice, činnost odsouzených a jejich podíl na řešení otázek souvisejících se životem ve věznici. Vnitřní řády jednotlivých věznic nejsou až na výjimky veřejnosti zpřístupněny. Výjimkou je například vnitřní řád Věznice Odolov, Věznice Vinařice či Vazební věznice Praha-Ruzyně, které jsou k dispozici na webových stránkách VSČR.

Strava je odsouzeným vydávána ve vězeňských jídelnách nebo rozvážena na oddělení. Samotné jídlo je pak servírováno v hliníkových ešusech, plastových miskách nebo jídelních tabletech. Odsouzení mají k dispozici pouze lžíci, v mírnějších typech věznic pak kompletní příbor. V přísnějších typech věznic se odsouzení dostanou do kontaktu pouze s příborem plastovým. Ešus či misku si každý odsouzený umívá sám na oddíle.⁶⁵

Podle poslední novely ZVTOS provedené zákonem č. 276/2013 Sb., jenž nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014, jsou-li pro to vytvořeny ve věznici odpovídající stavební, materiální a hygienické podmínky, umožní se zejména odsouzeným umístěným ve výstupních odděleních věznic, aby si stravu připravovali sami z potravin dodaných věznicí (§ 16 odst. 2). V této souvislosti bych si dovolil upozornit na formulaci ustanovení § 15 ŘVT, které stanoví, že těm odsouzeným, kteří nemají možnost připravit si sami kávu nebo čaj, poskytuje se nejméně dvakrát denně vřelá voda na přípravu nápojů. Uvedené ustanovení považuji za nešťastně formulované. Namísto výslovného uvedení kávy nebo čaje by bylo dle mého názoru vhodnější uvést pojem teplý nápoj (tím je totiž také například kakao).

2.2.1. Kvalita stravy

Požadavky na stravu, včetně jejího minimálního kalorického a proteinového obsahu, by měly být dle EVP stanoveny v národní legislativě. Jídlo by mělo být připravováno i podáváno při dodržování hygienických pravidel, a to třikrát denně s rozumně stanoveným časovým intervalem. Současně je požadováno, aby měl každý vězeň stálý přístup k pitné vodě (P 22.2 až 22.5). Požadavek na kvalitu stravy i přístupu k pitné vodě byl obdobně zakotven již v SMP (P 20), dle kterých by mělo být každému vězni v pravidelnou dobu poskytováno jídlo nutriční hodnoty adekvátní pro zachování zdraví a síly, dobré kvality a dobře připravené a podávané s tím, že

---

⁶⁵ MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 70. ISBN 978-80-7357-606-6.

každý vězeň bude mít kdykoli k dispozici pitnou vodu. Oproti SMP však EVP v tomto směru přímo ukládají vládám členských států stanovit minimální standardy. Co se týče České republiky, ta prozatím nemá v národní legislativě požadované standardy zakotveny.

Složení, množství a nutriční hodnotu potravin určují stravní normy v rámci finančního limitu na den a osobu, jež je stanoven NGRŽ VSČR, a to tak, aby bylo zachováno zdraví odsouzeného a zohledněn jeho zdravotní stav, věk či obtížnost vykonávané práce. Podle těchto kritérií se rozlišuje základní stravní norma, norma s přídávky, norma pro středně pracující a norma pro těžce pracující.⁶⁶ Základní stravní norma pro vězněné osoby činí 57,- Kč na den. Z toho připadá na snídani 17,- Kč, oběd 22,- Kč a večeři 18,- Kč. K stravě jsou dle délky pracovní doby poskytovány přídávky v hodnotě 11,- Kč a 17,- Kč.⁶⁷ Veškerá jídla se vaří podle platných receptur, určených pro přípravu teplé stravy. Jídelníček je posuzován hygienikem a schvalován lékařem a ředitelem věznice. Pro kontrolu orgánů dozoru vězeňství se strava uchovává v ledničce po dobu 3 dnů. Hotová strava je kontrolována vedoucím kuchyně, kterým je pracovník VSČR. Každý den je též ochutnávána vrchním inspektorem vězeňské stráže – velitelem směny.⁶⁸

Jednotlivá vězeňská zařízení až na výjimky jídelničky nezveřejňují. Výjimkou je například Věznice Rýnovice, která ukázkou jídelničky vyvěsila na svých webových stránkách.⁶⁹ Pro ilustraci tuto ukázkou přikládám jako přílohu č. 5. I z tohoto můžeme usoudit, že připravovaná strava v českých věznicích a vazebních věznicích je kvalitní a pestrá, a dle mého názoru zcela srovnatelná s jídlou podávanými v běžných středoškolských jídelnách či vysokoškolských

---

⁶⁶ KALVODOVÁ, V. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář.* Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, s. 45. ISBN 978-80-7357-706-3

⁶⁷ *Stravování odsouzených.* [online]. Vězeňská služba České republiky [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-belusice-44/o-nas-1569/vykon-vezenstvi-553/stravovani-odsouzenych-2076>

⁶⁸ KALVODOVÁ, V. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář.* Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, s. 45. ISBN 978-80-7357-706-3

⁶⁹ *Stravování odsouzených.* Věznice Rýnovice. Vězeňská služba ČR [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-rynovice-48/o-nas-1624/vykon-vezenstvi-239/odsouzeni-ve-vykonu-trestu-327/stravovani-5704>

menzách. Pokud mohu soudit, předložený jídelníček odpovídá svojí skladbou jídelníčkům jiných vězeňských zařízení, které jsem měl možnost v poslední době shlédnout v rámci svých návštěv (např. Opava, Valdice, České Budějovice, Stráž pod Ralskem). Jediným rozdílem, kterého jsem si všiml, je, že v některých věznicích nepodávají o víkendech oproti jiným teplou večeři. Společným znakem však je četnost jídel, kdy běžnému odsouzenému je vyjma snídaně, obědu a večeře podávána také svačina.

Pokud jde o požadavek, aby byla strava podávána s rozumně stanoveným časovým intervalem, domnívám, že i s tím nejsou problémy. Abych si mohl udělat představu o konkrétním časovém harmonogramu, požádal jsem namátkou několik věznic o kopie aktuálního znění vnitřního řádu a časového rozvrhu dne. Žádost byla vyřízena kladně. Vzhledem k tomu, že poskytnuté podklady jsou obsahově více méně stejné, nastínil bych pro představu harmonogram pouze jedné z nich, a to Věznice Horní Slavkov, která moji žádost vyřídila jako první. Dle čl. 7 Vnitřního řádu Věznice Horní Slavkov, který upravuje stravování, je odsouzenému v souladu s ČRD⁷⁰ vydávána strava do stanoveného jídelního nádobí podle platné stravní normy v rámci stanoveného peněžního limitu na osobu a den. Z časového harmonogramu dne této věznice pak vyplývá, že k výdeji snídaně dochází na ubytovnách A a B ve dnech od pondělí do pátku mezi 5:00-5:45 hod., jde-li o pracující odsouzené na ranní směně, a mezi 6:15-8:00 hod. u ostatních odsouzených. K podávání oběda dochází mezi 12:15-13:45 hod. a večeře mezi 17:30-18:30 hod. V sobotu a neděli je na těchto ubytovnách vydávána snídaně mezi 6:15-8:00 hod. a oběd včetně večeře mezi 11:30-13:00 hod. U ubytovny C je zase jiný režim. Odlišný režim je pak na konkrétních odděleních, které jednotlivé ubytovny tvoří. Z uvedeného vyplývá, že obsah časového rozvrhu dne, jehož součástí je časový úsek vymezený na stravování, se liší podle ubytoven nacházejících se v areálu věznice, podle oddílů, které tyto tvoří, odsouzených, kteří jsou či nejsou v pracovním procesu či podle toho, zda se jedná o všední den či víkend.

---

⁷⁰ Ve vnitřních řádech věznic se tato zkratka běžně užívá. Je jí myšlen „časový rozvrh dne“.

Pakliže je časový rozvrh stravování takto nastaven i v ostatních vězeňských zařízeních (a není důvod se domnívat, že tomu tak není), lze říci, že požadavek EVP spočívající v podávání stravy třikrát denně s rozumně stanoveným časovým intervalem, jež je zakotvený v pravidle 22.4 EVP, je naplňován.

2.2.2. *Dietní stravování*

Dietní stravování je v českých vězeňských zařízeních naprosto běžnou záležitostí. Přípravuje se rovněž ve vězeňských kuchyních a dostávají ji jen vězni na základě lékařské indikace nebo doporučení.⁷¹ Tento postup je zakotven v ustanovení § 15 odst. 2 ŘVT, dle kterého o přiznání léčebné výživy, jejím druhu a délce trvání rozhoduje ošetřující lékař.

Léčebná výživa, jež zahrnuje základní diety, speciální diety a standardizované dietní postupy, představuje nedílnou součást léčebného režimu u nemocných vězňených osob léčených ambulantně či hospitalizovaných v nemocničních a lůžkových zařízeních VSČR. Pakliže dojde na podkladě předpisu ošetřujícího lékaře ke změně léčebné výživy, dostávají vězni předepsanou výživu do 48 hodin od jejich zařazení do příslušného seznamu osob s nařízenou dietou. Současně platí, že vězněné osoby s přiznanou léčebnou výživou nelze zařazovat na pracoviště, kde tato výživa není zabezpečena.⁷² Na toto je třeba myslet například v případech, kdy se rozhoduje o zařazení odsouzeného do práce k podnikatelskému subjektu mimo areál věznice. Jak bude uvedeno ve 4. kapitole, k zaměstnávání odsouzeného u jiného subjektu než věznice je třeba zpravidla předchozího písemného souhlasu odsouzeného. Domnívám se, že i když by byl takový souhlas ze strany odsouzeného udělen, měla by věznice prověřit, zda jsou na daném pracovišti zajištěny ze strany podnikatelského subjektu odpovídající

---

⁷¹ HALUZOVÁ S., *Vězeňská strava včera a dnes*. České vězeňství. Vězeňská služba ČR. 2008, č. 3, s. 10-11.

⁷² MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 71. ISBN 978-80-7357-606-6.

stravovací podmínky, a pakliže by toto zajištěno nebylo, zařazení odsouzeného na toto pracoviště i přes jeho souhlas odmítnout.

Pokud jde o druhy poskytované dietní stravy, tak například ve Vazební věznici Praha-Ruzyně se pro vězněné osoby standardně připravuje dieta diabetická, šetřící, bezlepková, nedráždivá, vegetariánská či pro těhotné ženy.⁷³ Ve Vazební věznici Brno je zase poskytována kromě těchto též dieta bílkovinová a žaludeční. Jejich sestavování má na starosti nutriční terapeut, který určuje technologické postupy a počítá energetickou hodnotu. K dispozici je tu rovněž strava vegetariánská.⁷⁴ Obdobná je situace ve Věznici Bělušice⁷⁵ či ve Věznici Opava, při jejíž loňské návštěvě mi bylo ze strany jednoho ze zaměstnanců potvrzeno, že podávání dietních jídel je zde standardní záležitostí. Ve Věznici Rýnovice je poskytována dieta šetřící, diabetická a nedráždivá.⁷⁶ Tato vězeňská zařízení jistě nebudou jedinými s takovými možnostmi. Stálo by za samostatný výzkum porovnat množství dietních programů, které vězeňská zařízení nabízejí vězněným osobám s dietními programy, jež jsou k dispozici ve vysokoškolských menzách, v nemocnicích, ale též například na středních či základních školách. Přestože VSČR nezveřejňuje jejich ucelený výčet, domnívám se, že věznice a vazební věznice nejsou v tomto směru pozadu, ale spíše naopak.⁷⁷ Osobně považuji systém dietního stravování poskytovaný ve vězeňských zařízeních za dobře nastavený.

---

⁷³ ČEPELÍKOVÁ, K. *Vánoce za katrem: Kapr, cukroví a na Silvestra svičková*. Vitalia.cz [online]. 2013 [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vitalia.cz/clanky/vanoce-za-katrem/#ic=gallery-slide&icc=backlink>

⁷⁴ *Stravování obviněných a odsouzených*. Vazební věznice a ÚVZD Brno. Vězeňská služba ČR [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-brno-20/o-nas-1567/vykon-vezenstvi-821/>

⁷⁵ *Stravování odsouzených*. Věznice Bělušice. Vězeňská služba ČR [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-belusice-44/o-nas-1569/vykon-vezenstvi-553/stravovani-odsouzenych-2076>

⁷⁶ *Stravování odsouzených*. Věznice Rýnovice. Vězeňská služba ČR [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-rynovice-48/o-nas-1624/vykon-vezenstvi-239/odsouzeni-ve-vykonu-trestu-327/stravovani-5704>

⁷⁷ K zajímavým závěrům dospějeme, porovnáme-li například výčet dietních jídel podávaných ve Vazební věznici Brno a v menze Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích (JČU), jakožto moderního vysokoškolského zařízení, jehož kuchyně a výdejny byly v roce 2005 zcela zrekonstruovány a vyhovují nejprísnějším hygienickým předpisům. Mezi její strážníky patří vyjma široké veřejnosti především studenti, zaměstnanci Univerzity a rovněž pacienti

2.2.3. Stravování osob s jinými návyky

Jak již bylo uvedeno na počátku této podkapitoly, ZVTOS v § 16 odst. 1 stanoví, že při poskytování stravy se přihlíží k požadavkům kulturních a náboženských tradic odsouzených v rozsahu, v jakém to umožňuje provoz věznice. ŘVT dané ustanovení dále rozvádí, když ve svém ustanovení § 16 odst. 1 stanoví, že odsouzenému, který vzhledem ke svému založení nebo přesvědčení nechce akceptovat běžné stravovací zvyklosti, se umožní pořizovat na vlastní náklady doplňkovou stravu, umožňují-li to podmínky ve věznici. Předpokladem je, že o to odsouzení požádají. Mezi tyto podmínky patří vybavení kuchyně vhodným technologickým zařízením, kvalifikace personálu, dostupnost odpovídajících surovin a zajištění zdravotní nezávadnosti připravované stravy.⁷⁸ ŘVT dále v témže ustanovení in fine stanoví, že pokud byla odsouzenému přiznána léčebná výživa, nesmí s ní být doplňková strava v rozporu. Z tohoto je zřejmé, že vězněným osobám s jinými stravovacími návyky je umožněno sestavit si jídelníček podle svého, přitom se však dohlíží na to, aby tím nedocházelo k poškozování jejich zdraví, a to i proti jejich vůli. Je však otázkou, zda je takové omezení správné. Na jedné straně lze dané ustanovení ŘVT považovat za vysoce humánní, jelikož chrání zdraví jedince bez ohledu na jeho vůli, na straně druhé svým způsobem za šikanózní, jelikož je přece věcí každého, jak se hodlá stravovat.

Značnou část vězněných osob s odlišnými stravovacími návyky tvoří v českém vězeňském systému muslimové. Vyhovět požadavkům na stravování u těchto vězňů je mnohdy problematické, jelikož muslimští vězni vyžadují halál stravu⁷⁹, a to v jiném režimu než je běžné. V době ramadánu se začínají

českobudějovické nemocnice. Z webových stránek vyčteme, že je zde možné objednat si „pouze“ dietu bezlepkovou, šetrící a diabetickou. Srovnávací metodou tak zjistíme, že v Menze JČU jsou v tomto směru možnosti o něco užší než ve Vazební věznici Brno, kde je navíc možné vybrat si dietu nedráždivou, vegetariánskou, bílkovinnou, žaludeční či pro těhotné ženy. Informace o jednotlivých dietách nabízených Menzou JČU jsou k dispozici zde: <http://kam.jcu.cz/>

⁷⁸ MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 72. ISBN 978-80-7357-606-6.

⁷⁹ Halál znamená v překladu povolený nebo přípustný. Nejčastěji bývá tento pojem používán ve spojitosti s potravinami, které Korán povoluje konzumovat. V obdobném smyslu se

postit při úsvitu a naopak po západu slunce vyžadují pokrm iftár, jehož základem jsou datle a voda, popř. mléko.⁸⁰

Na podzim roku 2014 se výzkumná a vzdělávací společnost SocioFactor, s.r.o. ve spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci obrátila v rámci výzkumného projektu Islám v ČR na jednotlivé věznice a vazební věznice s žádostí o vyplnění dotazníku zaměřeného na vězeňskou muslimskou populaci. Z celkového počtu 35 vězeňských zařízení jich reagovalo 33. Jedním z dotazů bylo, jakým způsobem je zjišťováno náboženské vyznání vězňených osob. Většina vězeňských zařízení uvedla, že k tomu dochází při vstupním pohovoru či dotazníkovou formou při nástupu do výkonu trestu. Zpravidla se však odsouzení ke svému náboženskému vyznání přihlásí sami tím, že žádají o specifickou stravu či modlitební kobereček. V jiných případech jsou identifikováni podle osobních věcí, mezi kterými nechybí Korán, anebo též podle vzhledu. Z dotazníku však vyplynulo, že v případech, kdy odsouzený deklaruje, že je muslimem a žádá halál stravu, bývá přihlášení se odsouzeného k islámu ověřováno testem z faktických znalostí. V první řadě je dotázán, zda je schopen prokázat, že je skutečně muslimem. Odsouzení mnohdy neví, jak by toto měli dokázat, a tak je jim připomenuto, že postačí prokázání vyznáním. V případě, že odsouzený vyznání nezná, je vyzván, aby uvedl některý další z pěti pilířů Islámu s tím, že stačí jmenovat jeden.⁸¹ Takovéto prověřování víry se však již v minulosti stalo terčem výrazné kritiky VOP.

Dle VOP nepřísluší nikomu, tedy ani VSČR, přezkoumávat víru vězňených osob. Jak vyplývá z dřívějšího průzkumu VOP, ze strany pracovníků VSČR není v řadě případů skutečně poskytována vězňeným muslimům strava upravená dle jejich požadavků, a to nikoli proto, že by k její přípravě nebylo ve věznici k dispozici vhodné kuchyňské vybavení, nýbrž kvůli přesvědčení, že dotyčný odsouzený svoje vyznání jen předstírá. Proti

---

v judaismu používá pojem košer. Zdroj Wikipedia [online]. [vid. 2016-01-25], dostupné zde: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Halal>

⁸⁰ KÁPLOVÁ V. *Cizinci v českých věznicích*. České vězeňství. Vězeňská služba ČR. 2015, č. 1, s. 13.

⁸¹ DEMELOVÁ V., ČERMÁKOVÁ E., LINHARTOVÁ L., JANKŮ T. *Muslimové v českých věznicích*. České vězeňství. Vězeňská služba ČR. 2015, č. 1, s. 10.

jednomu postupu se ochránce dokonce důrazně ohradil a o celé záležitosti informoval generálního ředitele VSČR. Jednalo se o situaci, kdy na základě podané žádosti dotyčného odsouzeného na přemístění do jiné věznice, kde by mu byla poskytována muslimská strava, oslovila věznice svého vězeňského kaplana, který na základě rozhovoru s odsouzeným dospěl k závěru, že jeho vztah k víře je poměrně povrchní. Svůj závěr opřel kaplan zejména o skutečnost, že odsouzený nevlastní Korán, nezná základní citace z něj týkající se jídelních předpisů a ani neví, jakým směrem leží posvátné město Mekka. Na podkladě stanoviska kaplana pak ředitel věznice žádost odsouzeného o přemístění zamítl s odůvodněním, že je účelová. VOP měl za to, že se při posuzování žádosti odsouzeného mělo vycházet v první řadě z osobního spisu odsouzeného a ze záznamů o průběhu trestu, ze kterých vyplývalo, že odsouzenému byla ve věznici, ve které byl dříve umístěn, muslimská strava poskytována, avšak po jeho přemístění mu přes opakované žádosti vyhověno nebylo.⁸² Přestože je VOP dlouhodobým kritikem „hloubkového prověřování víry“, k němuž dochází zpravidla v souvislosti s žádostmi odsouzených o poskytování odlišné stravy, závěry dotazníku společnosti SocioFactor, s.r.o. a Univerzity Palackého v Olomouci potvrzují, že se v drtivé většině věznic a vazebních věznic stále jedná o běžnou praxi.

2.3. Osobní hygiena

V případě tohoto tématu bych navázal na podkapitolu 1.2.3., ve které jsem se zabýval vybavením ubytovacích prostor pro odsouzené. Jak již bylo uvedeno, EVP požadují, aby měl každý vězeň přístup k hygienickým zařízením, které jsou zdravotně nezávadné a respektují právo na soukromí, a současně měl k dispozici zařízení umožňující vykoupání či osprchování při teplotě odpovídající klimatickým podmínkám. To vše pokud možno denně, nejméně však dvakrát týdně (P 19.3. a 19.4 EVP).

---

⁸² MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 72-74. ISBN 978-80-7357-606-6.

V souvislosti s tímto došlo v roce 2015 k významné změně. Do března 2015 totiž platilo, že koupání se odsouzeným umožní nejméně jednou týdně (§ 21 ŘVT). Na základě novely ŘVT provedené vyhláškou č. 19/15 Sb. však dochází po více než 15 letech k rozšíření této možnosti na dvojnásobek. Od 1. 3. 2015 tak mají odsouzení zajištěnou možnost koupat se dvakrát týdně, čímž dochází k naplnění shora uvedeného požadavku EVP. V ostatním zůstalo ustanovení § 21 ŘVT téměř beze změny. Výjimku představuje odstavec 3, který stanoví, že odsouzení jsou podle potřeby bezplatně stříháni. Uvedenou novelou bylo doplněno „zpravidla jednou měsíčně“. Přestože jsou tedy z daného ustanovení možné výjimky, předpokládá se, že jsou odsouzení nejméně jednou za měsíc ostříháni. Novelizaci ustanovení § 21 ŘVT považují jednoznačně za krok správným směrem.

Mimo to stále platí, že pokud to vyžaduje pracovní zařazení odsouzených nebo jiné okolnosti, umožní se koupání častěji. Nutné podotknout, že koupáním se v podmínkách výkonu trestu rozumí sprchování teplou vodou. V případě, že z provozních nebo energetických důvodů nelze koupání přechodně zabezpečit, je vždy nutné zajistit možnost řádného umytí v teplé vodě. Každá věznice a vazební věznice má vlastní rozpis s uvedením, v jakou dobu a na jak dlouho je na kterém oddělení puštěna teplá voda. Ve většině zařízení jde o 1-1,5 hod. odpoledne a 1-1,5 hod. odpoledne či večer od pondělí do pátku. Některá zařízení mají vymezenou určitou dobu i o víkendu. Co se týče konkrétní doby strávené ve sprše, považuje VOP za dostatečnou dobu pro provedení základní hygieny 7 minut (dvakrát týdně).⁸³ V jedné z věznic, konkrétně ve Věznici Opava, jsem se v této souvislosti setkal s moderním prvkem v podobě časovače. Úroveň vybavení společných koupelen bývá různá. Opavská věznice je však dle mého názoru v tomto ohledu jednou z nejmodernějších. Pokud jde o kvantitu, je též nutné zohlednit skutečnost, že pracující odsouzení se nezřídka sprchují na pracovišti, a nikoliv na oddělení.

---

⁸³ MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 77. ISBN 978-80-7357-606-6.

Obdobně v teplých dnech po sportovních aktivitách umožní věznice odsouzeným vysprchování.⁸⁴

Z projevů současné VOP Anny Šabatové vyplývá, že tato by chtěla do budoucna prosadit, aby se vězni mohli koupat každý den. Podle mluvčí Generálního ředitelství VSCŘ by ale taková změna přinesla značné náklady s ohledem na větší spotřebu vody a nutnost rekonstruovat věznice. Nejvhodnějším řešením by totiž v takovém případě bylo přivést teplou vodu přímo do cel. Bez této stavební úpravy by prý daná situace nešla se současným počtem zaměstnanců zvládnout.⁸⁵

Kromě možnosti sprchovat se nejméně dvakrát týdně, EVP požadují, aby správa věznice dala odsouzeným k dispozici potřebné hygienické prostředky včetně toaletních potřeb a čistících prostředků (P 19.6). Tento požadavek byl do naší úpravy včleněn, a to již k 1. 1. 2000 ustanovením § 21 odst. 4 ŘVT, který stanoví, že odsouzenému, který nemá základní hygienické prostředky ani peněžní prostředky na jejich zakoupení, poskytne správa věznice základní hygienické potřeby v nutném množství a sortimentu. Jediným požadavkem do naší úpravy dosud nezpracovaným tak v tomto směru zůstává pouze pravidlo 19.7 EVP, dle kterého je třeba speciálním opatřením zajistit též hygienické potřeby žen.

2.4. Výstroj odsouzených

S osobní hygienou úzce souvisí otázka oděvu. Jedním ze základních požadavků EVP týkající se této oblasti, je, že vězněným osobám, které nemají vlastní ošacení, musí být poskytnuto oblečení odpovídající klimatickým podmínkám. Takový oděv ale nesmí vyvolávat pocit ponížení

---

⁸⁴ *Hygienické podmínky ve věznicích se zlepšily*. Tiskové zprávy 2015. Veřejný ochránce práv. [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2015/hygienicke-podminky-ve-veznicich-se-zlepsily/>

⁸⁵ *Média o úspěchu ochránkyne – prosadila častější sprchování ve věznicích*. Veřejný ochránce práv. [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.ochrance.cz/ochrana-osob-omezenych-na-svobode/aktuality-z-detenci/aktuality-z-detenci-2015/media-o-uspechu-ochrankyne-prosadila-castejsi-sprchovani-ve-veznicich/>

nebo degradace (P 20.1 a 20.2). EVP v tomto vychází z pravidla 17 SMP, dle kterého každému vězni, jemuž není povoleno chodit ve vlastních šatech, bude poskytnuto ošacení přiměřené podnebí a adekvátní tomu, aby si udržel dobré zdraví. SMP rovněž požadují, aby takové ošacení nebylo žádným způsobem ponižující. Z uvedeného vyplývá, že EVP preferují, aby vězni, tedy i odsouzení, užívali vlastní oblečení namísto toho vězeňského. Z hlediska naší úpravy je v případě odívání vězňených osob nutné odlišovat kategorii odsouzených od obviněných a u odsouzených typ věznice, a zda jde o pobyt odsouzeného uvnitř či mimo areál věznice. Nicméně základní pravidlo, dle něhož odívání odsouzených musí odpovídat klimatickým podmínkám a musí dostatečně chránit jejich zdraví, do zákona včleněno bylo (§ 16 odst. 4 ZVTOS). Podrobnější úpravu pak obsahuje podzákoný ŘVT v ustanovení § 18 a 19.

Oproti mezinárodním standardům, jež doporučují, aby odsouzení nosili vlastní oblečení, je česká úprava naopak založena na tom, že se odsouzeným oděv včetně výstrojních součástí poskytuje automaticky. Mezi základní ošacení patří bunda, kalhoty, dvě trička, dvoje trenýrky, tři páry ponožek a v případě odsouzených žen čtvery spodní kalhotky a dvě podprsenky.⁸⁶ Výstrojnými součástkami se rozumí například boty, opasek, rukavice či gumový plášť do deště.⁸⁷ Je tedy zpravidla nedůležité, zda odsouzení mají vlastní oblečení či ne. Vězeňský oděv je jim jednoduše přidělen s tím, že odsouzení musí dbát o jeho čistotu a udržovat jej ve stavu způsobitelném k řádnému užívání (§ 18 odst. 1 ŘVT). Z uvedeného však platí výjimka v podobě nošení vlastního sportovního oděvu a obuvi, které mohou odsouzení nosit v rámci tělovýchovných a sportovních aktivit, a dále spodního prádla a ponožek (§ 18 odst. 2, 4 ŘVT). Množství sportovního oděvu, který má

---

⁸⁶ *V base už nejsou tepláky v módě. I ve vězení existují různé střihy.* Metro.cz [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: http://www.metro.cz/v-base-uz-nejsou-teplaky-v-mode-i-ve-vezeni-existuji-ruzne-strihy-pye-/metro-extra.aspx?c=A120330_150013_co-se-deje_bel

⁸⁷ KALVODOVÁ, V. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář.* Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, s. 45. ISBN 978-80-7357-706-3

odsouzený u sebe, bývá omezené a je stanoveno vnitřním řádem věznice.⁸⁸ Další výjimka se vztahuje na odsouzené ve věznicích s dozorem a ve věznicích pro mladistvé, kteří mají právo nosit vlastní oblečení v době návštěv, při účasti na bohoslužbách, akcích mimo věznici pořádaných v rámci programu zacházení a ve výstupním oddělení v mimopracovní době, a dále na odsouzené ve věznicích s dohledem, kteří mohou vlastní oblečení nosit v mimopracovní době dle svého uvážení. Ve věznicích s ostrahou a se zvýšenou ostrahou není možné nosit vlastní oblečení vůbec. Co je rozuměno mimopracovní dobou bylo do daného ustanovení ŘVT včleněno až novelou provedenou vyhláškou č. 19/2015 Sb., která definovala, že je tím myšlena veškerá doba mimo dobu vymezenou v časovém rozvrhu dne pro realizaci aktivit programu zacházení (§ 18 odst. 3, 6 ŘVT).

EVP i SMP pojmají právo odsouzených nosit vlastní oblečení o něco šířeji. Dle EVP je nepřijatelné, aby vězeň, který opustí věznici, byl nucen mít na sobě oděv, ze kterého je patrné, že se jedná o vězně (P 20.4). Obdobně se k tomuto staví SMP, dle kterých musí být vězni odvezenému mimo nápravné zařízení povoleno, aby si oblékl vlastní nebo jiné nenápadné šaty (P 17 odst. 3). Toto pravidlo, jež klade důraz na důstojnost vězňů v souvislosti s oděvem, má svůj význam zejména tehdy, kdy jsou tito předváděni před soud. EVP vychází z předpokladu, že u takové příležitosti by měli být vězni vhodně oblečeni.⁸⁹

Jak bylo uvedeno výše, právo nosit vlastní oblečení mimo areál věznice je u nás v současné době zaručeno pouze odsouzeným ve věznicích s dozorem během akcí pořádaných v rámci programů zacházení. Naproti tomu bylo do naší úpravy převzato pravidlo shodně obsažené v EVP (P 20.3) i SMP (P 17 odst. 2) spočívající v tom, že jsou odsouzení povinni udržovat vlastní i poskytnuté oblečení v čistotě (§ 18 odst. 1, 5 ŘVT). Stejně tak, pokud jde o

---

⁸⁸ *Je možné vězněným osobám přinést sportovní či jiné ošacení?* Informační servis. Vězeňská služba ČR [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-rynovice-48/informacni-servis-1625/nejcastejsi-dotazy/je-mozne-veznenym-osobam-prinest-sportovni-ci-jine-osaceni>

⁸⁹ CM(2005)163 Dodatek. Komentář k návrhu Doporučení R(2006)2 Výboru ministrů členských států týkajících se Evropských vězeňských pravidel. [online]. [vid. 2016-01-25]. Str. 5. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/Umluvy/vezenstvi/R_2006_2_Evr_vezen_pravidla-Komentar.pdf

jeho výměnu. K výměně vězeňského osobního prádla dochází jednou týdně a vězeňského oděvu a obuvi dle potřeby, zpravidla jednou za 14 dní. Vlastní oblečení, prádlo či obuv se uskutečňuje zasíláním poštou nebo v rámci návštěv odsouzených (§ 19 ŘVT).

Pomineme-li v širší míře pojaté právo nosit vlastní oblečení, bylo do naší úpravy z EVP a SMP převzato vše až na pravidlo zakazující, aby oděv poskytnutý odsouzeným vyvolával v těchto osobách pocit ponížení či degradace, respektive jeho nošení bylo pro ně ponižující. Přitom právě toto pravidlo by mělo být dle mého názoru tím základním. Přestože současné ani dřívější vězeňské oblečení užívané v českých věznicích a vazebních věznicích pravděpodobně nevyvolávalo samo o sobě s ohledem na svůj klasický střih a barvy u odsouzených pocit ponížení, zakotvení dané zásady by jistě představovalo krok správným směrem. Domnívám, že by bylo vhodné včlenit jej přímo do ustanovení § 16 odst. 4 ZVTOS, které jako jediné v tomto zákoně oblast odívání odsouzených upravuje. To by pak mohlo znít například takto:

(4) Odívání odsouzených musí odpovídat klimatickým podmínkám a musí dostatečně chránit jejich zdraví. Nošení takového oděvu však nesmí v odsouzeném vyvolávat pocit ponížení nebo degradace.

2.5. Vycházky

Podmínky, za kterých by mělo být realizováno právo odsouzených na vycházku, EVP ani SMP překvapivě neupravují. Můžeme však v tomto vycházet ze stanovisek VOP, kterým se tímto tématem opakovaně zabýval. Právo na jednogodinovou vycházku denně zabezpečuje odsouzeným ZVTOS v ustanovení § 16 odst. 5. Toto právo je zde zakotveno s drobnou odchylkou již od původního znění k 1. 1. 2000. Odchylku představuje skutečnost, že až do 1. 1. 2014 bylo obsahem 4. odstavce a do současného 5. jej posunula až novela provedená zákonem č. 276/13 Sb. Obsahově však k žádné změně nedošlo. Podrobnější úprava práva na vycházku je dále obsažena v ŘVT.

V prvé řadě je nutné zopakovat, že se jedná o právo a nikoli povinnost. Je tedy zcela na odsouzeném, zda jej využije či ne. Toto je zdůrazněno přímo

v ŘVT, který stanoví, že se odsouzení zúčastňují vycházek podle vlastního zájmu (§ 20 odst. 1). Účelem vycházek je zabezpečit odsouzeným denní pobyt na čerstvém vzduchu a aktivní odpočinek. Vycházky jsou také velmi významným prostředkem psychohygieny, rekreace a uvolňování napětí v omezeném a přeplněném prostoru.⁹⁰ Za zajímavé považuji, že ZVTOS stanovuje pro čas strávený na vycházce pouze minimální hranici a nikoli maximální, tedy nejvýše přípustnou. Z návštěv několika věznic jsem měl možnost vysledovat, že vycházky jsou běžně realizovány v úrovni právě 1 hodiny. Nicméně pokud zákon uvádí „nejméně jednogodinová vycházka“, mám za to, že by odsouzeným měla být poskytnuta i více než 1 hodina, pakliže o to projeví zájem. V tomto případě se tedy dle mého názoru nabízí možnost zvážit novelizaci daného ustanovení tak, aby byla stanovena nikoli minimální, nýbrž maximální možná doba strávená na vycházce.

Vycházky se konají ve vymezených prostorech věznice, jimiž jsou vycházkové dvory, jež mohou být vybaveny stavebně technickým zabezpečením přiměřeným typu věznice. Tímto zabezpečením jsou například ploty či zdi.⁹¹ Co se týče vycházkových dvorů, měl jsem možnost tyto shlédnout například ve Vazební věznici České Budějovice. Byl jsem překvapen, o jak malý a neútulný prostor se ve skutečnosti jedná. Jak mi bylo následně potvrzeno ze strany jednoho ze zaměstnanců, vymezené prostory přesně odpovídají prostorám cel s tím rozdílem, že tam chybí strop, který byl nahrazen pletivem. VOP již dříve upozorňoval, že řada věznic a vazebních věznic nemá vycházkové prostory vybaveny nepromokavými přístřešky, které by umožnily využitelnost těchto prostor i za deště a žádal o nápravu tohoto stavu. VOP rovněž poukazoval na neuspokojivý stav některých vycházkových dvorů, jež jsou tvořeny malými obezděnými výsečemi a nemohou tak vězněným osobám přinést výhodu pobytu v otevřeném prostoru. V souvislosti s tímto VOP vyzval VSČR k plošnému započnutí rekonstrukce těchto

---

⁹⁰ MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 81. ISBN 978-80-7357-606-6

⁹¹ KALVODOVÁ, V. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, s. 48. ISBN 978-80-7357-706-3

prostor.⁹² Lze se jen domnívat, zda k tomu již došlo. S odlišnou praxí jsem se setkal ve Věznici Stráž pod Ralskem. Oproti českobudějovické věznici je zde namísto „cel bez stropu“ vyčleněn na vycházky rozsáhlý oplocený venkovní prostor umístěný mezi několika ubytovnami, do kterého bývá najednou vpuštěno velké množství odsouzených. Tento model je dle mého názoru z pohledu odsouzeného bezpochyby tím vhodnějším. Na jedné straně není odsouzený omezen komunikovat jen s několika určenými lidmi, jak tomu je u předchozí varianty a mimo to se domnívám, že samotný fakt, že se nachází v mnohem větším prostoru, byť obklopen velkým počtem ostatních odsouzených, lépe vystihuje účel tohoto institutu. Vycházím však z předpokladu, že se jedná o kategorii odsouzených, kteří se na vycházce mohou setkat. Stejně tak, jako nemohou být určité skupiny odsouzených společně ubytovány, nemohou se tyto ani setkávat na vycházkách (např. ženy x muži, prvotrestaní x recidivisté, mladiství x dospělí apod.).⁹³ Z pohledu vězeňského personálu naopak vnímám hledisko organizační a bezpečnostní. Je otázkou, zda je jednodušší zajistit právo na vycházku menším skupinkám osob či většímu počtu odsouzených. Obě varianty budou jistě organizačně náročné. Pokud bych měl jednu zvolit, přiklonil bych se spíše k té druhé. S tím souvisí hledisko bezpečnostní, kdy z podstaty věci vyplývá, že je nutné otevřenému prostoru s velkým počtem odsouzených věnovat mnohem více pozornosti.

Konkrétní čas pro vycházky je vymezen v časovém rozvrhu dne, jenž je součástí vnitřního řádu věznice (§ 20 odst. 2, 3 ŘVT). Pro představu nastíním časový harmonogram uvedený v časovém rozvrhu dne Věznice Horní Slavkov. Dle tohoto je právo na vycházku realizováno dvakrát denně. Konkrétní časové rozmezí se pak liší podle ubytovny nacházející se v areálu. Například v ubytovně A je pro vycházky stanoven čas mezi 9:00-10:00 hod. a 14:30-15:30 hod., v ubytovně B mezi 10:00-11:00 hod a 15:30-16:30 hod., v ubytovně C mezi 9:30-10:30 hod. a 15:00-16:00 a v ubytovně F, jejíž součástí je oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením, mezi

---

⁹² MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 82. ISBN 978-80-7357-606-6

⁹³ viz ustanovení § 7 ZVTOS

8:00-12:00 hod. a 13:00-15:00 hod. O těchto odděleních bude podrobně pojednáno v poslední kapitole této práce. Tyto ubytovny jsou však dále tvořeny oddíly, které mají zase odlišný časový rozvrh dne s jiným vymezením doby, ve které je možné právo na vycházku realizovat. Z uvedeného příkladu lze vysledovat, že právo na hodinovou vycházku denně je každému odsouzenému sice zaručeno, ten se však musí podřídít vymezené době stanovené časovým rozvrhem dne dané ubytovny s tím, že v případě, že dojde k jeho umístění do jiné ubytovny či jejího oddílu, mění se tím i konkrétní časový úsek vymezený na jeho vycházku.

V průběhu vycházky mají odsouzení právo sportovat. Jde-li o oděv a obuv, tyto musí být přiměřené povětrnostním podmínkám. Se souhlasem lékaře a na jeho doporučení se vycházky mohou účastnit i nemocní odsouzení. Závěrem je nutné uvést, že právo na vycházku může být omezeno nebo i zrušeno, avšak pouze z vážného důvodu na základě rozhodnutí ředitele věznice nebo jím pověřeného zaměstnance VSČR (§ 20 odst. 4, 5, 6 ŘVT). Za vážný důvod se například považuje mimořádná událost ve věznici nebo špatné povětrnostní podmínky, jež by mohly mít za následek ohrožení zdraví nebo života odsouzených (silná vichřice, krupobití apod.).⁹⁴

3. KONTAKT ODSOUZENÝCH S VNĚJŠÍM SVĚTEM

Kontakt s vnějším světem, tedy s nevězeňským prostředím, má pro odsouzené značný význam. Odsouzení si díky němu zachovávají přirozené sociální vazby na svobodě, což jim zpravidla umožňuje lepší začlenění do společnosti po návratu z výkonu trestu. I omezený kontakt s vnějším světem pomáhá odsouzeným působit proti negativním důsledkům prizonizace⁹⁵, upadnutí do apatie věznění, oslabení vnímání běžných společenských hodnot a

---

⁹⁴ KALVODOVÁ, V. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, s. 48. ISBN 978-80-7357-706-3

⁹⁵ Jedná se o proces přeměny svobodného člověka ve vězně, kdy tento interiorizuje (přijímá a zvnitřňuje) individuálně svéráznou směsici vězeňské subkultury s formálními předpisy a pravidly instituce dané vnitřním řádem konkrétní věznice nebo vazební věznice. Zdroj: HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice. Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005, str. 66. ISBN 80-86708-05-5

vzniku či utužení závislosti na systému trestní justice. Může také působit k snížení napětí a tím k snížení rizika konfliktů odsouzených souvisejících s psychickými dopady omezení na svobodě, podrobení se vězeňskému režimu i jeho neoficiální stránce v podobě subkultury kolektivu odsouzených.⁹⁶ Obdobně na danou problematiku nahlíží CPT, dle kterého je udržování přiměřených kontaktů s vnějším světem, zejména s rodinou a přáteli, pro odsouzené velmi důležité. CPT v této souvislosti zdůrazňuje, že hlavním principem by měla být podpora těchto kontaktů a jakákoliv omezení výlučně založena na bezpečnostních obavách význačné povahy nebo na nedostatečných zdrojích.⁹⁷

Mezi hlavní formy kontaktu odsouzených s vnějším světem patří zejména korespondence, užívání telefonu a návštěvy. S ohledem na příslušné mezinárodní standardy zakotvené v EVP a SMP, se v následujících podkapitolách zaměřím právě na tyto formy. Do širšího rámce by nicméně bylo možné začlenit také například příjem balíčku s knihami, denním tiskem či časopisy, příjem peněžních prostředků, duchovní služby či přerušování výkonu trestu, respektive povolení opustit věznici v souvislosti s návštěvou, pracovním zařazením či získáváním vzdělání a jiné formy.

Obdobně jako v předchozích kapitolách, v nichž jsem se zabýval materiálními a sociálními podmínkami ve výkonu trestu, bych se i v této pokusil nastínit, do jaké míry se minimální standardy uvedené v EVP či dřívějších SMP promítly do naší právní úpravy a současně toto doplnil o poznatky VOP, CPT a vlastní postřehy z návštěv některých věznic a vazebních věznic. V podkapitole 3.3., v níž se zabývám užíváním telefonu ve výkonu trestu, bych si kromě výše uvedeného dovolil též poukázat na několik judikátů obecných soudů týkajících se dané problematiky.

---

⁹⁶ MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 112. ISBN 978-80-7357-606-6

⁹⁷ CPT standards, „Substantive“ sections of the CPT’s General reports, Extract from the 2nd General Report [CPT/Inf (92) 3], published in 1992 (obecné standardy CPT/Inf/E(2002) 1 – Rev. 2015, výňatek z druhé obecné zprávy [CPT/Inf (92) 3], P 51, dostupné z: <http://www.cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.pdf>

3.1. Právní úprava

Z hlediska naší úpravy jsou jednotlivé základní formy zakotveny v ZVTOS v ustanovení § 17 až 19, a dále rozvedeny v ŘVT v ustanovení § 24 až 26. Pokud jde o korespondenci ve výkonu trestu odnětí svobody, její úpravu nalezneme v § 17 odst. 1 až 5 ZVTOS a § 24 odst. 1 až 9 ŘVT, užívání telefonu v § 18 odst. 1 až 5 ZVTOS a § 25 odst. 1 až 5 ŘVT a poslední z uvedených forem, tedy návštěvy odsouzených ve věznicích a vazebních věznicích, v § 19 odst. 1 až 9 ZVTOS a § 26 odst. 1 až 4 ŘVT. Z mezinárodního pohledu jsou minimální standardy týkající se kontaktu odsouzených s vnějším světem obsaženy zejména v EVP (P 24.1 až 24.12) a též SMP (P 37 až 39).

3.2. Korespondence

EVP obecně doporučují, aby vězňům bylo umožněno komunikovat s vnějším světem, ať již písemně, telefonicky či jiným způsobem, co nejčastěji. Na první místo jsou coby adresáti postaveni rodinní příslušníci, po nich jiné osoby a zástupci externích organizací (P 24.1). Pojem rodiny či rodinných příslušníků by však měl být interpretován liberálně a zahrnovat i osoby, se kterými si vězeň vytvořil vztah srovnatelný, i když se nejedná o svazek formální.⁹⁸ Obdobně k tomuto přistupují SMP. V těchto se však na rozdíl od pojmu „jiné osoby“ objevuje z mého pohledu problematický pojem „přátelé s dobrou pověstí“ (P 37). Za zmínku stojí také článek 22 Doporučení Rady Evropy Rec(2003) 23 týkající se dlouhodobých a doživotních trestů (DDT), dle něhož by možnost korespondence a jiných forem kontaktu těchto odsouzených s vnějším světem měla existovat v nejvyšší možné míře z důvodu zabránění zhroucení rodinných svazků.

---

⁹⁸ CM(2005)163 Dodatek. Komentář k návrhu Doporučení R(2006)2 Výboru ministrů členských států týkajících se Evropských vězeňských pravidel. [online]. [vid. 2016-01-25]. Str. 9. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/Umluvy/vezenstvi/R_2006_2_Evr_vezen_pravidla-Komentar.pdf

Shora uvedené obecné pravidlo bylo do naší právní úpravy zakotveno v podobě ustanovení § 17 odst. ZVTOS, podle kterého mají odsouzení, s výjimkou stanovených případů, právo přijímat a na svůj náklad odesílat písemná sdělení bez omezení. Početní omezení tedy naše úprava neobsahuje. Z uvedeného vyplývá, že se jedná o korespondenci v písemné formě. Pokud jde o způsob, ten je obsažen v podzákoném ŘVT, dle něhož lze písemnou korespondenci přijímat a odesílat pouze prostřednictvím držitele poštovní licence (§ 24 odst. 1). Jedná se o ustanovení poměrně nové, jež bylo do ŘVT včleněno s účinností k 1. 3. 2015 poslední novelou provedenou vyhláškou č. 19/2015 Sb. Za korespondenci se považují písemná sdělení, k nimž může být přiložena kniha, denní tisk, časopis a věci potřebné k vedení běžné korespondence jako dopisní papír, obálky, poštovní známky, pohlednice či psací potřeby.⁹⁹ V případě, že by k písemnému sdělení byly přiloženy jiné věci, než tyto, byla by již zásilka ve smyslu ustanovení § 24 ŘVT považována za balíček (§ 29 ŘVT).

3.2.1. Kontrola korespondence

Dle EÚLP má každý právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. Současně platí, že do výkonu tohoto práva může státní orgán zasáhnout jen v případě, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných (čl. 8). Obdobně na institut kontroly a jiných omezení v souvislosti s komunikací vězňených osob s vnějším světem nahlíží EVP, které dané připouštějí, pokud jde o trestní stíhání, udržování pořádku, bezpečnost, zabránění spáchání trestného činu či ochranu obětí trestných činů. Současně však EVP doporučují, aby i v těchto případech byla určitá míra kontaktu zachována a přímo požadují, aby členské státy v národní legislativě

---

⁹⁹ KALVODOVÁ, V. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář.* Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, s. 45. ISBN 978-80-7357-706-3

vyjmenovaly národní a mezinárodní orgány a představitele, na které se omezení vztahovat nebude (P 24.2 a 24.3). Určitou míru kontroly obsahují i SMP, které rovněž kontakt doporučují, avšak za nezbytného dozoru (P 37). Monitorování korespondence připouští i DDT, a to v případech ohrožení bezpečnosti (čl. 22). Výše uvedené požadavky týkající se kontroly korespondence byly do naší úpravy více méně zakotveny, a to na zákonné i podzákonné úrovni.

Právo kontrolovat korespondenci odsouzených vykonávajících trest v českých věznicích a vazebních věznicích přísluší VSČR, která má rovněž možnost seznamovat se s jejím obsahem. V případě, že obsah zakládá podezření, že je připravován nebo páčán trestný čin, je VSČR povinna korespondenci zadržet a předat orgánu činnému v trestním řízení¹⁰⁰ (§ 17 odst. 2 ZVTOS). Jedná se o zákonné omezení tajemství dopravovaných zpráv, jež každému zaručuje LZPS v článku 13. Kontrola se vztahuje na korespondenci příchozí i odchozí. Provádějí ji zaměstnanci příslušné věznice, jež jsou k tomuto pověřeni jejím ředitelem. Zpravidla se jedná o vychovatele. Souhlasu odsouzeného se nevyžaduje (§ 24 odst. 2 ŘVT).

Jedinou výjimku z práva VSČR kontrolovat korespondenci odsouzených představuje korespondence mezi odsouzeným a jeho obhájcem, odsouzeným a advokátem, který jej zastupuje v jiné věci, odsouzeným a státními orgány České republiky nebo diplomatickou misí či konzulárním úřadem cizího státu, anebo mezi odsouzeným a mezinárodní organizací, která je podle mezinárodní úmluvy, již je Česká republika vázána, příslušná k projednávání podnětů týkajících se lidských práv. Kontrola korespondence ve výše uvedených případech je nepřipustná (§ 17 odst. 2 ZVTOS). Uvedené ustanovení bylo s účinností k 1. 1. 2014 významně pozměněno novelou provedenou zákonem č. 276/13 Sb., která jej rozšířila o korespondenci mezi odsouzeným a jeho obhájcem. Do té doby byl zákaz kontroly korespondence vymezen pouze na vztah odsouzený a advokát zmocněný k jeho zastoupení. Na základě této novely tak došlo k odlišení postavení obhájce coby poskytovatele právních

---

¹⁰⁰ orgánem činným v trestním řízení se dle ustanovení § 12 trestního řádu rozumí soud, státní zástupce a policejní orgán

služeb v trestním řízení a advokáta, jenž zastupuje odsouzeného v jiné záležitosti. Mimo to se domnívám, že tím bylo jednoznačně stanoveno, že VSČR nemá obecně právo kontrolovat korespondenci mezi odsouzeným a jeho obhájcem, tedy nejen tím zvoleným, ale i soudem ustanoveným.

3.2.2. Přijímání a odesílání korespondence

Jak bylo uvedeno výše, písemnou korespondenci mohou odsouzení přijímat a odesílat pouze prostřednictvím držitele poštovní licence. Pokud jde o tu příchozí, mají odsouzení právo ponechat si ji u sebe v množství, jež odpovídá možnostem jejího uložení v přidělené skřínce. Na žádost odsouzených je však správa věznice povinna veškerou došlou korespondenci uložit (§ 24 odst. 8 ŘVT). Z toho vyplývá, že odsouzení nemají možnost mít u sebe veškerou příchozí korespondenci, ale pouze tu, kterou lze uložit do skříňky na cele, resp. v ložnici. Nicméně i v případě většího objemu, lze tuto na základě žádosti odsouzeného zachovat tím, že ji věznice uloží.

Pro odesílání korespondence využívají odsouzení uzamykatelné schránky, do kterých ji vkládají. Další možností je předat korespondenci přímo vychovateli (§ 24 odst. 3 ŘVT). Jde-li o odsouzeného, který nemá žádné finanční prostředky, zajistí odeslání korespondence věznice na své náklady. Tato možnost se však týká pouze taxativně vymezených adresátů, kterými jsou státní orgány České republiky, diplomatická mise, konzulární úřad cizího státu anebo mezinárodní organizace, která podle mezinárodní úmluvy, jíž je Česká republika vázána, je příslušná k projednávání podnětů týkajících se ochrany lidských práv (§ 17 odst. 3, 5 ZVTOS). Do jaké míry odsouzení využívají možnosti dopisovat si s jinými osobami, nastiňují závěry výzkumu dlouhodobých trestů provedeného Institutem pro kriminologii a sociální prevenci v letech 2000 až 2003. Z výzkumu vyplynulo, že ze 70 náhodně vybraných odsouzených, mezi kterými byli prvotrestaní i opakovaně věznění,

si všichni s někým dopisují. Více než třetina z nich na více adres a minimálně jedenkrát za týden, pouze pět vězňů uvádělo interval občas.¹⁰¹

Na závěr bych uvedl jeden svůj praktický poznatek. V rámci své koncipientské praxe jsem se v souvislosti s korespondencí mezi vězňenými osobami a jejich rodinami či přáteli opakovaně setkal s tím, že tito lidé si mnohdy nejsou jisti tím, jak by měli správně nadepsat obálku dopisu, který adresují vězňené osobě do příslušné věznice. Na webových stránkách VSČR lze správný formát dohledat¹⁰². Z uvedeného je patrné, že vyjma jména a příjmení vězně, je vhodné uvést na obálku jeho datum narození, a dále už jen název věznice a její adresu. Adresu trvalého bydliště či jiné údaje o vězni není nutné na obálce uvádět.

3.3. Užívání telefonu

Jak již bylo nastíněno v předchozí podkapitole 3.2., EVP považují jednoznačně za vhodné, aby měli vězni možnost bez ohledu na formu komunikovat s vnějším světem co nejčastěji. Za jednu z nejzákladnějších forem kontaktu s nevězeňským prostředím lze přitom považovat právě kontakt telefonický. CPT v této souvislosti klade na důraz na požadavek po určité flexibilitě při aplikování pravidel pro telefonní hovory vězňů, jejichž rodiny žijí daleko. Těmto vězňům by měly být dle CPT zaručeny lepší možnosti telefonického kontaktu.¹⁰³ Pokud jde o formy komunikace, EVP na rozdíl od SMP výslovně doporučují komunikaci písemnou, telefonickou a prostřednictvím návštěv. SMP se omezují na formu písemnou a návštěvy.

---

¹⁰¹ MAREŠOVÁ, A. *Důsledky dlouhodobého uvěznění*. Trestní právo. NAKLADATELSTVÍ ORAC, s. r. o. 2004, s. 18-19. ISSN: 1211-2860

¹⁰² například u Věznice Nové Sedlo v sekci nejčastější dotazy, dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-nove-sedlo-81/o-nas-1597/vykon-trestu-764/nejcastejsi-dotazy-1563/#5>

¹⁰³ CPT standards, „Substantive“ sections of the CPT’s General reports, Extract from the 2nd General Report [CPT/Inf (92) 3], published in 1992 (obecné standardy CPT/Inf/E(2002) 1 – Rev. 2015, výňatek z druhé obecné zprávy [CPT/Inf (92) 3], P 51, dostupné z: <http://www.cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.pdf>

3.3.1. Telefonní automaty

Z hlediska naší úpravy mají odsouzení právo použít telefon určený pro tento účel věznicí zejména ke kontaktu s osobou blízkou, obhájcem nebo advokátem zastupujícím odsouzeného v jiné věci, ale i jinými osobami, a to v době vymezené vnitřním řádem věznice. Toto právo však může být v odůvodněných případech omezeno, především je-li to nutné k ochraně bezpečnosti nebo práv jiných osob (§ 18 odst. 1 až 3 ZVTOS). Z uvedeného vyplývá, že odsouzení mají právo z výkonu trestu telefonovat, avšak pouze z přístrojů, jež jsou pro tento účel určeny samotnou věznicí, nikoli tedy z vlastních mobilních telefonů. Těmito přístroji jsou telefonní automaty vybavené digitálním záznamovým zařízením, u nichž jsou provedena bezpečnostní opatření k zamezení všech příchozích hovorů, volání na tzv. zelené linky či odesílání sms zpráv.¹⁰⁴ Právo užívat vězeňské telefonní automaty bylo do ZVTOS zakotveno až novelou provedenou zákonem č. 276/2013 Sb., jenž nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014. Do té doby bylo upraveno, že se odsouzenému umožní použití telefonu s osobou blízkou, aniž bylo výslovně stanoveno, že se může jednat pouze o telefon určený věznicí a nikoliv jiné zařízení jako například mobilní telefon.

Právě užívání mobilních telefonů vězni ve věznicích a vazebních věznicích představuje v České republice dlouhodobý problém. O tom, že k tomu dochází, nejsou již v dnešní době pochybnosti. Společnost nemusí v tomto vycházet z anonymních svědectví bývalých odsouzených popisujících život za mřížemi, nýbrž jsou jí dlouhodobě předkládány jednoznačné důkazy. Mezi ně patří například fotografie z pardubické věznice pořízené a zveřejněné na sociálních sítích v roce 2014 jedním z odsouzených vykonávajících zde trest odnětí svobody. Mluvčí Věznice Pardubice následně potvrdil, že snímky byly skutečně pořízeny z jejich zařízení.¹⁰⁵ Znepokojující jsou rovněž fotografie a video záznamy pořízené a zveřejněné odsouzeným z Věznice Valdice v roce

¹⁰⁴ MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 119. ISBN 978-80-7357-606-6

¹⁰⁵ *Věčný boj: Odsouzení se vyfotili v pardubické věznici*. Pardubický.deník.cz [online]. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://pardubicky.denik.cz/zlociny-a-soudy/vecny-boj-odsouzeni-se-vyfotili-v-pardubicke-veznici-20140324.html>

2013¹⁰⁶ či fotografie z Vazební věznice Hradec Králové pořízené a umístěné na sociální síť jiným odsouzeným v roce 2012¹⁰⁷. Skutečnost, že odsouzení používají za účelem kontaktu s vnějším světem mobilní telefony, vyplývá také z rozhodnutí Nejvyššího soudu z února 2007¹⁰⁸, jímž tento zamítl odvolání soudce JUDr. M. M. z Krajského soudu v Brně proti kárnému opatření v podobě odvolání z funkce soudce, jež mu bylo uloženo rozhodnutím kárného senátu Vrchního soudu v Olomouci.¹⁰⁹ Obviněnému bylo stručně řečeno kladeno za vinu, že neinformoval VSČR ani Policii ČR o důvodném podezření, že jistý odsouzený vykonávající trest odnětí svobody ve Věznici Kuřim, má v této věznici nelegálním způsobem umístěné telekomunikační zařízení, které užívá, o čemž se měl soudce dozvědět a sám přesvědčit z telefonických hovorů s tímto odsouzeným. Odsouzený měl obviněného soudce opakovaně kontaktovat telefonicky i prostřednictvím sms zpráv. Pokud jde o rozhodovací praxi obecných soudů, přítomností mobilních telefonů ve věznici se zabýval Krajský soud v Hradci Králové v závěru roku 2014.¹¹⁰ Tento dovodil, že nepovolená přítomnost mobilního telefonu ve věznici je okolností, která může způsobit vážné ohrožení bezpečnosti věznice a v případě, že odsouzený takovou okolnost neoznámí zaměstnanci VSČR, ačkoliv se o ní dozvěděl, poruší tím ustanovení § 28 odst. 2 písm. f) ZVTOS.

Způsobů, jakými se mobilní telefony dostanou k rukám odsouzených, je vícero. Jak uvedl tehdejší generální ředitel VSČR plk. Mgr. Luděk Kula, dochází k tomu prostřednictvím zkorumpovaných zaměstnanců věznice, ale

---

¹⁰⁶ *Sehnat mobil ve vězení není problém: Takhle se trestanci fotí přímo v cele!* Blesk.cz [online]. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti/188971/sehnat-mobil-ve-vezeni-neni-problem-takhle-se-trestanci-foti-primo-v-cele.html>

¹⁰⁷ *Skandál v českých věznicích: Trestanci exhibují na sociálních sítích.* Tn.nova.cz [online]. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z: <http://tn.nova.cz/clanek/zpravy/cernakronika/vezni-se-foti-a-fotky-vesi-na-socialni-site.html>

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 2. 2007, sp. zn. 1 SKno 16/2006

¹⁰⁹ Rozhodnutí kárného senátu Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 11. 2006, sp. zn. 1 Ds 18/2006

¹¹⁰ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. 11. 2014, č. j. 30 A 30/2013-52

také například přehozením telefonu přes zeď věznice, předáním na pracovištích, v zasílaných balících odsouzeným nebo při jejich návštěvách.¹¹¹

3.3.2. Náklady za užívání telefonu

Náklady za použití vězeňského telefonu jdou dle ustanovení § 18 odst. 4 ZVTOS za odsouzeným. Věznice nechávají obvykle k telefonnímu hovoru využívat telefonní karty, které lze zakoupit ve vězeňské prodejně. Karty lze však zaslat i v balíčku nebo předat odsouzenému při jeho návštěvě.¹¹² Telefonování z vězeňských telefonních automatů bylo vždy (a patrně stále je) pro vězně velmi drahé. Tímto je myšleno období let 2001 až 2015. Minuta hovoru na mobilní telefon totiž stála 15 Kč. Podle Generálního ředitelství VSČR, jež měla od roku 2001 uzavřenou smlouvu se společností O2 Czech Republic a.s.¹¹³, byl v České republice dlouhodobě využíván systém, který neodpovídal požadavkům moderní doby. Byl zde totiž jeden monopolní poskytovatel této služby, který byl na jedné straně drahý pro vězně a na straně druhé náročný na personál VSČR. Příslušní zaměstnanci VSČR totiž museli odsouzeného doprovodit k telefonnímu automatu a zkontrolovat, zda netelefonuje na nepovolené číslo. Na trhu jsou přitom již několik let modernější a levnější technologie vytvořené přímo pro potřeby věznic, které nevyžadují přítomnost vězeňského personálu při hovoru, nýbrž umožňují volajícího odsouzeného kontrolovat bez účasti jiné osoby. Z těchto důvodů se VSČR rozhodla v roce 2015 ukončit smluvní vztah se společností O2 Czech Republic a.s. a na podzim téhož roku vypsát výběrové řízení na nového poskytovatele s cílem nastavit systém, který by byl modernější a zároveň

---

¹¹¹ REZEK, T. *Luděk Kula: Trest musí zůstat trestem*. Justiční aktuality. Ministerstvo spravedlnosti ČR. 2005, č. 1, str. 6.

¹¹² MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 119. ISBN 978-80-7357-606-6

¹¹³ dle údajů v obchodním rejstříku měla společnost v roce 2001 obchodní firmu ČESKÝ TELECOM, a.s.

levnější pro vězně.¹¹⁴ Zda již ze strany VSČR došlo k vybrání konkrétního uchazeče, není v tuto chvíli známo.

3.3.3. *Kontrola užívání telefonu*

Až na stanovené výjimky je VSČR oprávněna seznamovat se formou odposlechu s obsahem telefonních hovorů a pořizovat jejich záznam (§ 18 odst. 5 ZVTOS). Mezi tyto výjimky patří telefonáty mezi odsouzeným a jeho obhájcem nebo advokátem, jež jej zastupuje v jiné věci, mezi odsouzeným a státními orgány České republiky nebo diplomatickou misí či konzulárním úřadem cizího státu, anebo mezi odsouzeným a mezinárodní organizací, která podle mezinárodní úmluvy, jíž je Česká republika vázána, je příslušná k projednávání podnětů týkajících se ochrany lidských práv, a dále mezi odsouzeným a zaměstnancem obce s rozšířenou působností zařazeném do obecního úřadu pověřeného zajišťováním sociálně-právní ochrany dětí při výkonu jeho oprávnění. Přímý odposlech je však realizován pouze výjimečně. Častějším případem je kontrola záznamu telefonátu na záznamovém médiu. Pokud by obsah telefonátu založil podezření, že je připravován nebo páčán trestný čin, je VSČR povinna předat záznam telefonátu orgánu činném v trestním řízení a v případě přímého odposlechu záznam přerušit a učinit oznámení (§ 25 odst. 3 ŘVT).

3.4. **Návštěvy**

V závěrečné podkapitole zaměřím pozornost na problematiku návštěv odsouzených ve vězeňských zařízeních coby poslední hlavní formy kontaktu s nevězeňským prostředím. Kontakt s vnějším světem prostřednictvím návštěv je obdobně jako v případě korespondence výslovně doporučován EVP i SMP. Modernější EVP k těmto formám přidala i výše uvedený kontakt telefonický.

---

¹¹⁴ Český rozhlas Radiožurnál. Rozhovor s plk. Robertem Káčerem, Generální ředitelství VSČR, ze dne 23. 6. 2014, dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zpravy/zprava/vedeni-veznic-chce-pro-trestance-zajistit-levnejsi-telefonovani-ted-plati-15-korun-za-minutu--1365723>

3.4.1. Návštěvy bez zrakové a sluchové kontroly

Oproti SMP, které standard v podobě návštěv pouze konstatují, aniž by jej blíže rozváděly, EVP se uvedeným zabývají o něco podrobněji. Návštěvy vězňených osob by dle nich měly být organizovány tak, aby vězni měli možnost udržovat a rozvíjet rodinné vztahy co možná nejnórmálnějším způsobem (P 24.4). Tímto pravidlem je zdůrazněno, že návštěvy mají značný význam nejen pro samotné vězně, ale i pro jejich rodiny. Zcela běžný by tak měl být institut prodloužených intimních návštěv, jak je tomu v mnoha východoevropských zemích, kdy je odsouzeným a jejich partnerkám či partnerům umožněno strávit společně delší časový úsek za účelem udržení intimního vztahu (například 72 hodin).¹¹⁵

Tento požadavek byl do naší úpravy do jisté míry zapracován v podobě ustanovení § 19 odst. 5 ZVTOS, dle kterého může ředitel věznice povolit uskutečnění návštěvy odsouzeného v prostorách k tomu určených bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanců VSČR. Je však otázkou, do jaké míry je této možnosti využíváno. Dle VOP je tento způsob návštěvy povolován pouze blízkým osobám odsouzeného s tím, že se jedná o jeden z nejdůležitějších motivačních prostředků. Pokud jde o četnost využívání, záleží podle VOP na typu věznice, kdy některé věznice, zejména nejpřísnějších typů, přistupují k těmto návštěvám spíše restriktivně, respektive je nepovolují vůbec. Bez ohledu na tuto praxi, jistým problémem prý je, že ne všechny věznice mají k dispozici prostory pro realizaci takového druhu návštěv.¹¹⁶ Místnosti určené pro tyto nadstandardní návštěvy, jež se realizují v soukromí bez jakéhokoliv dozoru, připomínají hotelové pokoje. Jsou vybaveny civilně povlečeným lůžkem, kuchyňkou a sprchou. Návštěvy probíhají v délce 3-4 hodin.¹¹⁷ Přestože to návštěvy neprobíhají v délce, jež EVP předpokládají, domnívám se,

¹¹⁵ CM(2005)163 Dodatek. Komentář k návrhu Doporučení R(2006)2 Výboru ministrů členských států týkajícího se Evropských vězeňských pravidel. [online]. [vid. 2016-01-25]. Str. 9. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/Umluvy/vezenstvi/R_2006_2_Evr_vezen_pravidla-Komentar.pdf

¹¹⁶ MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 124. ISBN 978-80-7357-606-6

¹¹⁷ KALVODOVÁ, V. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, s. 62. ISBN 978-80-7357-706-3

že je jednoznačně pozitivní, že se dané pravidlo podařilo v této podobě včlenit do naší zákonné úpravy.

3.4.2. *Přijímání návštěv*

Obdobně jako u telefonického kontaktu klade CPT v případě návštěv důraz na požadavek určité flexibility při aplikování pravidel pro návštěvy u vězňů, jejichž rodiny žijí daleko, což prakticky vylučuje možnost pravidelných návštěv. Konkrétní řešení pak CPT spatřuje v akumulování doby vyhrazené pro návštěvy.¹¹⁸ Tento požadavek nebyl prozatím do naší zákonné či podzákonné úpravy zanesen.

Dospělí odsouzení vykonávající trest odnětí svobody v českých věznicích a vazebních věznicích mají právo přijímat návštěvy osob blízkých na dobu 3 hodin během jednoho kalendářního měsíce, popřípadě 5 hodin, jde-li o odsouzené mladistvé (§ 19 odst. 1 a § 61 odst. 8 ZVTOS). V obou případech však může být doba návštěv v rámci odměny mimořádně zvýšena, a to u dospělých odsouzených až na 5 hodin v průběhu kalendářního měsíce a u mladistvých až na 8 hodin (§ 45 písm. b) a § 63 písm. b) ZVTOS). Dle podzákonného ŘVT se doba pro návštěvy dospělých odsouzených do následujícího měsíce nepřevádí. Je tedy zcela na odsouzeném, zda v příslušném měsíci 3 hodinovou dobu vyčerpá či nikoliv. Pokud tak neučiní, nemůže si v dalším měsíci nárokovat dobu o to delší. Z naléhavých rodinných či osobních důvodů však může ředitel věznice nebo jím pověřený zaměstnanec povolit návštěvu častěji (§ 28).

Co se týče celkového počtu osob, nestanoví-li vnitřní řád věznice počet vyšší, mohou odsouzeného současně navštívit nejvýše 4 osoby včetně nezletilých dětí (§ 19 odst. 3 ZVTOS). Uvedené omezení je dáno zejména kapacitními důvody prostor pro návštěvy, požadavkem na zachování pořádku a

---

¹¹⁸ CPT standards, „Substantive“ sections of the CPT’s General reports, Extract from the 2nd General Report [CPT/Inf (92) 3], published in 1992 (obecné standardy CPT/Inf/E(2002) 1 – Rev. 2015, výňatek z druhé obecné zprávy [CPT/Inf (92) 3], P 51, dostupné z: <http://www.cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.pdf>

zajištění určitého minimálního prostoru pro odsouzeného a jeho návštěvu.¹¹⁹ Dle ŘVT se návštěvy realizují zpravidla ve dnech pracovního volna nebo pracovního klidu (§ 26 odst. 1). V praxi však věznice organizují návštěvy s ohledem na své personální možnosti v převážné většině v pracovních dnech.¹²⁰

Je-li to v zájmu nápravy odsouzeného nebo z jiného závažného důvodu, lze odsouzenému umožnit i návštěvu jiných osob než osob blízkých, anebo též návštěvu jiného odsouzeného, který je ve vztahu k němu osobou blízkou. Pokud jsou odsouzenému tyto návštěvy povoleny, nezapočítávají se mezi návštěvy blízkých osob (§ 19 odst. 4 ZVTOS, § 28 odst. 1 ŘVT). Rozsah návštěv tedy není v důsledku takové návštěvy nikterak zkrácen. V zájmu nápravy odsouzeného může být například osobní kontakt s osobou, která sice není osobou blízkou, ale má na něj pozitivní vliv. Těmito mohou být kamarádi či kolegové ze zaměstnání. Jiným závažným důvodem může být naléhavá potřeba vyřešit určitou osobní či majetkovou záležitost. Jsou odsouzení, kteří nemají žádné osoby blízké, které by je mohly navštívit nebo naopak nejeví o tyto návštěvy zájem. V takových případech je žádoucí, aby byly posilovány jiné pozitivní kontakty s vnějším světem, jež by mohly odsouzenému pomoci k návratu do života na svobodě. Vzájemnou návštěvu odsouzených lze povolit pouze ve zvlášť odůvodněných případech. Těmito jsou například nemoc jednoho z nich, závažné onemocnění či úmrtí v rodině.¹²¹ Dle zjištění VOP věznice návštěvy jiných osob než blízkých zpravidla umožňují za důvodného předpokladu jejich sociální vazby. Pro ověření existující vazby mezi odsouzeným a těmito osobami postačuje například dlouhodobý písemný nebo

---

¹¹⁹ KALVODOVÁ, V. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář.* Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, s. 61. ISBN 978-80-7357-706-3

¹²⁰ MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv.* Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 124. ISBN 978-80-7357-606-6

¹²¹ KALVODOVÁ, V. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář.* Wolters Kluwer ČR, a. s. 2012, s. 62. ISBN 978-80-7357-706-3

telefonický styk, zaslání balíčku s potravinami a věcmi osobní potřeby či předchozí umožnění návštěvy.¹²²

Pro úplnost je na závěr nutné vzpomenout praktický poznatek, a to, že některé prvky výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, mezi něž patří i institut návštěv, mohou být ve skutečnosti kontraproduktivní. Na jedné straně sice odsouzeným pomáhají zmírňovat účinky izolace a usnadňují adaptaci těchto osob na vězeňské prostředí, na straně druhé však zvyšují stres a deprivaci. Častým jevem je, že po návštěvách se u odsouzených prohlubuje pocit bezmoci, že nemohou ovlivňovat různé události probíhající za zdmi věznice, čímž se zvyšuje jejich stres se všemi dalšími důsledky.¹²³

4. ZAMĚSTNÁVÁNÍ ODSOUZENÝCH

Zaměstnávání osob ve výkonu trestu odnětí svobody má jednoznačně pozitivní efekt, a to nejen z hlediska výchovného působení na tyto osoby¹²⁴ ale i z mnoha jiných hledisek. V první řadě vytváří, resp. formuje obecně vztah odsouzených k práci, rozvíjí jejich pracovní návyky.¹²⁵ Dává odsouzeným možnost získat nebo si zvýšit pracovní kvalifikaci a rovněž jim pomáhá překonávat stavy psychické podrážděnosti a napětí, čímž přispívá ke klidné atmosféře ve věznici. Zaměstnávání má též ekonomický efekt. Z vydělaných prostředků jsou hrazeny náklady výkonu trestu, náklady trestního řízení, škoda způsobená trestnou činností odsouzeného či plněna jeho vyživovací povinnost

---

¹²² MOTEJL, O. a kol. *Sborník stanovisek veřejného ochránce práv*. Kancelář veřejného ochránce práv. 2010, s. 123. ISBN 978-80-7357-606-6

¹²³ KARABEC, Z., BLATNÍKOVÁ, Š. *K problematice dlouhodobých trestů odnětí svobody*. Kriministika. Ministerstvo vnitra ČR. 2004, č.3, s. 207. ISSN 1210-9150

¹²⁴ Zaměstnávání představuje dle ustanovení § 36 odst. 3 ŘVT jednu z pracovních aktivit programu zacházení s odsouzenými.

¹²⁵ V této souvislosti je nutné si uvědomit, že ve výkonu trestu odnětí svobody se mnohdy nacházejí osoby různého věku bez základních pracovních návyků (na svobodě nebyli nikdy zaměstnáni; jejich jediným příjmem byl příjem z trestné činnosti). Tato informace mi byla potvrzena ze strany několika psychologů, speciálních pedagogů a sociálních pracovníků působících ve věznicích, které jsem měl možnost navštívit.

vůči svým dětem či jiným osobám.¹²⁶ Práce pozitivním způsobem ovlivňuje sebehodnocení odsouzeného, vlastní sebevědomí a sebeúctu, citové prožívání i jeho emoční stabilitu, výrazným způsobem eliminuje negativní dopady uvěznění na psychiku odsouzeného. Naopak absence možnosti pracovat vede odsouzené ke větší vnímavosti negativní kriminální infekce.¹²⁷ Nadbytek volného času vytváří prostor pro hledání nevhodných až nezákonných forem zábavy jako např. hraní různých her o peníze či obchodování s věcmi, zvyšuje se potřeba užívání alkoholu, medikamentů či návykových látek. Dochází k navýšení počtu nemocných odsouzených, ztrátě duševní hygieny. Výrazným způsobem narůstá riziko agresivního a hostilního chování odsouzených. Nezaměstnaní se spíše přizpůsobují subkulturním normám a pravidlům, značně odlišným od běžných společenských norem. Ve svém důsledku tak dochází k vyšší zatíženosti vězeňského personálu, jez je nucen přijímat různé druhy kontrolních a jiných opatření zabraňujících neadekvátním projevům a jednáním odsouzených.¹²⁸

Na podzim roku 2015 jsem realizoval vlastní průzkum (Průzkum), jehož cílem bylo vysledovat společný náhled nevazebních věznic na některá témata spojená se zaměstnáváním odsouzených ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, a rovněž snaha získat informace, které současné informační zdroje veřejnosti v ucelené podobě nenabízejí, uspořádat je a vyvodit z nich určité závěry. Data jsem sbíral po dobu 2 měsíců, konkrétně od 8. 11. 2015 do 29. 12. 2015. Po zvážení kladných a záporných stránek možných technik jsem jako techniku terénního sběru dat zvolil metodu dotazníkového šetření a písemně oslovil ředitele všech 25 nevazebních věznic.

---

¹²⁶ *Současný stav zaměstnávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody v České republice.* České vězeňství. Vězeňská služba České republiky. 1996, č. 2, s. 14-16

¹²⁷ MEZNÍK, J. *Práce jako resocializační faktor u odsouzených mladých dospělých mužů.* Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 333-335. ISBN: 80-239-3645-X

¹²⁸ VRBA, B. *Výkon trestu odnětí svobody u nezaměstnaných vězněných osob a jeho rizika.* Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 360-362. ISBN: 80-239-3645-X

Anketní dotazník jsem zaměřil na tato témata: formy zaměstnávání, spolupráce s podnikatelskými subjekty, faktory ovlivňující míru zaměstnanosti a zvýšení zaměstnanosti. Konkrétní otázky v dotazníku byly formulovány takto:

- V čem spatřujete příčinu nárůstu míry zaměstnanosti ve Vaší věznici, k němuž v posledních 10 letech došlo (od r. 2005)?
- Spolupracuje Vaše věznice v oblasti zaměstnávání odsouzených s podnikatelskými subjekty? V případě, že ano, s jakými? O jakou práci odsouzených mají podnikatelé nejčastěji zájem?
- Zaškrtněte (popř. tučně zvýrazněte), které z těchto faktorů ovlivňují míru zaměstnanosti odsouzených ve Vaší věznici? V případě jiné možnosti, tuto, prosím, uveďte v tabulce „jiné“.
- Jaká doporučení byste navrhovali ke zvýšení míry zaměstnanosti (v oblasti zaměstnávání uvnitř věznice a mimo věznici)?

Kromě uvedených otázek byli respondenti požádáni o poskytnutí údajů o celkovém počtu odsouzených v jejich věznici, počtu odsouzených zahrnutých v evidenci zaměstnávání (práceschopných odsouzených), počtu odsouzených zařazených do práce, počtu odsouzených ve vzdělávacích a terapeutických programech, a dále o popis realizovaných forem zaměstnávání. Nevyplněný dotazník tvoří přílohu č. 6 této práce.

Na anketu odpovědělo celkem 20 z 25 obeslaných věznic, a to konkrétně věznice Bělušice, Břeclav, Horní Slavkov, Jiřice, Karviná, Kuřim, Kynšperk nad Ohří, Mírov, Nové Sedlo, Odolov, Opava, Oráčov, Plzeň, Příbram, Rýnovice, Stráž pod Ralskem, Světlá nad Sázavou, Valdice, Vinařice a Všehrady. Návratnost tak činí 80 %. Veškeré otázky byly ze strany věznic zodpovězeny. Pokud jde o statistická data požadovaná v bodě 1, tato byla též poskytnuta s výjimkou dat z Věznice Nové Sedlo a Věznice Stráž pod Ralskem. Druhá z uvedených neuviedla pouze statistický údaj o počtu práceschopných odsouzených z důvodu, že tento neevidují. Data z těchto věznic tak absentují v příloze č. 7, jež obsahuje přehledovou tabulku o stavu zaměstnaných odsouzených v jednotlivých věznicích. V přehledové tabulce je pracováno s pojmy „odsouzení zahrnutí do evidence zaměstnávání“ či „reálná

zaměstnanost“. Odsouzení, jež byli zahrnuti do evidence zaměstnávání, neboli práce schopní odsouzení, představují rozdíl mezi odsouzenými v kmenovém stavu věznice a odsouzenými vyňatými z povinnosti pracovat ve smyslu ustanovení § 42 odst. 2 ŘVT. Jedná se tedy o odsouzené, kteří jsou způsobilí pracovat (v podrobnostech viz následující podkapitola 4.1.). Pod pojmem reálná zaměstnanost se naopak rozumí procentuální výpočet, k němuž dospějeme tím, že vydělíme počet práce schopných odsouzených součtem odsouzených zařazených do práce a odsouzených zařazených ve vzdělávacích a terapeutických programech. Závěry svého průzkumu jsem si dovolil zanést do podkapitol 4.2. a 4.3., v nichž se zabývám jednotlivými formami zaměstnávání a mírou zaměstnanosti.

4.1. Právní úprava

Povinnost pracovat představuje jednu ze základních povinností odsouzeného ve výkonu trestu. Konkrétně ustanovení § 28 odst. 1 ZVTOS stanoví, že odsouzený je povinen pracovat, pokud je mu přidělena práce a není uznán dočasně práce neschopným nebo není po dobu výkonu trestu uznán zdravotně nezpůsobilým k výkonu práce. Dle § 41 odst. 2 ŘVT se povinnost pracovat konkrétně nevztahuje na odsouzené starší 65 let, na odsouzené, kteří jsou poživateli invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, na odsouzené, jejichž zdravotní stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení, na dočasně práce neschopné, a pokud z povahy překážky vyplývá, že je pracovní povinnost odsouzeného vyloučena. V případě, že odsouzený, který byl zařazen do práce, odmítne práci vykonávat, uloží se odsouzenému dle § 41 odst. 3 ŘVT zpravidla kázeňský trest, jelikož se jedná o závažné porušení povinnosti. Pracovní zařazení však i s ohledem na pravidlo 26.1 EVP, dle něhož musí být práce vězňů považována za pozitivní prvek vězeňského režimu a nikdy nesmí být používána jako trest, nemá sankční charakter.

Otázkou je, zda lze na práci ve výkonu trestu odnětí svobody nahlížet jako na práci nucenou. V této souvislosti bych poukázal na článek 4 odst. 3

písm. a) EÚLP, dle kterého se za nucenou práci nepovažuje práce běžně požadovaná při výkonu trestu uloženého podle následujícího článku 5. Tím je mimo jiné zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem (čl. 5 písm. a). Obdobně podle článku 9 odst. 1, 2 písm. a) LZPS nesmí být nikdo podroben nuceným pracím nebo službám s výjimkou prací ukládaných osobám ve výkonu trestu odnětí svobody nebo osobám vykonávajícím jiný trest nahrazující trest odnětí svobody. Rovněž podle ÚNP není pod pojmem nucená práce zahrnuta práce, která se na kterékoli osobě vymáhá v důsledku soudního rozhodnutí (čl. 2 písm. c). Z výše uvedeného tak lze usoudit, že práce vykonávaná ve výkonu trestu odnětí svobody není z hlediska ochrany lidských práv a základních svobod považována za práci nucenou.

Za jistý protipól povinnosti odsouzeného pracovat lze považovat ustanovení § 2 odst. 1 písm. g) ZVSJS, podle kterého je VSČR povinna vytvářet podmínky pro pracovní činnost odsouzených ve výkonu trestu. Jak však bude blíže popsáno dále, zajištění práce pro vězně se dlouhodobě jeví jako problematické. Jednoduše řečeno, mnozí z nich by rádi pracovali, ale tuto možnost nemají. Nedostatek pracovních příležitostí přitom vede k pasivně rezistentnímu životnímu postoji a uvěznění tak ztrácí jeden z důležitých obsahů. Stává se tak, že se řada vězňů po dobu několika měsíců či let účastní pouze rekreativních a všeobecně vzdělávacích programů, které však smysluplnou pracovní činnost nemohou nahradit. Mezi tyto mohou bohužel patřit i ti odsouzení, kteří před nástupem do výkonu trestu pracovali, avšak po nástupu už takovou možnost nemají. Dochází tak u nich k postupné ztrátě pracovních návyků.¹²⁹

Zaměstnávání odsouzených upravuje ZVTOS v ustanovení § 29 až 33, a dále ŘVT v ustanovení § 41 až 45. Dle § 32 ZVTOS pracovní podmínky, pracovní doba a podmínky pro uložení přesčasové práce u odsouzených se řídí

---

¹²⁹ MEZNÍK, J. *Práce jako resocializační faktor u odsouzených mladých dospělých mužů*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 333-335. ISBN: 80-239-3645-X

zvláštními právními předpisy vztahujícími se na zaměstnance v pracovním poměru. Dané ustanovení současně stanoví, že práci přesčas může odsouzeným nařídít ředitel věznice, ale v rozsahu a za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem. Tímto předpisem je ZP.¹³⁰ Speciálním ustanovením ve vztahu k ZP je § 32 odst. 2 ZVTOS, který odchylně stanoví, že do pracovní doby se nepočítá úklidová a další obdobná činnost potřebná k zajištění každodenního provozu věznice, kterou provádějí zpravidla všichni odsouzení, a pracovní terapie¹³¹, pokud je součástí programu zacházení. Tyto práce jsou odsouzení, pokud jsou k nim zdravotně způsobilí, povinni provádět bez nároku na pracovní odměnu, avšak nesmějí jim být nařízeny na úkor doby nutné k odpočinku. V době vycházek lze takové práce nařídít jen výjimečně, pokud to vyžaduje mimořádná situace.

4.2. Formy zaměstnávání

Jak bylo uvedeno v předchozí podkapitole, osoby ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody jsou povinny pracovat. Předpokladem je,

---

¹³⁰ Zákoník práce konkrétně v § 93 odst. 1 až 4 stanoví, že práci přesčas je možné konat pouze výjimečně. Zaměstnavatel ji může zaměstnanci nařídít jen z vážných provozních důvodů, a to i na dobu nepřetržitého odpočinku mezi dvěma směnami, popřípadě za podmínek uvedených v ustanovení § 91 odst. 2 až 4 ZP i na dny pracovního klidu. Nařízená práce přesčas nesmí u zaměstnance činit více než 8 hodin v jednotlivých týdnech a 150 hodin v kalendářním roce. Nad tento rozsah může zaměstnavatel požadovat práci přesčas pouze na základě dohody se zaměstnancem. Celkový rozsah práce přesčas nesmí činit v průměru více než 8 hodin týdně v období, které může činit nejvýše 26 týdnů po sobě jdoucích.

¹³¹ Pracovní terapie obsahuje činnosti, které ve svém důsledku vedou k rozvoji manuálních dovedností odsouzeného i jeho pracovních postojů, a to i s přihlédnutím k tomu, že výsledkem terapie není tržní produkt či výrobek oceněný mzdou. Práce tak představuje hodnotu sama o sobě s tím, že uspokojení z jejího výsledku spočívá pouze v postojové a psychologické rovině. Například ve Věznici Kuřim jsou odsouzení v rámci pracovní terapie využíváni ve vnitřních provozech věznice na pomocné práce v kuchyni, v dílnách na údržbě, ve skladu civilních svršků odsouzených, v knihovně pro odsouzené, na administrativní práce, úklid ošetřovny či na úklid sněhu z komunikací a ochranného pásma. Za významné hledisko pracovní terapie se považuje prokázání opravdového zájmu odsouzeného pracovat a rovněž zjištění pracovních dovedností a návyků této osoby před jejím skutečným pracovním zařazením. V řadě případů totiž nelze teprve testovat vězně, zda-li je schopen práci zvládnout, jelikož by již tímto mohly vzniknout nezvratné škody (způsobené například soukromému subjektu, pro něhož odsouzený práci vykonává). *Zvýšení zaměstnanosti prostřednictvím pracovních terapií*. Vězeňská služba České republiky, Věznice Kuřim [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-kurim-46/informacni-servis-1588/zamestnavani-odsouzenych-761/zvyseni-zamestnanosti-prostrednictvim-pracovnich-terapii>

že jsou shledány způsobilými k zařazení do práce, a to nejen po stránce zdravotní, nýbrž i po stránce odborné a profesní. Povinnost vzít tato hlediska v úvahu ukládá věznicí zákon, konkrétně ustanovení § 29 odst. 2 písm. a) ZVTOS. O pracovním zařazení odsouzeného rozhoduje odborná komise, jejíž konečný návrh podléhá schválení ředitelem věznice. Odsouzení, jež byli zařazení do zaměstnání, jsou zaměstnáváni v režii věznice, v rámci střediska hospodářské činnosti, u podnikatelských subjektů či formou vzdělávání v denním studiu a kurzech.¹³²

Výše uvedené členění je možné považovat za základní. Již ZVTOS totiž u formy zaměstnávání v režii věznice rozlišuje vnitřní režii a vlastní výrobu. Z tohoto mimo jiné vychází i VSČR ve statistických ročenkách a v Koncepti, ve které navíc rozlišuje v případě formy zaměstnávání u podnikatelských subjektů zaměstnávání v areálu věznice a mimo tento areál. S ohledem na výčet uvedený v ZVTOS a ucelenější členění VSČR ve statistických ročenkách či v Koncepti, považuji za vhodnější členit formy zaměstnávání vězňů osob takto:

- a) ve vnitřní režii věznice
- b) vlastní výroba
- c) v rámci střediska hospodářské činnosti
- d) u podnikatelských subjektů v areálu věznice
- e) u podnikatelských subjektů mimo areál věznice
- f) vzdělávání formou denního studia a kurzů

S ohledem na výše uvedené je možné konstatovat, že naplňování pravidla 26.9 EVP, dle kterého by měla vězeňská správa zajistit pro vězně práci ve svých vlastních prostorách či ve spolupráci se soukromým sektorem uvnitř nebo vně vězeňského zařízení, je v českých podmínkách standardní záležitostí.

---

¹³² *Obecná informace o zaměstnávání vězňů.* Vězeňská služba České republiky, Věznice Ostrov nad Ohří [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/veznice-ostrov-nad-ohri-88/informacni-servis-1610/vzdelavani-a-zamestnanost-veznu-896/obecna-informace-o-zamestnavani-veznu-2796>

4.2.1. Vnitřní režie věznice

Ve vnitřní režii vykonávají odsouzení tradiční pracovní činnosti, jež jsou spojeny se zajištěním běžného chodu věznice. Těmi jsou např. činnosti související s úklidem, základní údržbou budov a inventáře, prádelnictvím, autoúdržbou apod. Aby byla činnost zajištěna odpovídajícím způsobem, je u řady profesí vyžadována odborná způsobilost. Vzhledem k tomu, že kvalifikační předpoklady odsouzených jsou mnohdy nízké, bývá pracovní příprava průběžně posilována alespoň absolvováním zaškolovacích kurzů, popř. odborného kurzu či vyučením se v příslušném oboru.¹³³ Ucelené informace v tomto směru VSČR bohužel nezveřejňuje. Neznáme tak kompletní výčet činností, které odsouzení v rámci této formy zaměstnávání v jednotlivých věznicích a vazebních věznicích vykonávají, nemáme k dispozici ani údaj o tom, jaké procento z pracovně zařazených odsouzených tyto činnosti průměrně vykonává. Lze tak pouze vycházet z kusých informací. Zjišťujeme tak, že například ve Věznici Kuřim pracují vězni ve vnitřní režii na pozici automechanik, zámečnick, instalatér, zedník, malíř, stolař, skladník, kuchař, holič, uklízeč, zahradník či knihovník,¹³⁴ ve Věznici Vinařice zase na úseku stravování, údržby, stavebních prací, obsluhy energetických bloků nebo se podílí na zabezpečení chodu věznice¹³⁵ a ve Věznici Znojmo na pozici zámečnick, malíř, kuchař, uklízeč, údržbář, chodbař, knihovník či

---

¹³³ JEŘÁBEK, M. *Formy zaměstnávání vězňených osob*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 213-218. ISBN: 80-239-3645-X

¹³⁴ MEZNÍK, J. *Práce jako resocializační faktor u odsouzených mladých dospělých mužů*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 333-335. ISBN: 80-239-3645-X

¹³⁵ VRBA, B. *Výkon trestu odnětí svobody u nezaměstnaných vězňených osob a jeho rizika*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25. 6. 2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 360-362. ISBN: 80-239-3645-X

automechanik.¹³⁶ Závěry Průzkumu ukazují na tento okruh pozic v rámci vnitřní režie:

- uklízeč (vnitřních či venkovních prostor)
- údržbář (instalatéři, elektrikáři, zedníci, malíři, zámečníci, automechanici)
- kuchař a pomocná síla v kuchyni
- skladník (typicky ve výstrojním skladu)
- prádelník
- knihovník
- kotelník
- ošetřovatel ve zdravotním středisku
- holič
- obuvník
- administrativní pracovník
- lektor či studijní referent
- chodbař, cáchař¹³⁷

Uvedený výčet představuje veškeré nabízené pozice v rámci daných věznic. Některé z nich jsou společné pro všechny věznice jako například úklid, údržba či práce v kuchyni, ostatní jen pro některé. S činností ošetřovatele ve zdravotním středisku je možné se setkat jen v několika málo případech, s pozicí lektor či studijní referent pouze ojediněle. Z Průzkumu vyplynulo, že všechny věznice zapojují do běžného chodu své odsouzené. Až na jednu výjimku se přitom u nich nejedná o jedinou formu zaměstnávání, jež odsouzeným mohou nabídnout. Touto výjimkou je Věznice Karviná.

---

¹³⁶ VÁCLAVEK, M. *Zaměstnávání odsouzených ve Věznici Znojmo*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 407-410. ISBN: 80-239-3645-X

¹³⁷ Co obnáší pozice tzv. chodbaře či cáchaře lze dovodit z vyjádření mediálně známého odsouzeného Jiřího Kajínka: „V roce 1989 jsem byl ve věznici na Borech, kde jsem byl zařazen na pracoviště, kde jsem byl tzv. cáchař, tzn. že moje práce byla pro celou tu věznici, zpracovával jsem výplaty. To je postavení vězně, který je známý všem. Já jsem byl v pozici, kdy jsem vlastně de facto dělal takovou tu nejdůležitější práci tam. Vypracovával jsem pro tu věznici celodenní výkazy, měl jsem vlastně přístup ke všem složkám těch vězňů.“ Zdroj: Jiří Kajínek – Stránky na podporu Jiřího Kajínka [online]. [vid. 2016-01-28], dostupné z: <http://www.jirikajinek.cz/dulezite-informace/vypoved-jiriho-kajinka/>

4.2.2. *Vlastní výroba*

Jedná se o výrobu nových a postupnou obnovu zastaralých kancelářských a vězeňských ubytovacích interiérů včetně prvků stavebně technických prostředků, a dále tvorbu textilních výrobků pro příslušníky VSČR i samotné odsouzené.¹³⁸ Souhrnné informace z této oblasti VSČR opět neposkytuje. Pro představu je tak možné uvést zaměstnávání odsouzených ve vlastní výrobě Věznice Horní Slavkov. Zde je vyráběn kancelářský nábytek, kovový nábytek, různé druhy oplocení a mříží, šijí se lůžkoviny, vězeňské oděvy apod.¹³⁹ Výsledky Průzkumu ukazují, že výroba nábytku je v rámci této formy zaměstnávání realizována též ve věznicích Jiřice a Příbram, kde se rovněž zabývají dřevovýrobou.

4.2.3. *Střediska hospodářské činnosti*

VSČR je umožněno provozovat hospodářskou činnost za účelem zaměstnávání osob odsouzených k výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. SHČ, jež VSČR zřídila, má vystaveno živnostenské listy z oblasti živností volných, řemeslných i koncesovaných. Hospodářská činnost je žádaná zejména ze strany fyzických osob a malých podnikatelských subjektů. Pro tyto je také zřízena většina pracovišť. Provozovna SHČ přebírá za tyto subjekty organizaci práce a současně zajišťuje další provozní činnosti. Externí subjekt naopak zajišťuje technologii včetně dodávek vstupních materiálů. VSČR tímto de facto vyvíjí podnikatelskou činnost, a to v oblasti výroby kancelářského nábytku, části prádelenství, polygrafických prací a kovovýroby. V případě SHČ není prioritou VSČR tvorba zisku, ale zaměstnávání maximálního počtu

---

¹³⁸ JEŘÁBEK, M. *Formy zaměstnávání vězňů osob*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 213-218. ISBN: 80-239-3645-X

¹³⁹ HRABÁK, V. *Problematika zaměstnávání vězňů – Věznice typu „C“ Horní Slavkov*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 370-372. ISBN: 80-239-3645-X

odsouzených. Zaměstnávání odsouzených v rámci SHČ je však i přínosem pro danou věznici, neboť plusové finanční prostředky získané z této činnosti věznici po jejich zdanění zůstávají.¹⁴⁰ Dle statistické ročenky za rok 2014 byla hospodářská činnost v tomto roce realizována u 19 organizačních jednotek VSČR. Z tohoto údaje lze dovodit, že SHČ byla zřízena u více než poloviny věznic a vazebních věznic v České republice, jejichž celkový počet je 35.¹⁴¹ Na pracovištích všech provozoven bylo každý den zařazeno průměrně 1.562 odsouzených. Celkový čistý zisk (po zdanění) dosáhl v loňském roce 14.421.390 Kč. Považuji v této souvislosti za zajímavé poukázat na jeden fakt. Z přehledu ve statistické ročence za rok 2014 vyplývá¹⁴², že pouze 3 věznice s provozovny SHČ dosáhly v tomto roce zisku přes 1.000.000 Kč. Těmi jsou Věznice Jiřice (3.743.720 Kč), Věznice Valdice (1.877.730 Kč) a Věznice Mírov (1.357.390 Kč). Tyto tři věznice tak vykázaly zisk 6.978.840 Kč, což představuje 48,39 % z celkového zisku za rok 2014. Za ještě zajímavější však považuji údaj o průměrném denním počtu zařazených odsouzených v těchto věznicích. Ve Věznici Mírov bylo v roce 2014 denně zařazeno na pracovištích průměrně 159 odsouzených, ve Věznici Valdice 46 odsouzených a ve Věznici Jiřice pouhých 11 odsouzených. Z celkového průměrného počtu 1.562 zařazených odsouzených pracujících na pracovištích provozoven SHČ dokázala Věznice Jiřice s pouhými 11 odsouzenými dosáhnout za rok 2014 výše uvedeného zisku 3.743.720 Kč, což z hlediska celkového hospodaření představuje 25,96 % z celkového zisku všech vězeňských zařízení s provozovny SHČ za rok 2014.

Na webových stránkách VSČR se dočteme, že Věznice Jiřice podniká prostřednictvím SHČ, jehož provozovna provozuje výrobu kancelářského

---

¹⁴⁰ JEŘÁBEK, M. *Formy zaměstnávání vězňených osob*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 213-218. ISBN: 80-239-3645-X

¹⁴¹ podle výsledků Průzkumu disponovala provozovny SHČ v závěru roku 2015 polovina respondentů ankety, tedy 10

¹⁴² s ohledem na dosud nevydanou statistickou ročenku za rok 2015 se jedná o nejaktuálnější údaje

nábytku, šatních skříní včetně doplňků, kuchyňských linek, vestavených skříní a jiného zakázkového nábytku. Mezi odběratele patří mimo jiné Ministerstvo spravedlnosti (Justiční palác Na Míčáncích v Praze, Okresní soud Nymburk, Okresní soud Pelhřimov, Okresní soud Strakonice, Okresní soud Český Krumlov a další), Ministerstvo vnitra (Krajské ředitelství policie Moravskoslezského kraje a další), Ministerstvo zdravotnictví (Zdravotnická záchranná služba - Hořovice, Brandýs nad Labem, Slaný a další) či Úřady státní správy (Městský úřad Litomyšl, Městský úřad Milovice).¹⁴³ Věznice Jiřice je podle mého názoru ukázkovým příkladem, na kterém lze sledovat úspěšné plnění jednoho ze strategických cílů Koncepce, a to hledání odbytu pro výrobky VSČR.

Pokud jde o oblasti, v rámci kterých VSČR provozuje prostřednictvím SHČ svoji podnikatelskou činnost, z Průzkumu vyplynulo, že vyjma výše uvedené výroby kancelářského nábytku, prádelenství, polygrafických prací a kovovýroby, jsou těmito též výroba vzduchotechniky (Věznice Stráž pod Ralskem), třídění plastového odpadu (Věznice Odolov), broušení litinových odlitků, kompletace propagačních materiálů (Věznice Valdice, Věznice Kynšperk nad Ohří), pomocné práce ve stavebnictví a lesnictví, výroba dřevěných briket (Věznice Valdice), třídění barevných kovů, výroba modelů z plastu a papíru (Věznice Horní Slavkov), apretace zinkových odlitků, montáž součástek pro automobilový průmysl, montáž zásuvek (Věznice Rýnovice), montáž základových desek do domovních rozváděčů, jednoduchých kabelových svazků, dřevěných hraček či kompletace podsestav do bezpečnostních helem (Věznice Kuřim). Na výše uvedený výčet je však nutné nahlížet pouze jako na příkladný.

---

¹⁴³ Provozovna střediska hospodářské činnosti Věznice Jiřice/Výroba nábytku. Vězeňská služba České republiky [online]. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/76/file/PSH%C4%8C%20V%C4%9Bznice%20Ji%C5%99ice.pdf

4.2.4. Podnikatelské subjekty

Zaměstnávání odsouzených u spolupracujících podnikatelských subjektů, kterými jsou převážně drobní a střední podnikatelé, živnostníci či fyzické osoby, představuje jednu z klíčových oblastí. Tyto subjekty si zaměstnávání vězňených osob sami zajišťují a organizují, a to buď ve svých prostorech nebo v prostorech pronajatých od VSČR.¹⁴⁴ Podle ustanovení § 30 odst. 4 ZVTOS je k zaměstnávání odsouzeného u jiného subjektu než věznice třeba předchozího písemného souhlasu odsouzeného. To neplatí, pokud je odsouzený zaměstnáván u České republiky, kraje nebo obce, dobrovolného svazku obcí nebo subjektem, který jimi byl zřízen nebo založen a v němž mají většinovou majetkovou účast, většinový podíl na hlasovacích právech anebo vykonávají rozhodující vliv na jeho řízení či provozování. Podle následujícího odstavce může odsouzený svůj souhlas odvolat prohlášením učiněným vůči VSČR. Účinky odvolání souhlasu nastávají po uplynutí posledního dne kalendářního měsíce bezprostředně následujícího po měsíci, v němž odsouzený souhlas odvolal. Odvolání souhlasu není považováno za odmítnutí práce.

Na téma spolupráce s podnikatelskými subjekty byla zaměřena otázka č. 3 dotazníku. Prostřednictvím této otázky bylo cílem zjistit, zda nevazební věznice standardně spolupracují s podnikatelskými subjekty, a dále o jakou práci odsouzených mají tyto subjekty nejčastěji zájem. Pozitivním zjištěním je, že spolupráce s podnikateli je v případě nevazebních věznic zcela běžnou záležitostí. Z celkového počtu věznic zapojených do ankety (20), jich 19 s podnikatelskými subjekty aktivně spolupracuje, tj. 95 % z nich. Jedinou věznicí, která v tomto směru není úspěšná, je Věznice Karviná, která jak již bylo řečeno, nabízí odsouzeným pouze možnost pracovat v rámci vnitřní režie. Jde-li o počet subjektů, ten se pohybuje v rozmezí 1 až 14. Konkrétní počet spolupracujících subjektů uvedlo v dotazníku 15 věznic, zbylých 5 tento údaj

---

¹⁴⁴ JEŘÁBEK, M. *Formy zaměstnávání vězňených osob*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 213-218. ISBN: 80-239-3645-X

vyjádřilo neurčitě slovem „několik“. Z toho však lze dovodit, že i v případě těchto, se jedná o více než 1 subjekt. Z celkového počtu 20 věznic jich tedy 18 spolupracuje nejméně s 2 subjekty (90 %). Budeme-li vycházet z údajů poskytnutých uvedenými 15 věznicemi, s nejvyšším počtem podnikatelských subjektů spolupracuje Věznice Kuřim (14), naproti tomu s nejnižším počtem Věznice Valdice (1), resp. Věznice Karviná (0). Po Věznici Valdice následují Věznice Mírov, Věznice Vinařice a Věznice Plzeň (2), Věznice Bělušice (3), Věznice Příbram (4), Věznice Světlá nad Sázavou (5), Věznice Opava a Věznice Rýnovice (6), Věznice Stráž pod Ralskem (7), Věznice Horní Slavkov (9), Věznice Všehrady a Věznice Odolov (12).

Z Průzkumu vyplynulo, že podnikatelé mají nejvíce zájem o pomocné práce všeho druhu a drobné manuální práce. V tomto duchu se vyjádřilo 15 z celkového počtu 16 věznic, kteří tento dotaz zodpověděli. Z procentuálního hlediska se tak jedná o 93,75 % věznic. Několik věznic uvedlo, že evidují zájem také o specializované profese typu svářeč, obráběč kovů, obsluha CNC strojů (Věznice Valdice), kuchař (Věznice Opava) či truhlář (Věznice Odolov). Ihned však dodaly, že nemají v tomto směru vhodné odsouzené, čímž naráželi na jejich nízkou kvalifikaci. Mnozí z nich totiž nejsou ani vyučeni. Tento fakt podtrhuje výše naznačený zájem podnikatelských subjektů směřující v první řadě do oblasti pomocných prací (ve stavebnictví, zemědělství, strojírenství, dřevařské výrobě, gumárenské výrobě atd.) a jednoduchých manuálních prací (pásová výroba, kompletace různých součástek, šití lůžkovin, údržba zeleně a pozemních komunikací atd.).

4.2.5. *Vzdělávání formou denního studia*

Vzdělávání odsouzených je realizováno ve Středním odborném učilišti VSČR, které sdružuje 3 typy škol. Jsou jimi střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště. Ve středním odborném učilišti se vyučují učební obory pro úspěšné absolventy základních škol. V učilišti probíhá vzdělávání těch žáků,

kteří základní školu ukončili v nižším než 9. ročníku, popř. 9. ročník nedokončili. V odborném učilišti se vzdělávají žáci ze zvláštních škol.¹⁴⁵ Podstatným faktem je, že zákon na odsouzené zařazené do denní formy studia nahlíží jako na odsouzené zařazené do práce (§ 34 ZVTOS). V příloze č. 7 je zaznamenán počet odsouzených ve vzdělávacích a terapeutických programech v jednotlivých věznicích. Jak bylo naznačeno v úvodu této kapitoly, až na jednu výjimku tyto údaje poskytly všechny věznice, jež se do Průzkumu zapojily (19). Z přehledové tabulky lze vysledovat, že odsouzené ve vzdělávacích a terapeutických programech eviduje 15 z 19 věznic, tedy 78,95 % z nich. Nejméně jich evidují ve Věznici Karviná (17) a naopak nejvíce ve Věznici Vinařice (298). Zajímavé je zjištění, že necelých 30 % odsouzených vykonávajících svůj trest odnětí svobody ve Věznici Vinařice navštěvuje vzdělávací a terapeutické programy. Obdobně tomu tak je i ve Věznici Kuřim (26,57 %), Věznici Všehrady (24,88 %), Věznici Příbram (24,46 %) a Věznici Rýnovice (23,63 %). U zbylého počtu se tento údaj pohybuje v rozmezí 5,98 % až 12,03 %.

4.3. Míra zaměstnanosti

4.3.1. Před rokem 1989

Koncem 80. let minulého století se míra zaměstnanosti vězňených osob pohybovala v úrovni 90 %. Jednalo se však o výsledek, který byl založen na podmínkách totalitního systému vězeňství a direktivního řízení ekonomických vztahů, tedy podmínkách, které v té době určovaly nedemokratický a nehumánní režim výkonu trestu odnětí svobody a formovaly vazby mezi tehdejšími nápravně výchovnými ústavy a různými podniky.¹⁴⁶ Ve většině

---

¹⁴⁵ JEŘÁBEK, M. *Formy zaměstnávání vězňených osob*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 213-218. ISBN: 80-239-3645-X

¹⁴⁶ *Současný stav zaměstnávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody v České republice*. České vězeňství. Vězeňská služba České republiky. 1996, č. 2, s. 14-16

státních podniků byl tehdy nedostatek pracovních sil a nabídka práce odsouzených tak představovala vítané řešení. Poptávka po zaměstnávání odsouzených ze strany příslušných resortů dokonce převyšovala jejich reálný počet. Příčinou vysoké míry zaměstnanosti byl nastavený systém, kdy stát podnikům direktivně stanovil kvóty zaměstnaných odsouzených a dohlížel nad jejich dodržováním.¹⁴⁷

4.3.2. Po roce 1989

V roce 1990 nastal v oblasti zaměstnávání vězňených osob významný pokles. Hlavními příčinami byla zejména široká amnestie tehdejšího prezidenta republiky, rozpad existujícího systému zaměstnávání, podstatné snížení až ztráta zájmu ze strany podnikatelských subjektů, změny v podnikatelské sféře a nedostatek vlastních výrobních prostorů.¹⁴⁸ V 90. letech dochází u nás k přechodu státem řízeného plánovitého hospodářství na principy tržního hospodářství. S tím byla spojena řada změn a nových skutečností, se kterými se musela VSČR v oblasti zaměstnávání odsouzených vypořádat. Jednou z nich bylo, že některé z podniků, se kterými tehdy VSČR, resp. Sbor nápravné výchovy spolupracoval, ukončily svoji činnost či zprivatizované subjekty přestaly odsouzené zaměstnávat. VSČR se tak se svojí nabídkou pracovní síly odsouzených stala standardním účastníkem trhu práce. Oproti období před rokem 1989, kdy byly s jedním podnikem spojeny pracovní příležitosti v řádu stovek, se nabídka ze strany soukromníků začala postupně pohybovat až o dva řády níže a až na výjimky nepřesáhla jednotlivá místa či pár desítek pracovních příležitostí.¹⁴⁹ Přestože konkrétní statistická data z jednotlivých let od roku

---

¹⁴⁷ JEŘÁBEK, M. *Formy zaměstnávání vězňených osob*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 213-218. ISBN: 80-239-3645-X

¹⁴⁸ *Současný stav zaměstnávání odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody v České republice*. České vězeňství. Vězeňská služba České republiky. 1996, č. 2, s. 14-16

¹⁴⁹ JEŘÁBEK, M. *Formy zaměstnávání vězňených osob*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 213-218. ISBN: 80-239-3645-X

1990 do 1999 nejsou dostupná, lze se s nejvyšší pravděpodobností domnívat, že po celou tuto dobu docházelo v oblasti zaměstnávání vězňených osob k neustálému poklesu.¹⁵⁰

4.3.3. Cíle Koncepce v oblasti zaměstnávání vězňených osob

Před deseti lety, tedy v roce 2005 činila míra zaměstnanosti 46 % z počtu pracovně zařaditelných vězňených osob. Tento výsledek byl považován za neuspokojivý. Skutečnost, že většina práceschopných vězňů nemá možnost pracovat, žádala koncepční řešení. VSČR si tak pro následující období let 2005 až 2015 stanovila jako jeden z cílů zpracovat a realizovat strategii zaměstnávání, která by směřovala k rozšíření možností zaměstnávání těchto osob. Konkrétním cílem bylo dosáhnout v roce 2015 zaměstnanosti 60%.¹⁵¹ Zde bych si dovolil poukázat na to, že VSČR v Koncepci rozvoje českého vězeňství do roku 2015 hovoří o zaměstnanosti vězňených osob, aniž by v tomto směru rozlišovala kategorii zaměstnaných odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody a zaměstnaných obviněných ve výkonu vazby.¹⁵² Ze statistické ročenky za rok 2005 lze vyčíst, že míra zaměstnanosti odsouzených činila v daném roce 45,07 %. Z toho lze dovodit, že míra zaměstnanosti vazebně stíhaných obviněných činila v témže roce 0,93 %. Ve statistických ročenkách VSČR, jež jsou vždy podrobně zpracovány, údaj o počtu zaměstnaných obviněných ve vazebních věznicích tradičně absentuje.¹⁵³

---

¹⁵⁰ Na webových stránkách VSČR jsou k dispozici v elektronické formě statistické ročenky pouze za období let 2000 až 2014 [online]. [vid. 2016-01-27]. Dostupné zde: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/statistiky-a-udaje-103/statisticke-rocenky-1218/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby>

¹⁵¹ *Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015*. Vězeňská služba České republiky, Generální ředitelství [online]. [vid. 2016-01-27]. Dostupné z: [http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/koncepce_do%20roku 2015.pdf](http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/koncepce_do%20roku%202015.pdf)

¹⁵² dle ustanovení § 19 odst. 1 ZVV může být obviněný na vlastní žádost po dobu trvání vazby pracovně zařazen v rámci pracovních možností věznice

¹⁵³ Za zmínku stojí uvést, že obdobně jako nejsou ze strany VSČR zveřejňovány statistiky zaměstnaných vazebně stíhaných obviněných, nejsou též dostupné statistiky pracujících chovanců v ústavech pro výkon zabezpečovací detence. Podle ustanovení § 23 odst. 1 ZVZD,

S ohledem na postavení obviněného v trestním řízení se však domnívám, že se nejedná o údaje, které by bylo nutné blíže zkoumat, respektive vůbec sledovat jejich vývoj. Pokud jde o statistické ročenky VSČR, v ročenkách z dřívějších let býval vždy uveden údaj o počtu zaměstnaných odsouzených v konkrétní věznici a vazební věznici. Díky tomu bylo možné sledovat, jak se míra zaměstnanosti odsouzených v jednotlivých věznicích vyvíjí. Počínaje rokem 2011 však tyto údaje nejsou ve statistických ročenkách uváděny. Tuto změnu osobně nepovažuji za krok správným směrem.

Aby mohlo být v roce 2015 dosaženo cílové hranice 60 % zaměstnanosti práce schopných vězňených osob, považovala VSČR v roce 2005 za nutné vystavět nové prostory pro zaměstnávání, zajistit odbytky produktů (zejména ze strany státních orgánů a institucí), rozšířit kvalifikaci vězňených osob a v neposlední řadě hledat další příležitosti k zaměstnávání uvnitř areálů věznic i mimo ně. Koncepce vycházela z toho, že bude nutné upravit legislativu tak, aby ukládala státním orgánům a institucím povinnost dávat přednost produktům vyvářeným vězni před produkty jiných subjektů (například u výroby nábytku či produkce jednodušších textilních výrobků).¹⁵⁴ V této souvislosti bych si dovilil poukázat na závěry ankety Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity, Katedry právních oborů, řízení a ekonomiky z roku 2003¹⁵⁵. Anketou byli tehdy písemně osloveni ředitelé všech českých ne vazebních věznic a rovněž ředitelé slovenských ústavů pro výkon trestu odnětí svobody. Respondenti byli dotazováni mimo jiné na to, jaká doporučení navrhuji ke zvýšení počtu zaměstnaných odsouzených. Na anketu odpovědělo 15 ředitelů českých věznic (tj. 68,9 %) a 6 ředitelů slovenských ústavů (tj. 54,5 %). Většina ředitelů českých věznic (8 z nich) se domnívala, že ke zvýšení

---

lze též chovanci, který není zařazen do programu s pracovní terapií, na jeho žádost umožnit práci v ústavu.

¹⁵⁴ *Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015*. Vězeňská služba České republiky, Generální ředitelství [online]. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/koncepce_do%20roku_2015.pdf

¹⁵⁵ HÁLA, J., HACKOVÁ, Z. *Anketa k problematice zaměstnávání odsouzených*. České vězeňství. Vězeňská služba České republiky. 2003, č. 3, s. 4-9

počtu zaměstnaných odsouzených by výrazným způsobem přispělo zadávání státních zakázek přímo věznicím a rozsáhlé investice do budov a zařízení věznic včetně technologií. Dalším doporučením bylo přijmout legislativního opatření ve formě daňového zvýhodnění pro podnikatelské subjekty, které zaměstnávají odsouzené a rovněž větší podpora vlastní hospodářské činnosti. Obdobně odpověděli i ředitelé slovenských ústavů (3 z nich), kteří též doporučili zadávat státní zakázky přímo věznicím a přijmout legislativní opatření ve formě daňového zvýhodnění pro podnikatelské subjekty. Ze závěrů ankety tedy mimo jiné vyplývá doporučení nastavit systém tak, aby se věznice a vazební věznice měly možnost ucházet o veřejné zakázky.

Vzhledem k tomu, že závěry ankety Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity jsou již staršího data, obrátil jsem se v rámci Průzkumu na respondenty s obdobným dotazem, abych zjistil, zda mají věznice na danou problematiku stále stejný náhled. Oproti výše uvedené anketě jsem však svůj dotaz (č. 5) rozdělil na 2 části. V první části byli respondenti dotazováni na doporučení ke zvýšení míry zaměstnanosti v oblasti zaměstnávání uvnitř věznice, v druhé mimo věznici. Jak již bylo uvedeno, na anketu odpovědělo 20 z 25 ne vazebních věznic, tj. 80 % respondentů. Jde-li o doporučení k první části dotazu, rozdělil jsem tato z hlediska obsahu a četnosti jejich zastoupení do 7 bodů, z nichž bod č. 1 představuje nejrozšířenější názor:

1. Výstavba a rekonstrukce vhodných prostor
2. Rozšíření vzdělávacích programů
3. Státní zakázky
4. Personální posílení
- 5.–7. Motivace podnikatelských subjektů
- 5.–7. Motivace odsouzených
- 5.–7. Aktivní propagace

Drtivá většina věznic doporučuje především investovat do vybudování nových výrobních hal, pracovišť a ploch uvnitř jejich areálu či alespoň do rekonstrukce stávajících prostor. V tomto směru se vyjádřilo 16 z 20 věznic,

tj. 80 %. Zájem ze strany podnikatelských subjektů by prý byl, věznice však mnohdy nemají možnost jim vhodné prostory nabídnout. Řada z nich je zchátralá (okna, výtahy, střechy, zateplení budov apod.) a téměř nevyhovující provozu. Ze strany Věznice Stráž pod Ralskem bylo trefně poznamenáno: „Míra zaměstnanosti ve věznici je přímo úměrná prostorům, na kterých by mohli podnikatelské subjekty realizovat své zakázky. Tedy pokud na jedné straně je zájem těchto subjektů ve věznici zaměstnávat odsouzené, ale na straně druhé věznice nemá možnost jim nabídnout vhodné prostory, tak se zaměstnanost odsouzených, kteří nesplňují podmínky pro práci mimo věznici, nezvýší.“

Další doporučení spočívá v rozšíření vzdělávacích programů. Tento druhý nejrozšířenější názor zastávají 4 věznice. Jak již bylo naznačeno v podkapitole 4.2.4., věznice evidují na jedné straně zájem ze strany podnikatelských subjektů o specializované profese, na straně druhé se však potýkají s nedostatkem kvalifikovaných odsouzených. Oblast státních zakázek představuje třetí nejrozšířenější návrh. V tomto směru se vyjádřily 3 věznice (15 %), dle kterých by bylo vhodné, pokud by věznicím byly zadávány zakázky na výrobu nábytku a oděvů pro odsouzené či jiné subjekty (např. armádu a policii). Doporučení spočívající v navýšení příslušníků a zaměstnanců pro zajištění dozoru nad odsouzenými navrhly 2 věznice, tj. 10 %.

Zbýlá doporučení pod body 5 až 7 představují návrhy jednotlivých věznic a z hlediska jejich četnosti tak jsou na stejné úrovni (5 %). Motivací podnikatelských subjektů byly myšleny daňové úlevy či jiné pobídky pro zaměstnávající subjekty, motivačními prvky pro odsouzené naopak zvýšení kapesného z odměny či různé benefity na pracovišti ve vazbě na odvedený výkon (plnění normy). Poslední doporučení spočívalo v aktivní propagaci možnosti zaměstnávat odsouzené, resp. propagaci výrobních prostor.

Pokud jde o doporučení věznic k druhé části dotazu č. 5, tedy ke zvýšení míry zaměstnanosti v oblasti zaměstnávání mimo areál věznice, opět jsem tato rozdělil do níže uvedených bodů z hlediska četnosti jejich zastoupení:

1. Zjednodušení kritérií pro zařazení odsouzených mimo věznici
- 2.-3. Státní zakázky
- 2.-3. Aktivní propagace
4. Personální posílení
5. Rozšíření vzdělávacích programů

Nejvíce rozšířeným doporučením je zjednodušit kritéria pro zařazení odsouzených mimo věznici. Tato jsou dle věznic poměrně tvrdá a mnohdy nejednoznačná. Uvedený názor zastává 7 z 20 věznic, tj. 35 %. Několik věznic v souvislosti s tímto navrhuje využít nástrojů elektronického monitoringu. Progresivní přístup je možné zaznamenat ve Věznici Světlá nad Sázavou. Zde se nachází početná skupina práce schopných žen, které dosud nebylo možné z bezpečnostních důvodů zaměstnat mimo areál věznice. Východiskem se stala dohoda s podnikatelským subjektem o vybudování tzv. vnějších střežených pracovišť, tj. pracovišť nacházejících se mimo věznici, na kterých jsou k zabránění útěku nebo zajištění bezpečnosti používány prostředky vězeňské stráže a jež jsou střežena příslušníky Vězeňské služby. Výstavba nové výrobní haly pro vězněné ženy byla zahájena v září 2015. V provozu by měla být v červnu 2016.

Další doporučení směřuje do oblasti státních zakázek. Obdobně jako v prvním případě spočívá ve stanovení povinnosti státním institucím zaměstnávat odsouzené osoby, respektive odebírat produkty vytvořené těmito osobami. Odsouzení by prý mohli udržovat zeleň, veřejné komunikace, pracovat na stavbách či v lesích. Tento názor sdílí 4 věznice, tj. 20 %. Na stejné úrovni je pak doporučení v podobě aktivní propagace v oblasti pomocných prací, které rovněž navrhly 4 věznice. Předposlední doporučení spočívá v navýšení vězeňského personálu k dohledu nad pracovní činností odsouzených. Tento názor zastávají 3 věznice, tj. 15 %. S ohledem na zájem podnikatelských subjektů o kvalifikovanou práci odsouzených doporučila jedna z věznic také rozšířit vzdělávací programy (5 %).

Pokud bychom porovnali závěry Průzkumu a ankety Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity z roku 2003, zjistíme, že se tyto v mnohém překrývají. Doporučení týkající se zadávání státních zakázek, investic do výrobních hal či legislativního opatření ve formě daňového zvýhodnění pro podnikatelské subjekty, jsou stále aktuální. Jak však vyplývá z Průzkumu, do popředí se dostávají návrhy na rozšíření vzdělávacích programů a požadavky na zjednodušení kritérií pro zařazení odsouzených mimo věznic.

Zda se VSČR podařilo vytyčený cíl z roku 2005, tj. dosažení 60 % hranice zaměstnanosti vezněných osob, splnit, v tuto chvíli nevíme, jelikož statistická data z roku 2015 nejsou prozatím k dispozici. VSČR sice každý měsíc, respektive týden pravidelně poskytuje veřejnosti informační servis o stavu a složení vězňů ve věznicích a vazebních věznicích (včetně osob v ústavech pro výkon zabezpečovací detence), avšak statistiku stran zaměstnávání těchto osob si tradičně ponechává až na každoročně vydávanou statistickou ročenku. S ohledem na dosavadní praxi lze tedy předpokládat, že daná informace bude veřejnosti dostupná až ze statistické ročenky za rok 2015. Porovnáním dostupných statistických dat ze statistických ročenek z předchozích let zjistíme, že v roce 2005 činila míra zaměstnanosti výše uvedených 45,07 %. Již o rok později však došlo k nárůstu na 46,87 %, který v roce 2007 vystřídal pokles na rovných 46 %. Převratným je rok 2008, ve kterém byl ze strany VSČR zaznamenán výrazný nárůst na 60,09 %. Cíle z roku 2005 se tak překvapivě podařilo dosáhnout již po 3 letech od vydání Koncepce. V roce 2009 došlo k poklesu na 57,99 %, avšak o rok později opět k navýšení na 62,35 %. V letech 2011 a 2012 nastal pokles míry zaměstnanosti z 59,63 % na 58,83 %, nicméně o rok později došlo opět k výraznému nárůstu na 67,60 %. Poslední dostupný údaj nalezneme ve statistické ročence za rok 2014, podle které nastal v tomto směru opět pokles na 60,97 %. Z uvedeného však vyplývá, že míra zaměstnanosti odsouzených osob nacházejících se ve výkonu trestu odnětí svobody se již nejméně posledních 7 let pohybuje v úrovni vytyčené v Koncepti VSČR z roku 2005. Mám za to, že

z dosavadního vývoje lze usuzovat, že i v roce 2015 tomu nebylo jinak. Konečný výsledek se však s jistotou dozvíme až v letošním roce ze statistické ročenky za rok 2015. Pokud jde o samotnou příčinu nárůstu míry zaměstnanosti za dané období, závěry Průzkumu ukazují, že touto byl zejména větší zájem ze strany podnikatelských subjektů, investice do výstavby nových pracovišť a aktivní vyhledávání potencionálních smluvních partnerů ze strany jednotlivých věznic.

Přestože aktuální data nejsou prozatím k dispozici, pokusil jsem se díky údajům, jež mi byly v rámci Průzkumu věznicemi poskytnuty, vypočítat alespoň reálnou míru zaměstnanosti v těchto zařízeních. Z přehledové tabulky uvedené v příloze č. 7, do které jsem data zanesl, vyplývá, že na podzim loňského roku vykazovaly 2 ne vazební věznice reálnou zaměstnanost v úrovni 100 %. Sečteme-li reálnou míru zaměstnanosti uvedených 18 věznic a tuto následně vydělíme jejich počtem, dospějeme k průměrné míře zaměstnanosti 70%. Vzhledem k tomu, že se nejedná o údaj přesný (data nejsou vždy platná ke stejnému dni) a s přihlédnutím k tomu, že jsou v tabulce obsaženy údaje z pouhé poloviny českých věznic, je nutné na tento výsledek nahlížet jako na orientační.

4.3.4. Faktory ovlivňující míru zaměstnanosti

Jak jsem naznačil, od roku 2011 VSČR nezveřejňuje údaje o míře zaměstnanosti vězňených osob v jednotlivých věznicích a vazebních věznicích. Odborná i laická veřejnost tak již nemá možnost porovnat míru zaměstnanosti mezi jednotlivými věznicemi navzájem ani sledovat další vývoj v tomto směru v té či oné věznici. Porovnáme-li vývoj do roku 2011, zjistíme, že některé věznice, typicky vazební, se každý rok tradičně pohybovaly na předních příčkách s reálnou zaměstnaností přes 90 %. Těmito jsou např. Věznice Stráž pod Ralskem, Vazební věznice Brno, Vazební věznice České Budějovice, Vazební věznice Teplice, Vazební věznice Praha Pankrác či Vazební věznice Prahu-Ruzyně. V případě, že by všechna vězeňská zařízení v České republice

vykazovala reálnou zaměstnanost vězňených osob, respektive odsouzených přes 90 %, nepovažoval bych změnu spočívající v nezveřejňování údajů o míře zaměstnanosti v jednotlivých věznicích a vazebních věznicích za podstatnou, jelikož by rozdíly mezi nimi byly minimální a tudíž ne až tak důležité.

Bez ohledu na to, zda se jedná o vazební věznice nebo věznice klasické, jsou mezi těmito v oblasti zaměstnávání mnohdy velké rozdíly. Pokusím se nastínit, v čem spatřuji příčiny těchto rozdílů. Tyto bych rozdělil do dvou kategorií, a to na těžko ovlivnitelné, řekněme objektivní a na řešitelné. Do první kategorie bych zařadil polohu vězeňských zařízení, jejich velikost či profilaci. Jak vyplývá ze statistických ročenek VSČR, vězeňská zařízení nacházející se v regionech s vysokou nezaměstnaností jako je Ústecký kraj nebo kraj Moravskoslezský, dosahují v porovnání s jinými nižší míry zaměstnanosti odsouzených. Ojedinelou výjimku představuje výše zmíněná Vazební věznice Teplice. Dalším hlediskem je kapacita věznice. Vězeňská zařízení s velkou kapacitou, respektive velkým počtem odsouzených musí podle mého názoru přirozeně vyvinout větší úsilí k dosažení vysoké míry zaměstnanosti. Profilace věznic bude mít též jistě svůj význam. Domnívám se, že věznice s dohledem či dozorem budou na tom z hlediska složení odsouzených, respektive jejich kvalifikace, pracovních schopností či zájmu o práci lépe, než ty s přísnějším režimem. Do druhé kategorie bych naopak zařadil příčiny, které lze podle mého názoru ovlivnit, jako například motivaci zaměstnanců jednotlivých věznic a vazebních věznic vyhledávat pracovní možnosti pro odsouzené uvnitř i vně vězeňských zařízení. Jako příklad potřebné aktivity zaměstnanců bych zmínil Vazební věznici Ostrava a dnes již zrušenou Věznici Drahonice.¹⁵⁶ Obě pochází z výše zmíněných regionů

---

¹⁵⁶ Věznice Drahonice byla ke dni 1. 5. 2013 zrušena nařízením ministra spravedlnosti č. 1/2013 ze dne 26. 3. 2013. Zrušení věznice navrhlo Ministerstvu spravedlnosti Generální ředitelství VSČR, které k tomuto kroku přistoupilo na základě analýzy dopadu amnestie prezidenta republiky. V důsledku amnestie klesl počet vězňených osob ve Věznici Drahonice z 296 na 170. Další provoz věznice by již nebyl hospodárný.

Zdroj: Wikipedie [online]. [vid. 2016-01-20]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Věznice_Drahonice

s nízkou zaměstnaností. Ve Vazební věznici Ostrava postupují v zájmu zvýšení míry zaměstnanosti odsouzených tak, že jsou aktivní v žádostech o poskytnutí grantů, jednájí s úřady práce o možnostech rekvalifikace pro odsouzené, zajišťují za spolupráce občanských sdružení vzdělávání odsouzených formou denního studia za účelem získání kvalifikovaných odsouzených a neustále oslovují podnikatelské subjekty s nabídkou zhotovování různých výrobků.¹⁵⁷ Zástupci Věznice Drahonice naopak běžně komunikovali se sdělovacími prostředky, projednávali spolupráci se starosty obcí, navazovali kontakty s podnikatelskými subjekty, účastnili se burzy práce v daném regionu apod.¹⁵⁸ Na těchto dvou příkladech je patrné, že zaměstnávání vězňů se netýká pouze úzkého okruhu zaměstnanců, ale je to úkol, do kterého se musí zapojit celá věznice. Nutná je rovněž i výrazná osobní angažovanost vedoucích pracovníků vězeňství.¹⁵⁹ Ostatně jak již bylo řečeno, aktivní propagace představuje dle výsledků Průzkumu jedno z doporučení samotných věznic ke zvýšení míry zaměstnanosti v oblasti zaměstnávání uvnitř a zejména vně vězeňských areálů.

V rámci průzkumu byl náhled jednotlivých věznic na faktory ovlivňující míru zaměstnanosti zjišťován (viz otázka č. 4 dotazníku). Respondenti měli z uvedených možností označit ty, které mají podle nich vliv na tento ukazatel v případě jejich věznice, popřípadě uvést jiné. Z nabízených možností se jednalo o tyto faktory:

1. Změna v počtu odsouzených zahrnutých v evidenci zaměstnávání
2. Skladba dle délky trestu ve vztahu k vykonávaným pracovním činnostem
3. Fluktuace

---

¹⁵⁷ MIČKA, L. *Aktuální problémy zaměstnanosti odsouzených v ostravském regionu*. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba ČR. 2004, s. 354-356. ISBN: 80-239-3645-X

¹⁵⁸ HOSPODKA, M. *Aktuální problémy zaměstnanosti odsouzených v ostravském regionu*. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba ČR. 2004, s. 343-349. ISBN: 80-239-3645-X

¹⁵⁹ HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. Vysoká škola evropských a regionálních studií. 2005, s. 128. ISBN: 80-86708-05-5

4. Kvalifikační předpoklady
5. Zdravotní klasifikace
6. Kvalita a počet výrobních pracovišť schopných realizovat výrobky pro státní správu
7. Množství, kvalita a vybavenost výrobních ploch
8. Objektivní vnější faktory: státní podpora poskytovaná střednímu a malému podnikání zejména v regionech s vysokou mírou zaměstnanosti, výkyvy trhu
9. Řídící práce managementu
10. Nedostatek pracovníků zajišťujících dohled na nestřežených pracovištích
11. Vysoké náklady spojené se zařízením vnějšího střeženého pracoviště

Vyhodnocení odpovědí na otázku č. 4 jsem rozdělil na 2 části. V první z nich jsem se zaměřil na to, jaké konkrétní možnosti respondenti nejčastěji vyznačili včetně těch, které sami doplnili a v části druhé na počet označených možností.

Faktory, které mají největší vliv na míru zaměstnanosti, jsou dle výsledků Průzkumu dvojí. Jedná se o množství, kvalitu a vybavenost výrobních ploch na straně jedné a nedostatek pracovníků zajišťujících dohled na nestřežených pracovištích na straně druhé. Takto se vyjádřilo 13 z 20 věznic (65 %). Druhým nejčastějším faktorem je podle 12 věznic (60%) skladba dle délky trestu ve vztahu k vykonávaným pracovním činnostem a zdravotní klasifikace. Dalším významným faktorem je změna v počtu odsouzených zahrnutých v evidenci zaměstnávání. Tento označilo 11 respondentů, tj. 55 %. Následuje faktor v podobě vysokých nákladů spojených se zařízením vnějšího střeženého pracoviště (9 věznic, tj. 45 %) a kvalifikační předpoklady (8 věznic, tj. 40 %). Šest věznic shodně označilo kvalitu a počet výrobních pracovišť schopných realizovat výrobky pro státní správu a státní podporu poskytovanou střednímu a malému podnikání zejména v regionech s vysokou mírou zaměstnanosti včetně výkyvů trhu (30 %). Na předposledním místě byla uvedena fluktuace (4 věznic, tj. 20 %) a jako faktor mající naopak nejmenší

vliv na míru zaměstnanosti byl vyhodnocena řídicí práce managementu (3 věznic, tj. 15 %). Vyjma výše uvedených uvedlo několik věznic další faktory, které jsou z jejich pohledu podstatné. Z pohledu 3 věznic jsou významným faktorem nastavená kritéria pro zařazení odsouzených na nestřežené pracoviště nebo pracoviště s volným pohybem mimo věznici. Vzhledem k tomu, že zjednodušení kritérií pro zařazení odsouzených mimo věznici představuje dle výsledků Průzkumu jedno z nejvíce zastoupených doporučení (viz předchozí podkapitola), budou tento názor patrně sdílet i jiné věznic. Za zmínku stojí uvést, že jedna z věznic považuje za problematické vyžadování písemného souhlasu odsouzeného k práci pro cizí subjekt, který může odsouzený kdykoliv odvolat. Přestože tento faktor zmínila pouze jedna věznice, při svých návštěvách těchto zařízení jsem se s tímto názorem setkal opakovaně. Jak mi bylo sděleno, v praxi se jedná mnohdy o problém, jelikož se stává, že odsouzení například před odchodem na pracoviště bez předchozího varování jednoduše prohlásí, že tam již pracovat nechtějí, čímž podnikatelskému subjektu a věznici coby zprostředkovateli způsobí nemalé komplikace.

Pokud jde o počet možností, které věznic v případě otázky č. 4 dotazníku označily, jedná se o rozmezí 2 až 11 (z celkového počtu 11). Odhlédneme-li od skutečnosti, že jedna z věznic označila všechny faktory, jedná se o rozmezí 2 až 9. Nejméně možností, tedy 2 označilo 10 % respondentů (2), 20% věznic označilo současně 3, 4 a 5 možností (4), 10% věznic 6 a 7 možností (2) a 5 % věznic 9 možností (1). Z uvedeného vyplývá, že nejčastěji bylo označeno 3 až 5 možností.

4.3.5. Situace na Slovensku

Vzhledem k tomu, že se po 31. 12. 1992 museli na Slovensku v oblasti zaměstnávání vězňených osob přirozeně potýkat s obdobnými problémy, dovolil bych si učinit drobné srovnání. Navázal bych zde na zmíněné závěry ankety Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity z roku 2003 a vlastního Průzkumu z roku 2015 vztahující se k navrhovaným doporučením ke zvýšení

míry zaměstnanosti. Z ankety i Průzkumu vyplynulo, že ke zvýšení zaměstnávání vězňených osob by výrazným způsobem přispělo, pokud by byl systém nastaven tak, že by státní zakázky byly zadávány přímo věznicím. Podobný postoj v současné době zaujímá Zbor väzenskej a justičnej stráže Slovenskej Republiky (ZVJSSR), dle kterého je možné udržet stabilní úroveň zaměstnanosti odsouzených jen za předpokladu, že bude daná problematika chápána jako otevřený program státu. ZVJSSR považuje za významné, aby byl při zařazování odsouzených do práce zabezpečen určitý podíl na realizaci státních a veřejných zakázek.¹⁶⁰ Z Přehledu o průměrných počtech zaměstnaných obviněných a odsouzených v roce 2014 ve Slovenské republice¹⁶¹ vyplývá, že míra zaměstnanosti pracovních zařazených vězňených osob v roce 2014 dosáhla 67,41 %, což je o 6,44 % více než v České republice. Zajímavé je rovněž zjištění, že v 5 slovenských ústavech bylo v roce 2014 dosaženo 100 % míry zaměstnanosti do práce zařazených vězňených osob. Těmito jsou Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody Banská Bystrica, Ústav na výkon väzby a Ústav na výkon trestu odňatia slobody Bratislava, Ústav na výkon trestu odňatia slobody Nitra-Chrenov, Nemocnica pre obvinených a odsúdených a Ústav na výkon trestu odňatia slobody v Trenčíne a Ústav na výkon väzby Žilina¹⁶². V ústavu v Banské Bystrici se mohou pochlubit dokonce 100 % zaměstnanosti pracovních zařazených obviněných osob (celkem 21). I přesto je zřejmé, že v oblasti zaměstnávání obviněných mají na Slovensku obdobně jako u nás velké rezervy. Jak totiž vyplývá z uvedeného přehledu, z celkového počtu 1.392 obviněných bylo ve slovenských ústavech v loňském roce zaměstnáváno pouze 40 z nich.

---

¹⁶⁰ Zamestnávanie, výroba a odbyt v Zbore väzenskej a justičnej stráže. Zbor väzenskej a justičnej stráže [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.zvjs.sk/index.php?zamestnavanie>

¹⁶¹ Prehľad o priemerných počtoch obvinených a odsúdených z pohľadu zamestnanosti za rok 2014. Zbor väzenskej a justičnej stráže [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.zvjs.sk/dokumenty/Zamestn%C3%A1vanie/2015/Po%C4%8Dty-2014.pdf>

¹⁶² přes své označení, je v tomto ústavu zabezpečen i výkon trestu odnětí svobody

Na webových stránkách ZVJSSR mě zaujala prezentace výrobků ze „střediska vedľajšieho hospodárstva ústavov Zboru väzenskej a justičnej stráže“, coby obdoby našich SHČ.¹⁶³ ZVJSSR tak na jednom centrálním místě dává potencionálním zájemcům k dispozici ucelený přehled výrobků jednotlivých ústavů, doplněný o fotografie, jejich podrobnou specifikaci a kupní cenu. Vše je velmi přehledné a transparentní. Domnívám se, že v tomto by se mohla VSČR inspirovat a na svých webových stránkách umístit přehledný katalog výrobků všech provozoven SHČ. Prozatím zde můžeme dohledat pouze odkaz na výrobky provozovny SHČ Věznice Jiřice, což je dle mého názoru málo. Přece jen i ostatní věznice mají co nabídnout.

Vyjma katalogu výrobků poskytuje ZVJSSR na svých webových stránkách orientační informace pro zájemce o práci vězněných osob. Zájemci tak mají možnost seznámit se například se způsoby zaměstnávání odsouzených, lokací jednotlivých provozoven, základními druhy smluvních vztahů, možnostmi využití prostorů a technologií pro svoji výrobu apod. Vše je opět velmi přehledné. Domnívám se, že takový způsob informování veřejnosti o možnostech zaměstnávání vězněných osob může mít významný vliv na získávání pracovních pozic pro tyto osoby u různých podnikatelských subjektů. Na webových stránkách VSČR nic podobného bohužel nenalezneme.

4.4. Odměňování

Podle ustanovení § 33 ZVTOS přísluší odsouzeným ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody odměna podle vykonané práce. Výši odměny a podmínky pro její poskytování stanoví Vláda svým nařízením.¹⁶⁴ V případě dočasné pracovní neschopnosti poskytuje VSČR odsouzenému náhradu odměny za stejných podmínek, jako ji poskytuje zaměstnavatel

---

¹⁶³ Zameranie a ciele katalógu výrobkov. Zbor väzenskej a justičnej stráže [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: http://www.zvjs.sk/index.php?prezentacny_katalog_vyrobkov

¹⁶⁴ tím je nařízení vlády č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

zaměstnanci podle ZP.¹⁶⁵ Pro účely srážek daní a pojistného na důchodové spoření, sociální zabezpečení nebo zdravotní pojištění se pracovní odměna odsouzeného považuje za příjem ze závislé činnosti. Z odměny se po srážce zálohy na daň a pojistného provedou i další srážky. Těmi jsou srážky k úhradě výživného pro děti, kterým je odsouzený povinen poskytovat výživu, včetně příspěvku na úhradu nákladů při péči o dítě v ústavní nebo ochranné výchově, a dále srážky k úhradě nákladů výkonu trestu a dalších nákladů spojených s výkonem trestu. Rozsah a pořadí dalších srážek stanoví Ministerstvo spravedlnosti vyhláškou (§ 33 odst. 3 ZVTOS).¹⁶⁶ Část pracovní odměny, která zbude po provedení srážek, rozdělí na kapesné a úložné. Kapesným se rozumí částka, kterou může odsouzený použít podle vlastního rozhodnutí, úložné představuje zbývající část odměny a tuto věznice převede na účet odsouzeného. Způsob rozdělení části pracovní odměny kapesné a úložné stanoví zmiňovaná vyhláška č. 10/2000 Sb. (§ 33 odst. 5 ZVTOS).

Pracovní odměna odsouzeného zařazeného do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody je dle ustanovení § 1 nařízení vlády č. 365/1999 Sb. (Nařízení) souhrnem základní složky odměny, odměny za práci přesčas, příplatků a ohodnocení pracovního výkonu. Konkrétní výši odměny přitom stanoví příslušná věznice s ohledem na množství a kvalitu odvedené práce. Odměna je splatná dozadu za měsíční období, a to nejpozději v měsíčním kalendářním období. Plátcem odměny je věznice. Výše základní složky odměny je podle ustanovení § 2 Nařízení rozdělena do 3 skupin podle druhu vykonávané práce takto:

- a) v I. skupině činí odměna 4.500 Kč/měsíčně - náleží za práci, pro jejíž výkon není potřebná odborná kvalifikace,

---

¹⁶⁵ dané ustanovení bylo do ZVTOS vloženo novenou provedenou zákonem č. 273/2013 Sb., jenž nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014

¹⁶⁶ tou je vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů, ve znění pozdějších předpisů.

- b) ve II. skupině 6.750 Kč/měsíčně – náleží za práci, pro jejíž výkon je potřebné vyučení v oboru nebo jiná odborná kvalifikace,
- c) Ve III. skupině 9.000 Kč/měsíčně – náleží za samostatný výkon zvláště náročných a specializovaných prací vyžadujících zpravidla vyšší než úplné střední vzdělání nebo vyšší než úplné střední odborné vzdělání.

Pokud je odsouzený zařazen do práce v rámci vlastní výroby nebo podnikatelské činnosti věznice anebo na základě smlouvy mezi věznicí a jiným subjektem vykonávajícím podnikatelskou činnost, může věznice přiznat odsouzenému základní složku odměny vyšší, než jsou uvedené tři skupiny (dle ustanovení § 2 odst. 5 Nařízení). Skutečnost je však jiná. Dle statistické ročenky VSČR za rok 2014 činila průměrná výše měsíční odměny pracujících odsouzených v tomto roce 3.725 Kč. Co se týče jednotlivých forem zaměstnávání, ve vnitřním provozu a vlastní výrobě mělo 2.452 pracujících odsouzených průměrnou měsíční odměnu ve výši 4.068 Kč, v provozovnách SHČ mělo 1.562 pracujících odsouzených průměrnou měsíční odměnu ve výši 3.286 Kč a 1.403 odsouzených, jež bylo zařazeno u podnikatelských subjektů mělo měsíční odměnu v průměrné výši 3.834 Kč.¹⁶⁷ Otázkou je, do jaké míry je výše výdělků pro pracující odsouzené motivační. Z uvedeného vyplývá, že průměrná výše měsíční odměny odsouzeného se v roce 2014 pohybovala v úrovni životního minima jednotlivce, které od 1. 1. 2012 činí 3.410 Kč měsíčně.¹⁶⁸

Pro srovnání je možné uvést, že v roce 2000 dosahovala průměrná výše měsíční odměny pracujících odsouzených 3.938 Kč, tedy o něco více než v roce 2014. Zajímavá jsou však nikoli absolutní, nýbrž relativní čísla. Srovnáme-li totiž statistická data z posledních 20 let týkající se průměrné výše

---

¹⁶⁷ Statistická ročenka VSČR za rok 2014. Vězeňská služba České republiky [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statisticka%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2014.pdf

¹⁶⁸ Životní a existenční minimum. Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/zivotni_min

měsíční odměny zaměstnané vězněné osoby a osob nenacházejících se ve výkonu trestu odnětí svobody či ve výkonu vazby, zjistíme, že v roce 1995 činila průměrná měsíční odměna zaměstnaného vězně 31,02 % průměrné mzdy nevězněné osoby, v roce 2000 byl v tomto směru zaznamenán drobný pokles na 29,79 %, avšak v roce 2013 již propadný na 14 %.¹⁶⁹

Na závěr této podkapitoly bych ještě poukázal na závažný jev, jež se v českých věznicích objevil. Tím je tzv. skupování práce. Jak vyplývá ze zjištění Českého helsinského výboru, na jednom z pracovišť ve Věznici Valdice docházelo k tomu, že většině pracujícím odsouzeným byla ze strany Věznice vyplácena odměna v průměrné výši do 2.000 Kč měsíčně a naproti tomu několika jednotlivcům naopak v průměrné výši 10.000 Kč měsíčně. Příslušníci VSČR sami připustili, že důvodem diametrálně vyšších výdělků některých odsouzených je obchodování s prací. K tomu prý dochází jednak pod nátlakem či na základě vydírání, anebo též na základě směny výrobků za naturálie jako jsou cigarety či sexuální služby. Po vydání stanoviska VOP měla být ve Věznici Valdice přijata opatření k předcházení tomuto jevu v podobě častějších kontrol.¹⁷⁰

5. ODDĚLENÍ SE ZESÍLENÝM STAVEBNĚ TECHNICKÝM ZABEZPEČENÍM

Oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením (OZSTZ) jsou specializovaná oddělení, jež začala být od r. 2002 zřizována v některých věznicích a vazebních věznicích v České republice, jakožto součást bezpečnostních opatření majících za cíl eliminovat vznik a činnost zvláště nebezpečných skupin vězňů. Jak bylo zjištěno Útvarem pro odhalování

---

¹⁶⁹ DRÁPAL, J. *Vězni dnes vydělávají o polovinu méně než dřív*. České vězeňství. Vězeňská služba ČR. 2014, č. 4, s. 8

¹⁷⁰ BIEDERMANOVÁ P., PETRAS M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. s. 18. ISBN: 978-80-7338-115-8

organizovaného zločinu, početná skupina převážně rusky hovořících odsouzených připravovala na podzim roku 2001 v několika českých věznicích otevřenou vzpouru.¹⁷¹ Reakcí na tyto události bylo vydání NGRŽ VSČR č. 44/2002, kterým byl zaveden tzv. zvláštní režim dále upravený Metodickým listem č. 18/2002. Podstatou režimu byla izolace do něj zařazených osob od ostatních odsouzených. Těmi měli být zejména organizátoři vzpoury. OZSTZ jsou považována za přímého nástupce tohoto režimu.¹⁷²

Původně měla být OZSTZ zřízena v pěti vazebních věznicích a věznicích, konkrétně v Horním Slavkově, v Ostravě, v Rýnovicích, ve Stráži pod Ralskem a v Brně, a to s celkovou kapacitou 192 ubytovacích míst. Přes tento záměr došlo v roce 2005 k jejich rozšíření na věznice Mírov, Valdice a Opava s celkovou kapacitou 310 ubytovacích míst.¹⁷³ Za překvapivé v tomto směru považuji, že z hlediska typu věznice nebyla žádná z pěti původních vybraných se zvýšenou ostrahou, což by se v první řadě nabízelo. Všechny byly profilovány jako věznice s dozorem či s ostrahou. Z toho lze dovodit, že prvotní odsouzení umístěvaní do těchto specializovaných oddělení pocházeli pravděpodobně z řad odsouzených v dozoru a ostraze.¹⁷⁴ Aktuální údaje o počtu OZSTZ či jejich kapacitě nejsou ze strany Vězeňské služby ČR zveřejňovány, nicméně k jejich nárůstu patrně dochází i nadále.¹⁷⁵

---

¹⁷¹ BAJCURA, L. *Oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením*. České vězeňství. Vězeňská služba ČR. 2005, č. 3, s. 12-13. ISSN: 1213-9297

¹⁷² MOTEJL, O. *Souhrnná zpráva z návštěv věznic v roce 2006*. Veřejný ochránce práv [online]. [vid. 2016-01-23]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2006/Veznice_2006.pdf

¹⁷³ BAJCURA, L. *Oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením*. České vězeňství. Vězeňská služba ČR. 2005, č. 3, s. 12-13. ISSN: 1213-9297

¹⁷⁴ PETRAS, M. *Odborně metodický seminář „Zacházení s cizinci“*. Aktuální informace. Generální ředitelství vězeňské služby ČR. 2003, č. 8, s. 2.

¹⁷⁵ z vlastní písemné komunikace s věznicí Horní Slavkov vyplynulo, že v této věznici bylo na podzim roku 2013 zřízeno OZSTZ ve zvýšené ostraze s ubytovací kapacitou 9 odsouzených

5.1. Právní úprava

OZSTZ neměla od počátku své existence oporu v zákoně, ale pouze v podzákoném právním předpise, konkrétně v ustanovení § 8 odst. 3 in fine ŘVT. Tímto bylo stanoveno, že v OZSTZ se zpravidla ubytuje odsouzený, který v posledních pěti letech uprchl z vazby nebo z výkonu trestu, odsouzený, proti němuž bylo zahájeno trestní stíhání pro zvlášť závažný trestný čin spáchaný během výkonu vazby nebo výkonu trestu a odsouzený, u něhož to vyžadují výjimečné okolnosti, například hrozí-li z jeho strany vážné ohrožení bezpečnosti v případě úspěšného útěku, terorizování spoluodsouzených, vyhrožování personálu a jeho rodinám. Další zmínku bylo možné nalézt v ustanovení § 95 téhož předpisu, který stanoví, že trest v těchto odděleních zásadně vykonávají odsouzení k doživotnímu trestu.¹⁷⁶ Vyjma těchto ustanovení byla OZSTZ upravena v NGŘ VSČR č. 8/2006, o zařazování odsouzených do oddělení se zesíleným stavebně-technickým zabezpečením a ujednacení výkonu trestu odnětí svobody u těchto odsouzených. Toto nařízení vycházelo de facto z Metodického listu č. 18/2002, jež upravoval tzv. zvláštní režim (viz úvod této kapitoly)¹⁷⁷.

Rozhodnutí o umístění odsouzeného na OZSTZ bylo od počátku v pravomoci ředitele věznice. Podkladem pro rozhodnutí bylo nejprve doporučení odborné komise, později byl ředitel věznice vázán stanoviskem náměstka generálního ředitele VSČR pro bezpečnost a výkon služby. Skutečnost, že existence OZSTZ byla upravena pouze na podzákoné úrovni, a že odsouzení zařazovaní na toto oddělení neměli zaručené právo být prokazatelně seznámeni s důvody svého umístění včetně práva podat proti takovému umístění stížnost, o níž by rozhodl jiný orgán, než ten, který rozhodl

---

¹⁷⁶ novelou ŘVT provedenou vyhláškou č. 19/2015 Sb. došlo s účinností od 1. 3. 2015 ke zrušení obou těchto ustanovení

¹⁷⁷ zvláštní režim nebyl rovněž zřízen na zákonné úrovni, ale ani podzákoné, pouze na základě vnitřních předpisů VS ČR

o zařazení na oddělení, se staly opakovaně terčem výrazné kritiky VOP¹⁷⁸. Zde je nutné doplnit, že odsouzený umístěný na OZSTZ sice měl právo stížnost podat, avšak tuto mohl směřovat pouze Generálnímu ředitelství ČR. Je tedy diskutabilní, zda byl tento orgán při rozhodování o stížnosti skutečně nestranný. Rozhodnutí ředitele věznice o umístění odsouzeného na OZSTZ totiž vycházelo právě ze závazného pokynu Generálního ředitelství VSČR, jak je uvedeno výše.

Způsob umístění odsouzených na OZSTZ obdobně jako VOP opakovaně kritizoval při svých návštěvách České republiky CPT. Ten poukázal na to, že vězeň nemá právo podat odvolání proti rozhodnutí o umístění na oddělení a též na absenci náležité procedury, na základě které by se takové umístění dalo přehodnotit.¹⁷⁹ V této souvislosti považuji za vhodné poukázat na pravidlo 53 EVP, které se týká zvláštních opatření pro maximální bezpečnost. Zde je uvedeno, že charakter takových opatření, jejich trvání i důvody pro jejich uplatnění musí být stanoveny v národní legislativě (P 53.3). Dále je zde uvedeno, že každý vězeň, vůči němuž budou uplatňována taková opatření, musí mít právo podat stížnost podle podmínek stanovených v pravidle 70 (P 53.7.). Podle pravidla 70.1 pak mají mít vězni dostatek příležitostí pro předkládání žádostí nebo stížností řediteli věznice nebo jinému kompetentnímu orgánu s tím, že pokud je stížnost nepřijata, mají být důvody vězni sděleny a vězeň mít zajištěné právo se odvolat k nezávislému orgánu (P 70.3).

K vyslyšení dlouholetých výtek VOP a CPT v tomto směru nakonec došlo. Stalo se tak však až v relativně nedávné době na základě novely ZVTOS, jež byla provedena zákonem č. 276/2013 Sb. Tento zákon nabyl

---

¹⁷⁸ viz např. Souhrnná zpráva o činnosti veřejného ochránce práv za rok 2006. Veřejný ochránce práv [online]. [vid. 2016-01-23]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/zpravy_pro_poslaneckou_snemovnu/Souhrnna_zprava_VOP_2006.pdf

¹⁷⁹ viz např. Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 27. 3. až 7. 4. 2006 a 21. až 24. 6. 2006. Vláda České republiky [online]. [vid. 2015-01-23]. Dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/Zprava_CPT_z_n_v_t_vy2006-cz.pdf

účinnosti dnem 1. 1. 2014. Novelou došlo k rozšíření rozlišovacího kritéria pro umístování odsouzených. Nově tak ustanovení § 7 g) stanoví, že se odděleně umístují také odsouzení velmi nebezpeční podle § 72a ZVTOS. Zákon tak zavádí zcela nový pojem „velmi nebezpečný odsouzený“. Dle § 72a odst. 2 se takto označované osoby zpravidla umístí na OZSTZ.

Za velmi nebezpečného odsouzeného je považován odsouzený, který byl odsouzen k výjimečnému trestu¹⁸⁰, dále odsouzený, proti kterému je vedeno trestní stíhání pro zvláště závažný zločin spáchaný během výkonu vazby nebo výkonu trestu, odsouzený, který se v posledních pěti letech pokusil uprchnout nebo uprchl z výkonu vazby nebo výkonu trestu a v poslední řadě též odsouzený, u něhož lze důvodně předpokládat, že ohrozí bezpečnost jiných osob (§ 72a odst. 1 ZVTOS). Jedná se de facto o úpravu převzatou z ŘVT (§ 8 odst. 3 poslední věta a § 95).

O umístění odsouzeného na OZSTZ nadále rozhoduje ředitel věznice. Proti rozhodnutí, které se vyhotovuje písemně, má však odsouzený právo podat stížnost. O stížnosti rozhoduje generální ředitel VSČR nebo jím pověřený zaměstnanec (§ 72a odst. 2 ZVTOS). Zákon tak odsouzenému garantuje, že o jeho stížnosti rozhodne jiný orgán, než který rozhodl o jeho zařazení na oddělení.

ZVTOS dále v ustanovení § 72a odst. 3, 4 stanoví obecnou dobu trvání umístění na OZSTZ, a to nejdéle na 90 dnů a v případě odsouzeného, u kterého lze důvodně předpokládat ohrožení bezpečnosti jiných osob, na 180 dnů. Pokud v průběhu nenastanou důvody pro to se domnívat, že by odsouzený ohrozil bezpečnost jiných osob, odsouzený se z oddělení vyřadí. V opačném případě se zde ponechá, nejdéle však na dalších 180 dnů. Tato doba může být opakovaně prodloužena. Má-li odsouzený za to, že důvody, pro které byl zařazen na OZSTZ nastaly nebo pominuly, má právo požádat ředitele věznice o vyřazení z oddělení. Proti rozhodnutí o žádosti má odsouzený právo

---

¹⁸⁰ vyjma doživotně odsouzených též nově odsouzení, jimž byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v době trvání 20 až 30 let

podat stížnost. O stížnosti opět rozhoduje generální ředitel VSČR nebo jím pověřený zaměstnanec (§ 72a odst. 5 ZVTOS). Skutečnost, že zákon stanoví konkrétní dobu trvání umístění včetně možnosti podat stížnost proti rozhodnutí a žádost o přezkoumání důvodů pro umístění, považuji za významnou změnu k lepšímu. Domnívám se, že by nebylo správné, aby odsouzení byli podrobena tomuto režimu déle, než si vyžaduje riziko, které představují. Samotní odsouzení tak mají nyní možnost více než kdy dříve toto ovlivnit prostřednictvím vlastních podání.

V rámci úvah de lege ferenda bych navrhoval rozšířit ustanovení § 72a ZVTOS tak, aby bylo zřejmé, že odsouzení jsou na OZSTZ umístováni pouze na dobu nezbytně nutnou. Skutečnost, že byla do třetího a čtvrtého odstavce tohoto ustanovení zakotvena doba trvání umístění, považuji jednoznačně za krok správným směrem. Domnívám se však, že pokud by se do těchto odstavců doplnil pojem „na dobu nezbytně nutnou“, lépe by to vystihovalo skutečnost, že se jedná o omezení dočasné, jehož smyslem není, aby zde byl dotyčný umístěn na co nejdelší dobu, ale pouze po dobu, po kterou je to nutné. Ustanovení § 72a odst. 3 a 4 věta první ZVTOS by nově mohlo znít například takto:

*(3) Velmi nebezpečný odsouzený podle odstavce 1 písm. a) až c) se do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením umístí na dobu **nezbytně nutnou**, nejdéle **na 90 dnů**.*

*(4) Velmi nebezpečný odsouzený podle odstavce 1 písm. d) se do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením umístí na dobu **nezbytně nutnou**, nejdéle **na 180 dnů**.*

Za další bych navrhoval zakotvit v ZVTOS ustanovení upravující pravidelný přezkum rozhodnutí o umístění do OZSTZ, jenž by vycházel přímo z iniciativy VSČR. Domnívám se, že by VSČR mohla po konkrétním časovém úseku, například po 30 dnech, přezkoumat důvodnost držení odsouzeného na OZSTZ, resp. přezkoumat, zda je u odsouzeného ve smyslu ustanovení § 72a

odst. 1 písm. d) ZVTOS důvodný předpoklad, že v případě jeho vyřazení z oddělení ohrozí bezpečnost jiných osob. Dané ustanovení by mohlo znít takto:

Věznice je povinna po 30 dnech od umístění odsouzeného na oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením přezkoumat, zda důvody umístění odsouzeného na oddělení ve smyslu ustanovení § 72a odst. 1 písm. d) nadále trvají nebo se nezměnily.

Výše naznačené změny by dle mého názoru mohly přispět k tomu, aby na umístování odsouzených na OZSTZ bylo opět o něco více nahlíženo jako na institut, jehož je třeba užívat pouze ve výjimečných případech.

5.2. Způsob zabezpečení

Způsob, jakým jsou OZSTZ více zabezpečena oproti ostatním částem věznice, nepopisuje uceleně žádná literatura. Když odhlédneme od skutečnosti, že o tomto druhu specializovaného oddělení se obecně moc nepíše, důvody jsou zřejmé. Bezpečnost. Není jistě žádoucí, aby v důsledku zveřejnění takových informací došlo k ohrožení vnitřní bezpečnosti v dané věznici. Ojedinelou výjimku tak představuje referát bývalého ředitele Věznice Valdice plk. JUDr. Karla Kocourka, jež tento přednesl v roce 2004 na mezinárodní konferenci „Evropské vězeňské systémy“ v Kroměříži. Díky tomuto si můžeme udělat určitou představu.

Ve věznici Valdice slouží k zajištění vnitřní bezpečnosti na OZSTZ technické a stavebně technické prostředky, spojovací a signálně zabezpečovací prostředky a vnitřní vybavení cel, ložnic, kulturních místností a místností pro pracovní terapii a aktivity zacházení. Za technické prostředky cel jsou pak považována okna s ocelovou mříží z kvalitního materiálu, popř. duté mříže s otočným prvkem s ocelovou sítí s oky, vnitřní předokenní mříž, z vnitřní strany cely ocelový katr o rozteči mříží 12 cm, jež umožňuje poutání včetně bezpečného vstupu na celu. Jde-li o vnější stranu budovy, zde jsou

nainstalovány prvky ve spojení s průmyslovou televizí. Naopak zabezpečovacími prostředky jsou dveřní a katrová signalizace cel a vstupních katrů, celová signalizace sloužící k přivolání služby odsouzenými, dispečerské zařízení, přivolávací signalizace (tísňové hlásiče), průmyslová televize s možností záznamu a zařízení s kontrolou vstupu. U všech těchto systémů je zajištěn monitoring po 24 hodin denně, a to včetně archivace v reálném čase.¹⁸¹

Výčet shora uvedených prostředků nebude podle mého názoru vyčerpávající. Jak jsem měl možnost zjistit při návštěvě několika věznic s OZSTZ, zabezpečovací prostředky jsou mnohdy důmyslně skryté. Nedivil bych se, kdyby o existenci některých z nich neměli tušení ani samotní obyvatelé. Jejich případné narušení je okamžitým signálem pro příslušníky VSČR působících na daném oddělení ke zvýšené opatrnosti.¹⁸²

5.3. Funkce a účel

Nabízí se otázka, zda mají OZSTZ své opodstatnění i v současné době. Pakliže byla vybudována pouze a jen za jedním účelem, nemělo dojít poté, co se situace uklidnila, k jejich uzavření, respektive ke změně využití? Uzavřít tato oddělení nebylo patrně žádoucí už jen kvůli množství finančních prostředků vynaložených na jejich zřízení. Nebylo by to ekonomické. Rovněž by byl těžko omluvitelný postup směřující ke snížení kapacity vězeňských zařízení, když se tato dlouhodobě potýkají s problémem přeplněnosti. Co je tedy přeměnit v klasické ubytovací prostory pro odsouzené? Obávám se, že o

---

¹⁸¹ KOCOUREK, K. *Zajištění bezpečnosti u výkonu výjimečných trestů ve Valdicích*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25.6.2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky. 2004, s. 213-218. ISBN: 80-239-3645-X

¹⁸² Jediným vězňem, kterému se podařilo úspěšně překonat veškerá bezpečnostní opatření OZSTZ, je dle mého názoru doživotně odsouzený Jiří Kajínek, jenž tak učinil při svém útěku z věznice Mírov, k němuž došlo dne 29. 10. 2000.

tomto se diskuze také nevedla. Takový projekt by si vyžádal další investici¹⁸³ a k tomu, co kdyby se situace v budoucnu opakovala a oddělení tohoto typu byla opět zapotřebí. Faktem zůstává, že OZSTZ byla zachována a nadále plní svoji funkci v podobě izolace problémových odsouzených od těch neproblémových.

Jak bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, prvotním předpokladem bylo umisťovat na tato oddělení osoby spojené s organizovaným zločinem, osoby zvláště nebezpečné apod. S ohledem na kapacitu oddělení a „nedostatek“ zvláště nebezpečných osob se však požadavek na míru „nebezpečnosti“ postupně snižoval. Z OZSTZ se postupem času stala pohružka pro odsouzené, kteří se opakovaně dopouštějí kázeňských přestupků s tím, že napříště budou umístěni právě na toto oddělení,¹⁸⁴ a dále ubytovací prostory pro doživotně odsouzené. V této souvislosti je vhodné upozornit na zajímavé zjištění CPT. Při své návštěvě České republiky v roce 2006 byla delegace CPT mimo jiné znepokojena zjištěním, že ve věznicí Valdice je běžné, že zranitelní vězni, kteří se v oddělení se zvýšenou ostrahou stanou cílem fyzického zneužívání a znásilnění, bývají následně přesunuti na OZSTZ, neboť jsou vnímáni jako problémoví. Po další návštěvě v roce 2008 delegace CPT potvrdila, že tato praxe přetrvává.¹⁸⁵ Ve světle tohoto zjištění považuji za paradoxní, že oddělení, jež měla sloužit k izolaci osob nebezpečných svému okolí, jsou či byla využívána též k izolaci obětí těchto osob. Určité vysvětlení této možné praxe můžeme svým způsobem nalézt ve Vyjádření vlády ČR ke Zprávě CPT z roku

---

¹⁸³ S ohledem na zásadu rovnosti vyjádřenou v ustanovení § 15 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, by byly stavební úpravy nezbytné.

¹⁸⁴ MOTEJL, O. *Souhrnná zpráva z návštěv věznic v roce 2006*. Veřejný ochránce práv [online]. [vid. 2016-01-23]. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2006/Veznice_2006.pdf

¹⁸⁵ Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 25. 3. až 2. 4. 2008. Vláda České republiky [online]. [vid. 2015-01-23]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/report-cpt--czech-rep--2008- czech .pdf>

2006¹⁸⁶. Přestože k tomuto poznatku CPT naše vláda nezaujala stanovisko, lze z Vyjádření dovodit, že osoby ve vězeňském prostředí zneužívané a znásilňované (označované též jako MON, neboli „možný objekt násilí“) jsou většinou umístovány odděleně, a to z důvodu jejich ochrany před fyzickým napadením, šikanou apod. Tomuto rozumím a osobně považuji takový postup za správný. Za nepřijatelné však považuji, pokud jsou těmito odděleními OZSTZ. Z poslední vydané Zprávy CPT z roku 2014 vyplývá¹⁸⁷, že v době návštěvy CPT bylo na OZSTZ Věznice Valdice umístěno 5 odsouzených, jež byli považováni za zvlášť nebezpečné či problémové, a dále 10 odsouzených, kteří sem byli umístěni k zajištění jejich ochrany, respektive bez jakéhokoliv formálního postupu. Z uvedeného je tak patrné, že zažitá praxe stále přetrvává.

---

¹⁸⁶ Vyjádření vlády České republiky ke zprávě, kterou Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání zpracoval pro vládu České republiky po návštěvě České republiky ve dnech 27. 3. až 7. 4. 2006 a 21. až 24. 6. 2006, dostupné z: http://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/Vyj_d_en_RkeZpr_v_CPT-2007-cz.pdf

¹⁸⁷ Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 1. až 10. 4. 2014. [online]. [vid. 2016-01-25]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/evropska-umluva-o-zabraneni-muceni-a-nelidskemu-nebo-ponizujicimu-zachazeni-nebo-trestani-17701/>

ZÁVĚR

Laická veřejnost má mnohdy za to, že účelem nepodmíněného trestu odnětí svobody je především izolace osob odsouzených k tomuto trestu od zbylé části společnosti. V některých případech tomu tak jistě bude. Obecně by však účel tohoto nejpřísnějšího trestu neměl být omezen pouze na toto hledisko, nýbrž by jím měla být také sledována náprava odsouzených a jejich následná reintegrace do většinové společnosti.

Život ve vězení není a nemůže být stejný jako ve svobodné společnosti. Evropská vězeňská pravidla však zdůrazňují, že z hlediska materiálních a sociálních podmínek by se tomuto měl přibližovat co nejvíce. Pozitivním zjištěním je, že mezinárodní standardy týkající se základních materiálních podmínek ve výkonu trestu odnětí svobody naše právní úprava v mnohém obsahuje. Jako trvalý problém se jeví přeplněnost věznic, a to i přes neustálý nárůst ubytovací kapacity, k němuž pravidelně každý rok dochází. Na tomto nic nezměnila ani amnestie bývalého prezidenta Václava Klause z ledna 2013, která z dnešního pohledu představovala pouze řešení dočasné. Jde-li o podmínky sociální, i zde bylo zaznamenáno významné zlepšení v podobě zakotvení řady doporučení obsažených v Evropských vězeňských pravidlech, k čemuž došlo nejen na podzákoné, ale i zákonné úrovni.

Přestože přesná statistická data z loňského roku budeme znát až v roce letošním, lze se s ohledem na dostupné údaje domnívat, že Vězeňská služba České republiky docílila v oblasti zaměstnávání odsouzených toho, čeho si předsevzala v roce 2005, tedy dosažení míry zaměstnanosti v roce 2015 v úrovni 60 %. Z pravidelně zveřejňovaných statistik Vězeňské služby vyplývá, že této úrovně bylo dosaženo již v roce 2008, tedy po 3 letech od přijetí Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015. Už tyto údaje jsou samy o sobě dostačující. Ukazují totiž odborné i laické veřejnosti, že značný počet odsouzených osob pracuje a současně dávají jistý příslib, že tento trend bude pokračovat. Ta část veřejnosti, která u nepodmíněného trestu odnětí svobody vnímá zejména jeho represivní funkci, může mít díky tomu pocit, že odsouzení tímto alespoň něco společnosti vrací, že účel trestu je naplněn.

Naproti tomu ti prozřetelnější mohou v daném spatřovat jistou naději, že se tyto osoby lépe začlení do většinové společnosti poté, co budou propuštěni z výkonu trestu, k čemuž ostatně dojde dříve nebo později u drtivé většiny z nich. Je nutné si uvědomit, že řada odsouzených nebyla nikdy zaměstnána, nikdy nepracovala běžným způsobem a poprvé až ve výkonu trestu. Je zde tedy určitá šance, že tyto osoby získají v průběhu svého uvěznění pracovní návyky, respektive si zvýší pracovní kvalifikaci a po propuštění se budou živit poctivým způsobem. Samozřejmě záleží na míře narušení každého z nich. Jak se ukazuje, jedním z potencionálních odvětví je výroba kancelářského nábytku. Vlajkovou lodí je v tomto směru Věznice Jiřice, která svými výrobky pravidelně vybavuje řadu státních institucí.

V souvislosti s mírou zaměstnanosti je však nutné zmínit nejnovější poznatky obsažené v Koncepci vězeňství do roku 2025, jež byla schválena několik dní před dopsáním této práce¹⁸⁸. Zde Vězeňská služba České republiky otevřeně přiznává, že metodika výpočtu zaměstnanosti odsouzených není sjednocená. Pakliže prý mezi zaměstnané odsouzené zahrneme i osoby, které vykonávají práci bez nároku na odměnu pro zajištění každodenního chodu věznice, dostaneme se na zmíněnou úroveň 60 %, jež odpovídá pravidelně zveřejňovaným statistikám. Pokud však pojmem reálnou zaměstnanost jako výkon určité činnosti za odměnu, činí tato necelých 40 %, a v případě, že budeme vycházet z celkového počtu odsouzených, bude výsledné číslo ještě nižší, konkrétně 30-35 %. Z uvedeného tak vyplývá, že v oblasti zaměstnávání odsouzených jsou stále značné rezervy.

Pokud jde o poslední z témat, o kterém je v práci pojednáno, tedy umístování odsouzených na oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením, i v tomto směru došlo k vyslyšení dlouholetých výtek veřejného

---

¹⁸⁸ Koncepce vězeňství do roku 2025 byla schválena usnesením Vlády České republiky ze dne 3. 2. 2016, č. 79. Text Koncepce však nebyl ke dni dopsání této práce veřejnosti dostupný, a to ani na webových stránkách Vězeňské služby České republiky, Ministerstva spravedlnosti ani Úřadu vlády České republiky. Jedinou dostupnou „verzí“ byla Koncepce uveřejněná na webových stránkách Česká justice (dostupné z: www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2016/01/Koncepce-II.doc). Ze strany Vězeňské služby České republiky bylo autorovi této rigorózní práce na základě jeho dotazu sděleno, že se jedná o koncept, který byl předkládán Vládě ke schválení. S ohledem na absenci schválené verze nezbylo nic jiného než vycházet z uvedeného Konceptu.

ochránce práv a Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Skutečnost, že aktuální právní úprava již obsahuje konkrétní dobu trvání umístění na dané oddělení včetně možnosti podat stížnost proti rozhodnutí a žádost o přezkoumání důvodů pro umístění, představuje významnou změnu k lepšímu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

Právní předpisy:

LZPS	usnesení předsednictva ČNR ze dne 16. 12. 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
EÚLP	úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.)
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů
ZSM	zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů
ZVTOS	zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů
ZVV	zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů
ZVSJS	zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ZVZD	zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

ZP	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
ŘVT	vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů
JŘS	vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů
Naiřzení	nařzení vlády č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů
KancŘ	instrukce Ministerstva spravedlnosti č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy
ÚNP	úmluva Mezinárodní organizace práce č. 29/1930, o nucené nebo povinné práci (sdělení č. 506/1990 Sb.)
Rozhodnutí	rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. 1. 2013 (1/2013 Sb.)
EVP	Evropská vězeňská pravidla přijatá Radou Evropy v roce 1973
SMP	Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězni z r. 1955
DDT	doporučení Rady Evropy Rec(2003) 23 týkající se vedení vězeňských správ v oblasti dlouhodobých a doživotních trestů

Další zkratky:

VSČR Vězeňská služba České republiky

NGŘ VSČR	nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky
OSZTZ	oddělení se zesíleným stavebně technický zabezpečením
VOP	veřejný ochránce práv
CPT	Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
ESLP	Evropská soud pro lidská práva
P	pravidlo (ve spojení s EVP a SMP)
SHČ	středisko hospodářské činnosti
Koncepce	Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015
Průzkum	vlastní dotazníkové šetření realizované v roce 2015

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Zákony a jiné právní předpisy:

ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ze dne 16. 12. 1992, ve znění pozdějších předpisů

usnesení předsednictva ČNR ze dne 16. 12. 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.

úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.)

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

vyhláška Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů, ve znění pozdějších předpisů

nařízení vlády č. 365/1999 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů

instrukce Ministerstva spravedlnosti č. j. 505/2001-Org, kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy

úmluva Mezinárodní organizace práce č. 29/1930, o nucené nebo povinné práci (sdělení č. 506/1990 Sb.)

rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. 1. 2013 (1/2013 Sb.)

Mezinárodní dokumenty:

Evropská vězeňská pravidla (doporučení Výboru ministrů Rec (2006) 2 členským státům k Evropským vězeňským pravidlům

Evropská vězeňská pravidla (doporučení Výboru ministrů R (87) 3 členským státům k Evropským vězeňským pravidlům

Standardní minimální pravidla OSN pro zacházení s vězni z r. 1955

doporučení Rady Evropy týkající se přeplněnosti vězeňských zařízení a nárůstu počtu vězněných osob (R(99)22)

doporučení Rady Evropy Rec(2003)23 týkající se vedení vězeňských správ v oblasti dlouhodobých a doživotních trestů

Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 1. až 10. 4. 2014

Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 7. až 16. 9. 2010

Zpráva pro vládu České republiky o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) ve dnech 25. března až 2. dubna 2008

Zpráva o plnění doporučení Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) v roce 2005, vyplývajících z návštěvy tohoto výboru v České republice v roce 2002

Zpráva o plnění doporučení Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) v roce 2004, vyplývajících z návštěvy CPT v České republice v roce 2002

Zpráva o plnění doporučení Evropského výboru pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (dále jen CPT) v roce 2003, která vyplynula z návštěvy CPT v České republice v roce 2002

CPT standards, „Substantive“ sections of the CPT’s General reports, Extract from the 2nd General Report [CPT/Inf (92) 3], published in 1992 (obecné standardy CPT/Inf/E(2002) 1 – Rev. 2015, výňatek z druhé obecné zprávy [CPT/Inf (92) 3], P 51

CM(2005)163 Dodatek. Komentář k návrhu Doporučení R(2006)2 Výboru ministrů členských států týkajících se Evropských vězeňských pravidel

Judikatura:

rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Enache proti Rumunsku ze dne 1. 4. 2014, č. 10662/06

rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Karalevičius proti Litvě ze dne 7. 4. 2005, č. 53254/99

rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Bulea proti Rumunsku ze dne 3. 12. 2013, č. 27804/10

rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Epistatu proti Rumunsku ze dne 24. 9. 2013, č. 29343/10

rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Muršić proti Chorvatsku ze dne 12. 3. 2014, č. 7334/13

rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Kalašnikov proti Rusku ze dne 15. 7. 2002, č. 47095/99

rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Peers proti Řecku ze dne 19. 4. 2001, č. 28524/95

rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Dougoz proti Řecku ze dne 6. 3. 2001, č. 40907/98

usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2013, sp. zn. III. ÚS 1220/13

usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 4. 2012, sp. zn. III. ÚS 283/12

usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2009, sp. zn. IV. ÚS 2507/08

usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 3171/07

usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 4. 1998, sp. zn. II ÚS 227/97

rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 12. 1. 2012, č. j. 9 Aps 1/2011 – 93

rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 2. 2007, sp. zn. 1 SKno 16/2006

rozhodnutí kárného senátu Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. 11. 2006, sp. zn. 1 Ds 18/2006

rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 20. 11. 2014, č. j. 30 A 30/2013-52

Monografie, učebnice a komentáře k zákonům:

BIEDERMANOVÁ P., PETRAS M. *Možnosti a problémy resocializace vězňů, účinnost programů zacházení*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. ISBN: 978-80-7338-115-8.

HÁLA, J. *Bolest a naděje vězení*. Praha : TRITON, 2007. ISBN 978-80-7387-013-3.

HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5.

HÁLA, J. *Teorie a praxe vězeňství II*. České Budějovice : Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1999. ISBN 80-7040-376-4.

KALVODOVÁ, V. *Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Komentář*. Praha : Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. ISBN: 978-80-7357-706-3.

KALVODOVÁ, V. *Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2002. ISBN 80-210-3025-9.

KRATOCHVÍL, V. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část*. Praha : C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-042-3.

KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha : C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-813-4.

MEZNÍK, J. a kol. *Základy penologie*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 1995. ISBN: 80-210-1248-X.

MAREŠOVÁ, A. *O resocializaci trochu jinak*. Propojení teorie a praxe při studiu sociálních deviací. Sborník příspěvků z konference sekce sociální patologie MČSS. Masarykova česká sociologická společnost, 2011. ISBN 978-80-903541-8-0.

NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M. a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 5. vyd. Praha : ASPI, a. s., 2007. ISBN 978-80-7357-261-7.

SUCHÝ, O. *Dlouhodobé tresty odnětí svobody a jejich výkon*. Praha : Ústav státu a práva Československé akademie věd, 1991. ISBN: 80-85638-02-9.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. ISBN: 978-80-7478-616-7.

ŠÁMAL a kol. *Trestní zákoník. Komentář*, 2. vydání. C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5.

URBANOVÁ, M. *Ženská delikvence jako sociální jev*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN: 80-210-3609-5.

Odborné články:

BAJCURA, L. *Oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením*. České vězeňství. Vězeňská služba ČR, 2005, č. 3, s. 12-13. ISSN: 1213-9297.

DEMELOVÁ V., ČERMÁKOVÁ E., LINHARTOVÁ L., JANKŮ T. *Muslimové v českých věznicích*. České vězeňství. Vězeňská služba ČR, 2015, č. 1, s. 10.

DRÁPAL, J. *Vězni dnes vydělávají o polovinu méně než dřív*. České vězeňství. Vězeňská služba ČR, 2014, č. 4, s. 8.

DZURILLOVÁ, M. *Hierarchia hodnot odsouzených*. Zvesti. 2003, roč. XXXV., č. 2, s.14-20. ISSN: neobsahuje.

FISCHER, S., RABOCH, J., ŽUKOV, I. *Analýza struktury hodnot a potřeb odsouzených v průběhu uvěznění*. Československá psychologie. Psychologický ústav AV ČR, v. v. i., 2008, č. 4, s. 388-396. ISSN: 0009-062X.

GRONSKÝ, M. *K niektorým psychologickým aspektom a výchovným možnostiam osobnosti maloletého a mladistvého páchatel'a*. Zborník z medzinárodnej konferencie o kriminalitě mládeže v Bratislavě 2000. Iuventa a Ministerstvo vnútra SR, 2000, s. 128-134. ISBN: 80-88893-65-8.

HÁLA, J., HACKOVÁ, Z. *Anketa k problematice zaměstnávání odsouzených*. České vězeňství. Vězeňská služba ČR, 2003, č. 3, s. 4-9.

HALUZOVÁ S., *Vězeňská strava včera a dnes*. České vězeňství. Vězeňská služba ČR, 2008, č. 3, s. 10-11.

HOSPODKA, M. *Aktuální problémy zaměstnanosti odsouzených v ostravském regionu*. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25. 6. 2004 v Kroměříži. Vězeňská služba ČR, 2004, s. 343-349. ISBN: 80-239-3645-X.

HRABÁK, V. *Problematika zaměstnávání vězňů – Věznice typu „C“ Horní Slavkov*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25. 6. 2004 v Kroměříži. Vězeňská služba ČR, 2004, s. 370-372. ISBN: 80-239-3645-X.

HUSSEINI, F. *Kázeňské trestání odsouzených*. Časopis pro právní vědu a praxi. Masarykova univerzita v Brně, 2010, roč. XVIII., č. 2, s. 184-193. ISSN: 1210-9126.

HÜTTNEROVÁ, R. *Ekonomické aspekty zaměstnávání vězňů osob*. Sborník referátů z mezinárodní konference v Kroměříži 2004. Vězeňská služba ČR, 2004, s. 295-298. ISBN: 80-239-3645-X.

JEŘÁBEK, M. *Formy zaměstnávání vězňů osob*. Sborník referátů z mezinárodní konference v Kroměříži 2004. Vězeňská služba ČR, 2004, s. 299-320. ISBN: 80-239-3645-X.

KALVODOVÁ, V., HUNGR, P. *Dva pohledy na české vězeňství*. Časopis pro právní vědu a praxi. Masarykova univerzita, Brno, 1998, roč. VI., č. 2, s. 258-263. ISSN: 1210-9126.

KÁPLOVÁ V. *Cizinci v českých věznicích*. České vězeňství. Vězeňská služba ČR, 2015, č. 1, s. 13.

KARABEC, Z., BLATNÍKOVÁ, Š. *K problematice dlouhodobých trestů odnětí svobody*. Kriminalistika. Ministerstvo vnitra ČR, 2004, roč. XXXVII., č. 3, s. 194-208. ISSN: 1210-9150.

KOCOUREK, K. *Zajištění bezpečnosti u výkonu výjimečných trestů ve Valdicích*. Sborník referátů z mezinárodní konference v Kroměříži 2004. Vězeňská služba ČR, 2004, s. 213-218. ISBN: 80-239-3645-X.

KOZOŇ, A., NEČAS, S. *Páchatel' v dlhodobom výkone trestu odňatia slobody a jeho sociálna prognóza*. Bezpečnostní teorie a praxe, 2008, č. 2, s. 89-101. ISSN: 1801-8211.

KOZOŇ, A. *Význam špecifického zaobchádzania nielen pre delikventnú mládež vo výkone trestu odňatia slobody*. Mládež a spoločnosť. Ministerstvo

školy SR a Ústav informácií a prognóz školstva, 2006, roč. XII., č. 2, s. 5-23. ISSN: 1335-1109.

KOZOŇ, A. *Dlhodobý výkon trestu odňatia slobody v penologickom výskume*. Justičná revue. Ministerstvo spravodlivosti SR, 2006, roč. 58, č. 1, s. 79-92. ISSN: 1335-6461.

KOZOŇ, A. *Penologická prognóza recidivistov pred prepustením z výkonu trestu odňatia slobody*. Justičná revue. Ministerstvo spravodlivosti SR, 2006, roč. 58, č. 3, s. 507-519. ISSN: 1335-6461.

KROŠLÁKOVÁ, D. *Špecifické kategórie vazňov z európskeho hľadiska (2)*. Zvesti. 2003, roč. XXXV., č. 1, s. 22-24. ISSN: neobsahuje.

LOBODÁŠ, O. *Vývoj slovenského väzeňského systému po roce 1993*. Sborník referátů z mezinárodní konference v Kroměříži 2002. Vězeňská služba ČR, 2003, s. 165-174. ISBN: 80-239-0138-9.

MAREŠOVÁ, A. *O resocializaci trochu jinak*. Propojení teorie a praxe při studiu sociálních deviací. Sborník příspěvků z konference sekce sociální patologie MČSS v Blansku 2011. Masarykova česká sociologická společnost ČR, 2011, s. 116-121. ISBN: 978-80-903541-8-0.

MAREŠOVÁ, A. *Sonda do problematiky osob v ČR poprvé trestně stíhaných, poprvé trestaných a poprvé vězněných*. Trestní právo. LexisNexis CZ s. r. o., 2006, roč. XI., č. 7-8, s. 33-41. ISSN: 1211-2860.

MAREŠOVÁ, A. *Důsledky dlouhodobého uvěznění*. Trestní právo. NAKLADATELSTVÍ ORAC, s. r. o., 2004, roč. IX., č. 5, s. 18-24. ISSN: 1211-2860.

MARTINOVSKÝ, P. *Privatizace vězeňství – moderní trend či přežitek?* Bezpečnostní teorie a praxe, 2013, č. 2, s. 47-62. ISSN: 1801-8211.

MAŘÁDEK, V. *Agrese v penitenciárních podmínkách*. Kriminalistika. Ministerstvo vnitra ČR, 2004, roč. XXXVII., č. 3, s. 210-217. ISSN: 1210-9150.

MEZNÍK, J. *Práce jako resocializační faktor u odsouzených mladých dospělých mužů*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25. 6. 2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky, 2004, s. 333-335. ISBN: 80-239-3645-X.

MIČKA, L. *Aktuální problémy zaměstnanosti odsouzených v ostravském regionu*. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25. 6. 2004 v Kroměříži. Vězeňská služba České republiky, 2004, s. 354-356. ISBN: 80-239-3645-X.

NEČAS, S. *Stav a perspektivy politiky Lotyšska v oblasti trestně výkonného práva a výkonu trestů*. Bezpečnostní teorie a praxe, 2009, č. 1, s. 133-137. ISSN: 1801-8211.

NEDBÁLKOVÁ, K. *Pseudorodiny ve vězeňských subkulturách aneb Spoutaná rozkoš*. Sborník příspěvků ze semináře sekce sociální patologie MČSS ve Velkých Karlovicích 2003. Masarykova česká sociologická společnost, 2003, s. 68-82. ISSN: neobsahuje.

NOVÁKOVÁ, J. *Problematika trestu odnětí svobody na doživotí I. část*. Všeprd. Spolek českých právníků Všeprd, 1999, roč. XXX., č. 1, s. 7-23. ISSN: neobsahuje.

NOVÁKOVÁ, J. *Problematika trestu odnětí svobody na doživotí II. část*. Všeprd. Spolek českých právníků Všeprd, 1999, roč. XXX., č. 2, s. 5-27. ISSN: neobsahuje.

NOVÁKOVÁ, J. *Problematika trestu odnětí svobody na doživotí III. část*. Všeprd. Spolek českých právníků Všeprd, 1999, roč. XXX., č. 3, s. 5-41. ISSN: neobsahuje.

ONTKO, F. *Zamestnávanie mladistvých odsúdených*. Zvesti, 2003, roč. XXXV., č. 2, s. 12-14. ISSN: neobsahuje.

PAKAN, L. *Výstupné oddiely – prvok prehlbenia diferencovaného výkonu trestu a resocializácie odsúdených*. Zvesti. 2003, roč. XXXV., č. 1, s. 6-8. ISSN: neobsahuje.

PETRAS, M. *Odborně metodický seminář „Zacházení s cizinci“*. Aktuální informace. Generální ředitelství vězeňské služby ČR, 2003, č. 8, s. 2-6. ISSN: neobsahuje.

PETRAS, M., HŮRKA, J. *Vývoj nástroje SARPO na hodnocení rizik a potřeb odsouzených osob*. Budoucnost a sociální patologie. Sborník příspěvků ze semináře sekce sociální patologie MČSS v Kašperských Horách 2009. Masarykova česká sociologická společnost ČR, 2009, s. 145-158. ISBN: 978-80-903541-6-5.

PLEVA, J. *Vnímání citelnosti výkonu trestu odnětí svobody odsouzenými – poznatky z výzkumu*. Státní zastupitelství. Novatrix, s. r. o., 2011, roč. IX., č. 10, s. 18-28. ISSN: 1214-3758.

PODANÁ, Z. *Souhrnná analýza rizik a potřeb odsouzených*. Kdo slyší hlas volajícího na poušti. Referáty z konference ve Vranově nad Dyjí 2010. Masarykova česká sociologická společnost ČR, 2010, s. 103-110. ISBN: 978-80-903541-7-3.

REZEK, T. *Luděk Kula: Trest musí zůstat trestem*. Justiční aktuality. Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2005, č. 1, str. 6.

ŘEHÁČEK, J. *Výkon trestu odnětí svobody na doživotí*. Státní zastupitelství. LexisNexis CZ s. r. o., 2007, roč. V., č. 10, s. 5-12. ISSN: 1214-3758.

SCHEINOST, M. *Cizinci v českých věznicích*. Vybrané otázky sociální patologie. Sborník příspěvků ze semináře sekce sociální patologie MČSS ve Šlovicích 2005. Masarykova česká sociologická společnost ČR, 2005, s. 78-86. ISBN: 80-903541-1-4.

SOCHŮREK, J. *Hromadné nekázně a vzpoury vězňů z pohledu penologie*. Policista. Ministerstvo vnitra ČR, 2008, roč. 14., č. 3, s. IX-XII. ISSN: 1211-7943.

STARODUBCEV, N. *Inženýrsko-technické zajištění bezpečnosti objektů trestního a výkoného systému Ruské federace*. Trestní právo. LexisNexis CZ s. r. o., 2005, roč. X., č. 2, s. 22-24. ISSN: 1211-2860.

TELEPKOVÁ, D., KOŠČ, J. *Nové aspekty vzdelávania odsúdených*. Zvesti. 2003, roč. XXXV., č. 4, s. 16-17. ISSN: neobsahuje.

TŮMOVÁ, J. *Výkon trestu odnětí svobody na doživotí*. Trestní právo. LexisNexis CZ s. r. o., 2006, roč. XI., č. 3, s. 10-17. ISSN: 1211-2860.

VÁCLAVEK, M. *Zaměstnávání odsouzených ve Věznici Znojmo*. Evropské vězeňské systémy. Sborník referátů z mezinárodní konference konané ve dnech 21.-25. 6. 2004 v Kroměříži. Vězeňská služba ČR, 2004, s. 407-410. ISBN: 80-239-3645-X.

VOKOUNOVÁ, V. *Projekty PPP mohou pomoci české justici*. Justiční aktuality. Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2005, roč. 1., č. 1, s. 17. ISSN: neobsahuje.

VRBA, B. *Výkon trestu odnětí svobody u nezaměstnaných vězňených osob a jeho rizika*. Sborník referátů z mezinárodní konference v Kroměříži 2004. Vězeňská služba ČR, 2004, s. 357-362. ISBN: 80-239-3645-X.

WALMSLEY, R. *Dosavadní vývoj vězeňských systémů ve střední a východní Evropě*. Trestní právo. LexisNexis CZ s. r. o., 2005, roč. X., č. 2, s. 14-18. ISSN: 1211-2860.

Internetové zdroje:

www.cpt.coe.int

www.vscr.cz

www.zvjs.sk

www.psp.cz

www.vlada.cz

portal.mpsv.cz

www.ochrance.cz

www.ceska-justice.cz

idea.cerge-ei.cz

cs.wikipedia.org

www.ihned.cz

world.time.com

www.parlamentnilisty.cz

www.metro.cz

www.blesk.cz

www.novinky.cz

tn.nova.cz

www.rozhlas.cz

www.vitalia.cz

kam.jcu.cz

www.jirikajinek.cz

Ostatní:

Důvodová zpráva k zákonu č. 276/2013 Sb., změna zákonů o výkonu vazby a o výkonu trestu odnětí svobody

Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015

Koncepce vězeňství do roku 2025

Sborník stanovisek veřejného ochránce práv

Vnitřní řád věznice Opava pro odsouzené zařazené k výkonu trestu do věznice s dozorem

Vnitřní řád věznice Horní Slavkov pro odsouzené zařazené k výkonu trestu do věznice s ostrahou

Vyjádření vlády České republiky ke Zprávě CPT z roku 2014

Vyjádření vlády České republiky ke zprávě, kterou Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání zaslal vládě České republiky po návštěvě České republiky ve dnech 7. až 16. září 2010

Vyjádření vlády České republiky ke zprávě, kterou Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání zpracoval pro vládu České republiky po návštěvě České republiky ve dnech 21. až 23. října 2009

Vyjádření vlády České republiky ke zprávě, kterou Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání zpracoval pro vládu České republiky po návštěvě České republiky ve dnech 25. března až 2. dubna 2008.

Vyjádření vlády České republiky ke zprávě, kterou Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání zpracoval pro vládu České republiky po návštěvě České republiky ve dnech 27. 3. až 7. 4. 2006 a 21. až 24. 6. 2006

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Statistika - ubytovací kapacita (základní přehled)

Příloha č. 2: Statistika - ubytovací kapacita (podrobný přehled)

Příloha č. 3: Statistika - ubytovací kapacita (četnost)

Příloha č. 4: Statistika - vliv amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013
na stav vězňů

Příloha č. 5: Ukázka jídelníčku (Věznice Rýnovice)

Příloha č. 6: Dotazník

Příloha č. 7: Statistika - zaměstnávání odsouzených

PŘÍLOHA Č. 1 - ubytovací kapacita (základní přehled)

	2005 (k 31. 12.)	2006 (k 31. 12.)	2007 (k 31. 12.)	2008 (k 31. 12.)	2009 (k 31. 12.)	2010 (k 31. 12.)	2011 (k 31. 12.)	2012 (k 31. 12.)
Celková ubytovací kapacita pro VTOS při 4m2 (počet míst)	15526	15997	16155	16528	16590	17045	17819	18649
Celkový počet ubytovaných odsouzených (*nejsou zahrnuti chovanci v detenčních ústavech a odsouzení v nemocničních zařízeních)	16077	16094	16563	18025	19302	19383	20478	20356
Celková využitelnost pro VTOS v % (naplněnost)	103,549	100,606	102,526	109,057	116,347	113,72	114,92	109,15
Počet věznic a vazebních věznic s využitou ubytovací kapacitou pro VTOS nad 100 % (přeplněných)	22x	19x	19x	28x	28x	24x	27x	22x

	2013 (k 31. 12.)	2014 (k 31. 12.)	k 30.4.2015	k 30.5.2015	2015 (k 31. 12.)
Celková ubytovací kapacita pro VTOS při 4m2 (počet míst)	18080	17140	17586	17600	17969
Celkový počet ubytovaných odsouzených (*nejsou zahrnuti chovanci v detenčních ústavech a odsouzení v nemocničních zařízeních)	14241	16376	17485	17672	18794
Celková využitelnost pro VTOS v % (naplněnost)	78,77	95,54	99,43	100,41	104,59
Počet věznic a vazebních věznic s využitou ubytovací kapacitou pro VTOS nad 100 % (přeplněných)	0	12x	17x	20x	18x

PŘÍLOHA Č. 2 - ubytovací kapacita (podrobný přehled)

2005 (k 31.12.)		2006 (k 31.12.)		2007 (k 31.12.)		2008 (k 31.12.)	
Věznice a vazební věznice s naplněnou ubytovací kapacitou pro odsouzené	Naplněnost v %	Věznice a vazební věznice s naplněnou ubytovací kapacitou pro odsouzené	Naplněnost v %	Věznice a vazební věznice s naplněnou ubytovací kapacitou pro odsouzené	Naplněnost v %	Věznice a vazební věznice s naplněnou ubytovací kapacitou pro odsouzené	Naplněnost v %
Bělušice	108,46	Bělušice	101,91	Drahonice	117,62	Bělušice	116,36
Drahonice	101,9	Břeclav	110,45	Hefmanice	110,76	Břeclav	105,92
Hefmanice	120,76	Drahonice	108,1	Horní Slavkov	109,48	České Budějovice	102,33
Horní Slavkov	112,19	Horní Slavkov	107,89	Jiřice	101,69	Drahonice	122,86
Jiřice	110,51	Jiřice	111,86	Kuřim	110,99	Hefmanice	109,97
Kuřim	127,68	Kuřim	115,02	Kynšperk nad Ohří	119,01	Horní Slavkov	121,43
Kynšperk nad Ohří	101,89	Liberec	116,83	Liberec	108,4	Hradec Králové	100,41
Liberec	111,54	Litoměřice	104,42	Mírov	109,28	Karviná	101,12
Mírov	105,81	Mírov	103,48	Nové Sedlo	122,87	Kuřim	119,83
Nové Sedlo	110,45	Nové Sedlo	116,28	Odolov	105,33	Kynšperk nad Ohří	114,99
Odolov	115,08	Odolov	109	Oráčov	112,64	Liberec	106,14
Oráčov	116,56	Oráčov	105,01	Ostrov nad Ohří	113,75	Litoměřice	117,07
Ostava	110,85	Plzeň	108,7	Příbram	109,5	Mírov	108,12
Pardubice	100,65	Příbram	110,13	Rýnovice	109,54	Nové Sedlo	130,92
Plzeň	106,03	Rýnovice	107,61	Stráž pod Ralskem	121,33	Odolov	111
Příbram	105,23	Stráž pod Ralskem	113,03	Světlá nad Sázavou	100,97	Opava	101,78
Rýnovice	114,23	Valdčice	105,3	Valdčice	100,1	Oráčov	125,49
Stráž pod Ralskem	111,88	Vinařice	107,39	Vinařice	114,43	Ostava	100,45
Tepliče	164,71	Znojmo	123,17	Znojmo	123,17	Ostrov nad Ohří	118,21
Valdčice	124,53					Pardubice	107,03
Vinařice	105,12					Plzeň	102,69
Znojmo	135,44					Příbram	120,38
						Rýnovice	122,61
						Stráž pod Ralskem	126,05
						Světlá nad Sázavou	103,67
						Valdčice	102,41
						Vinařice	126,67
						Znojmo	122,56

2009 (k 31. 12.)		2010 (k 31. 12.)		2011 (k 31. 12.)		2012 (k 31. 12.)	
Věznice a vazební věznice s naplněnou ubytovací kapacitou pro odsouzené	Naplňnost v %	Věznice a vazební věznice s naplněnou ubytovací kapacitou pro odsouzené	Naplňnost v %	Věznice a vazební věznice s naplněnou ubytovací kapacitou pro odsouzené	Naplňnost v %	Věznice a vazební věznice s naplněnou ubytovací kapacitou pro odsouzené	Naplňnost v %
Bělušice	124,7	Bělušice	130,48	Bělušice	123,41	Bělušice	118,12
Břeclav	116,11	Břeclav	108,05	Břeclav	102,4	Břeclav	105,39
Drahonice	129,25	Drahonice	135,85	Drahonice	119,3	Drahonice	129,82
Hefmanice	123,61	Hefmanice	122,08	Hefmanice	135,72	Hefmanice	137,27
Horní Slavkov	122,8	Horní Slavkov	121,84	Horní Slavkov	119,03	Horní Slavkov	122,7
Hradec Králové	119,59	Kuřim	128,45	Jitice	104,28	Jitice	110,21
Kuřim	130,82	Mírov	115,65	Kuřim	141,45	Kuřim	131,69
Kynšperk nad Ohří	117,77	Nové Sedlo	122,22	Kynšperk nad Ohří	117,4	Kynšperk nad Ohří	116,36
Liberec	107,63	Odolov	120,33	Liberec	109,96	Liberec	106,35
Litoměřice	105,69	Opava	109,11	Liberec	104,07	Mírov	110,28
Mírov	109,28	Oráčov	128,75	Litoměřice	107,22	Mírov	101,69
Nové Sedlo	132,61	Ostrov nad Ohří	132,14	Nové Sedlo	125,36	Nové Sedlo	125,33
Odolov	112,67	Pardubice	110,83	Odolov	117	Odolov	121,56
Olomouc	113,87	Plzeň	122,81	Opava	108,46	Oráčov	112,71
Oráčov	132,24	Praha Pankrác	109,96	Oráčov	135,73	Ostrov nad Ohří	113,42
Ostrava	103,2	Příbram	125,38	Ostrov nad Ohří	127,1	Pardubice	132,07
Ostrov nad Ohří	127,02	Rapotice	137,39	Pardubice	113,71	Plzeň	112,67
Pardubice	114,31	Rýnovice	120,33	Plzeň	136,16	Rýnovice	101,96
Plzeň	130,28	Stráž pod Ralskem	122,09	Praha Pankrác	103,41	Stráž pod Ralskem	112,04
Praha Pankrác	100,4	Světlá nad Sázavou	104,86	Příbram	120,13	Světlá nad Sázavou	102,98
Příbram	123,63	Valdice	105,4	Rapotice	109,81	Valdice	108,42
Rapotice	121,3	Vinařice	129,1	Rýnovice	110,39	Valdice	124,59
Rýnovice	128,42	Všehrdy	104,84	Stráž pod Ralskem	122,61	Vinařice	
Stráž pod Ralskem	129,63	Znojmo	129,27	Světlá nad Sázavou	120,97		
Světlá nad Sázavou	115,64			Valdice	107,23		
Valdice	105,95			Vinařice	125,28		
Vinařice	130,85			Znojmo	105,74		
Všehrdy	103,01						

2014 (k 31.12.)		2015 (k 31.11.)	
Věznice a vazební věznice s naplněnou ubytovací kapacitou pro odsouzené	Naplněnost v %	Věznice a vazební věznice s naplněnou ubytovací kapacitou pro odsouzené	Naplněnost v %
Bělušice	100,18	Bělušice	110,05
Heřmanice	101,98	Břeclav	108,54
Horní Slavkov	100,14	České Budějovice	103,8
Jičice	100,14	Heřmanice	120,23
Litoměřice	118,7	Horní Slavkov	103,66
Nové Sedlo	102,9	Jičice	108,95
Oráčov	100,42	Kuřim	120,73
Pardubice	111,46	Kynšperk nad Ohří	114,1
Plzeň	105,5	Litoměřice	129,27
Příbram	106,55	Odolov	126,33
Rýnovice	101,8	Oráčov	116,21
Vinařice	100,67	Ostrava	109,29
		Ostrov nad Ohří	115,52
		Pardubice	108,97
		Plzeň	114,9
		Příbram	109,79
		Rapotice	111,04
		Rýnovice	105,8
		Stráž pod Ralskem	107,48
		Teplice	101,28
		Vinařice	109,11
		Všehrdy	104,24

PŘÍLOHA Č. 3 - ubytovací kapacita (četnost)

Název	Četnost naplnění ubytovací kapacity pro VTOS nad 100 % v letech 2005 až 2015
Bělušice	9
Brno	0
Břeclav	7
České Budějovice	2
Drahonice	8
Heřmanice	9
Horní Slavkov	10
Hradec Králové	2
Jiřice	7
Karviná	1
Kuřim	9
Kynšperk nad Ohří	7
Liberec	7
Litoměřice	6
Mírov	8
Nové Sedlo	9
Odolov	9
Olomouc	1
Opava	3
Oráčov	10
Ostrava	4
Ostrov nad Ohří	7
Pardubice	8
Praha Pankrác	3
Praha Ruzyně	0
Plzeň	9
Příbram	10
Rapotice	4
Rýnovice	10
Stráž pod Ralskem	9
Světlá nad Sázavou	6
Teplice	2
Valdice	8
Vinařice	10
Všehrady	2
Znojmo	6

PŘÍLOHA Č. 4 - vliv amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 na stav vězňů

Pořadí	Organizační jednotka	Stav vězňů k 1. 1. 2013	Stav propuštěných na amnestii (k 31. 12. 2013)	Stav propuštěných v %
1.	Všehrady	557	265	47,58
2.	Odolov	374	176	47,06
3.	Nové Sedlo	421	193	45,84
4.	Světlá nad Sázavou	760	334	43,95
5.	Stráž pod Ralskem	874	383	43,82
6.	Kynšperk nad Ohří	1 000	437	43,7
7.	Rapotice	695	289	41,58
8.	Pardubice	768	297	38,67
9.	Opava	412	152	36,89
10.	Drahonice	296	109	36,82
11.	Jirice	798	280	35,09
12.	Liberec	395	136	34,43
13.	Olomouc	246	84	34,15
14.	České Budějovice	244	82	33,61
15.	Ostrov	1 003	324	32,3
16.	Hradec Králové	389	123	31,62
17.	Příbram	978	301	30,78
18.	Brno	508	139	27,36
19.	Praha Ruzyně	855	232	27,13
20.	Heřmanice	976	259	26,54
21.	Znojmo	185	47	25,41
22.	Praha Pankrác	972	241	24,79
23.	Oráčov	592	145	24,49
24.	Ostrava	485	118	24,33
25.	Karviná	174	42	24,14
26.	Vinařice	1 135	260	22,91
27.	Homí Slavkov	934	210	22,48
28.	Litoměřice	302	66	21,85
29.	Břeclav	186	39	20,97
30.	Teplice	156	30	19,23
31.	Kuřim	639	122	19,09
32.	Rýnovice	520	96	18,46
33.	Plzeň	1 460	260	17,81
34.	Bělušice	704	109	15,48
35.	Valdice	1 184	87	7,35
36.	Mírov	429	4	0,93
CELKEM		22638	6471	

Poznámka: Údaje uvedené ve 3. sloupci byly převzaty z Informačního servisu Vězeňské služby ČR, dostupné zde: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/amnestie-1681/>. Údaje uvedené ve 4. sloupci byly převzaty ze Statistické ročenky Vězeňské služby ČR za rok 2013, dostupné zde: http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistik%C3%A9%20ro%C4%8Denky/Rocenka_2013.pdf.

PŘÍLOHA Č. 5 - ukázka jídelníčku (Věznice Rýnovice)

Pondělí	snídaně	Čaj, půl veku, teplá sekaná, hořčice, ovoce Pečivo 3ks, sýr tavený, máslo 10gr
	svačina	
	polévka	
	oběd	
Úterý	večeře	Krupicová s vejcem Hrachová kaše, párek, okurka Zapečené těstoviny, čaj
	snídaně	
	svačina	
	polévka	
Středa	oběd	Čaj, pečivo 3ks, finská pomazánka 100gr, jablko Pečivo 3ks, jogurt, máslo 10gr
	večeře	
	snídaně	
	svačina	
Čtvrtek	polévka	Mléko, šátečky 3 ks Chléb 200gr, uzenina 100gr, rajče
	oběd	
	večeře	
	snídaně	
Pátek	svačina	Hovězí s těstovinovou rýží Madarský guláš, knedlík /ml. maso/ Špagety se sýrovou omáčkou, čaj
	polévka	
	oběd	
	večeře	
Sobota	snídaně	Čaj, chléb, lanšmíková pomazánka 140gr, jablko Pečivo 3ks, šunkové maso
	svačina	
	polévka	
	oběd	
Neděle	večeře	Čočková polévka Dušený karbanátek, brambor, červená řepa Bramborový guláš, pečivo 3ks, čaj
	snídaně	
	svačina	
	polévka	
Pátek	oběd	Čaj, chléb 200gr, máslo 30gr, ředkvičky Chléb 200gr, česnekový bok, hořčice
	večeře	
	snídaně	
	svačina	
Sobota	polévka	Ovarová polévka Vepřová plec na žampionech, rýže Bramborové šišky s mákem, čaj
	oběd	
	večeře	
	snídaně	
Neděle	svačina	BK, pečivo 3ks, máslo 20gr, jogurt Chléb 200gr, vepřová konzerva 125gr
	polévka	
	oběd	
	večeře	
Neděle	snídaně	Zelná polévka Vepřová játra na kari, těstoviny Dušená zelenina, brambor, čaj
	svačina	
	polévka	
	oběd	
Neděle	večeře	BK, chléb 200gr, máslo 10gr, tavený sýr Veka 1/2ks, uzenina 100gr, máslo
	snídaně	
	svačina	
	polévka	
Neděle	oběd	Hovězí vývar s noky Sekaná svíčková, knedlík
	večeře	
	snídaně	
	svačina	
Neděle	polévka	Chléb 200gr, rybičky šproty, máslo 20gr, čaj porcovaný
	oběd	
	večeře	
	snídaně	

Zdroj: Vězeňská služba ČR, dostupné zde: <http://www.vscr.cz/veznice-rynovice-48/o-nas-1624/vykon-vezenstvi-239/odsouzeni-ve-vykonu-trestu-327/stravovani-5704>

PŘÍLOHA Č. 6 - dotazník

1. **Vyplňte, prosím, údaje v tabulce.** U forem zaměstnávání uveďte oblast (např. vnitřní režie – úklid, kuchyně, údržba; provozovny SHČ – výroba nábytku apod.)

Celkový počet odsouzených ve Vaší věznici:
Počet odsouzených zahrnutých v evidenci zaměstnávání (práceschopní):
Počet odsouzených zařazených do práce:
Počet odsouzených ve vzdělávacích a terapeutických programech (min. 21 hod. týdně):

Formy zaměstnávání odsouzených ve Vaší věznici:

2. **V čem spatřujete příčinu nárůstu míry zaměstnanosti ve Vaší věznici, k němuž v posledních 10 letech došlo (od r. 2005)?**

3. **Spolupracuje Vaše věznice v oblasti zaměstnávání odsouzených s podnikatelskými subjekty? V případě, že ano, s jakými? O jakou práci odsouzených mají podnikatelé nejčastěji zájem?**

4. Zaškrtněte (popř. tučně zvýrazněte), které z těchto faktorů ovlivňují míru zaměstnanosti odsouzených ve Vaší věznici? V případě jiné možnosti, tuto, prosím, uveďte v tabulce „jiné“.

- Změna v počtu odsouzených zahrnutých v evidenci zaměstnávání
- Skladba dle délky trestu ve vztahu k vykonávaným pracovním činnostem
- Fluktuace
- Kvalifikační předpoklady
- Zdravotní klasifikace
- Kvalita a počet výrobních pracovišť schopných realizovat výrobky pro státní správu
- Množství, kvalita a vybavenost výrobních ploch
- Objektivní vnější faktory: státní podpora poskytovaná střednímu a malému podnikání zejména v regionech s vysokou mírou zaměstnanosti, výkyvy trhu
- Řídící práce managementu
- Nedostatek pracovníků zajišťujících dohled na nestřežených pracovištích
- Vysoké náklady spojené se zařízením vnějšího střeženého pracoviště

Jiné:

5. Jaká doporučení byste navrhovali ke zvýšení míry zaměstnanosti?

a) v oblasti zaměstnávání uvnitř věznice

b) v oblasti zaměstnávání mimo věznici

PŘÍLOHA Č. 7 - zaměstnávání odsouzených

Organizační jednotka	Celkový počet odsouzených ve věznicích	Počet odsouzených zahrnutých v evidenci zaměstnávání - pracovních (% z celkového počtu odsouzených)	Počet odsouzených zařazených do práce (% z celkového počtu odsouzených)	Počet odsouzených ve vzdělávacích a terapeutických programech - min. 21 hod. týdně (% z celkového počtu odsouzených)	Reálná zaměstnanost (zařazení do práce + vzdělávací a terapeutické programy/práceschopní)	Údaje platné ke dni
Bělušice	635	583 (91,81 %)	162 (25,51 %)	38 (5,98 %)	34,31%	31.10.2015
Břeclav	160	98 (61,25 %)	71 (44,38 %)	0	72,45%	15.12.2015
Horní Slavkov	762	727 (95,41 %)	198 (25,98 %)	66 (8,66 %)	36,31%	9.12.2015
Jiřice	801	301 (37,58 %)	223 (27,84 %)	78 (9,74 %)	100%	30.11.2015
Karviná	190	52 (27,37 %)	35 (18,42 %)	17 (8,95 %)	100%	29.12.2015
Kuřim	572	524 (91,61 %)	187 (32,69 %)	152 (26,57 %)	64,69%	18.12.2015
Kýnsperk nad Ohří	956	523 (54,71 %)	354 (37,09 %)	0	67,69%	27.11.2015
Mírov	359	353 (98,33 %)	219 (61,00 %)	22 (6,13 %)	68,27%	10.11.2015
Odolov	383	294 (76,67 %)	191 (49,87 %)	0	64,97%	18.11.2015
Opava	326	132 (40,49 %)	79 (24,23 %)	43	92,42%	12.11.2015
Oráčov	550	517 (94,00 %)	334 (60,73 %)	0	64,60%	12.11.2015
Plzeň	1243	959 (77,15 %)	525 (42,24 %)	144 (11,58 %)	69,76%	14.12.2015
Příbram	981	763 (77,78 %)	207 (21,10 %)	240 (24,46 %)	58,58%	16.12.2015
Rýnovice	529	497 (93,95 %)	223 (42,16 %)	125 (23,63 %)	70,02%	17.12.2015
Stráž pod Ralskem	640	(tento údaj věznic neeviduje)	235 (36,72 %)	77 (12,03 %)	(nelze vypočítat)	14.11.2015
Světlá nad Sázavou	761	676 (88,83 %)	398 (52,30 %)	64 (8,41 %)	68,34%	19.11.2015
Valdice	979	945 (96,53 %)	474 (48,42 %)	82 (8,38 %)	58,54%	31.10.2015
Vinařice	996	552 (55,42 %)	202 (20,28 %)	298 (29,92 %)	90,58%	16.11.2015
Všehrdy	615	556 (90,41 %)	339 (55,12 %)	153 (24,88 %)	80,76%	10.11.2015

ABSTRAKT

Rigorózní práce je zaměřena na některé otázky výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody v českých věznicích a vazebních věznicích. Cílem práce je zjistit, do jaké míry se mezinárodní standardy z Evropských vězeňských pravidel týkající se výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody promítly do české právní úpravy, které z věznic v České republice dosahují z hlediska naplněnosti nejvyšších hodnot a zda byl problém spočívající v jejich přeplněnosti vyřešen amnestií bývalého prezidenta Václava Klause z ledna 2013. Práce si dále klade za cíl nastínit dosavadní vývoj míry zaměstnanosti odsouzených, pojmenovat nejvýznamnější faktory ovlivňující tento ukazatel, a rovněž zjistit, zda aktuální právní úprava garantuje právo odsouzeného aktivně se bránit proti rozhodnutí o umístění na oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením. Mezi hlavní zjištění patří, že řada příslušných mezinárodních standardů byla do české právní úpravy včleněna, přeplněnost věznic představuje problém trvalý a míra zaměstnanosti osob nacházejících se ve výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody dlouhodobě dosahuje úrovně vytyčené Vězeňskou službou České republiky.

ABSTRACT

The rigorous thesis focuses on certain issues related to the execution of unconditional imprisonment in Czech penitentiaries and detention prison centres. The objective of this thesis is to establish the extent to which the international standards of the European Prison Rules related to the execution of unconditional imprisonment are reflected in the Czech legislation, which penitentiaries in the Czech Republic achieve the highest values as regards the number of prisoners, and whether the issue of their overcrowding was solved by the amnesty of the former President Václav Klaus in January 2013. Furthermore, the thesis aims to outline the previous development of the employment level of convicted people, to identify the most significant factors influencing this indicator, and also to determine whether the current legislation guarantees the right of convicted people to actively contest the decision which stations them in the section with enhanced structural and technical security. The main findings include that several international standards were implemented in the Czech legislation, yet the overcrowding represents a continuous problem, and, in the long term, the level of employment of persons executing their unconditional imprisonment amounts to the levels set out by the Prison Service of the Czech Republic.

SHRNUTÍ

Rigorózní práce pojednává o některých otázkách výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody v českých věznicích a vazebních věznicích. Práce je členěna do pěti kapitol. První kapitola je zaměřena na materiální podmínky ve výkonu trestu odnětí svobody. Ústředním tématem je ubytování odsouzených, zejména prostory určené pro spaní, jejich typy, kapacita a vybavení, a to s přihlédnutím k mezinárodním požadavkům týkajících se plošné výměry těchto prostor a počtu metrů krychlových vzduchu. Současně je zde rozvedena problematika přeplněnosti českých věznic, popsán dopad amnestie bývalého prezidenta Václava Klause z ledna 2013 na stav vězeňské populace a nastíněna rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva. Druhá kapitola je věnována sociálním podmínkám. Mezi hlavní témata patří stravování odsouzených, osobní hygiena, odívání a právo na vycházky. Sledována je kvalita stravy, stravní normy, dietní stravování a stravování osob s jinými návyky, typicky v českých věznicích hojně zastoupené muslimské populace. Ve třetí kapitole je pojednáno o formách kontaktu odsouzených s vnějším světem, konkrétně o korespondenci, právu užívat vězeňský telefon a návštěvách odsouzených. V případě telefonického kontaktu je nastíněna problematika používání mobilních telefonů odsouzenými a nákladů za užívání vězeňských telefonních automatů. Předposlední kapitola je zaměřena na zaměstnávání vězňených osob, především na formy zaměstnávání, míru zaměstnanosti a odměňování za vykonanou práci. Obsahem poslední kapitoly je pak nástin problematiky umístování odsouzených do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením. Pokud jde o cíl práce, tímto je zejména zjištěno, do jaké míry se mezinárodní standardy z Evropských vězeňských pravidel týkající se výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody promítly do české právní úpravy, které z věznic v České republice dosahují z hlediska naplnění nejvyšších hodnot, zda byl problém spočívající v jejich přeplněnosti vyřešen amnestií bývalého prezidenta Václava Klause z ledna 2013, nastínit dosavadní vývoj míry zaměstnanosti odsouzených, pojmenovat nejvýznamnější faktory ovlivňující tento ukazatel, a rovněž zjištěno, zda aktuální

právní úprava garantuje právo odsouzeného aktivně se bránit proti rozhodnutí o umístění na oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením.

SUMMARY

The rigorous thesis addresses certain issues related to the execution of unconditional imprisonment in Czech penitentiaries and detention prison centres. The thesis is divided into five chapters. The first chapter concentrates on material conditions of the execution of unconditional imprisonment. The central topic is the accommodation of convicted people, especially the spaces intended for sleeping, their types, capacity and equipment, while taking into account the international requirements concerning the acreage of these spaces and the number of cubic meters of air. Moreover, the issue of overcrowded Czech penitentiaries is expanded in this chapter as well, the repercussion of the amnesty of the former President Václav Klaus in January 2013 described, and the decisional practice of the European Court for Human Rights outlined. The second chapter deals with social conditions. The main topics consist of the convicts' eating possibilities, personal hygiene, clothing and the right to walks. The monitored indicators are the food quality, eating standards, diet food and eating of people with different customs, which especially typically includes in Czech penitentiaries abundantly occurring Muslim population. The third chapter turns to forms of contact between the convicted persons and the outside world, particularly their correspondence, right to use the prison phone and visits coming to see them. As regards telephone communication, the issues of mobile phones being used by convicts and costs for the use of prison payphones are delineated. The penultimate chapter focuses on employment of prisoners, especially the forms and level of employment, and remuneration for the work performed. The last chapter contains the outline of the issue of stationing the convicted people in the section with enhanced structural and technical security. As for the objective of this thesis, the main ones were to determine the extent to which the international standards of the European Prison Rules related to the execution of unconditional imprisonment are reflected in the Czech legislation, which penitentiaries in the Czech Republic achieved the highest values as regards the number of prisoners, and whether the issue of their overcrowding was solved by the amnesty of the former President Václav Klaus in January 2013, to outline the previous development

of the employment level of convicted people, to identify the most significant factors influencing this indicator, and also to determine whether the current legislation guaranteed the right of convicted people to actively contest the decision which stations them in the section with enhanced structural and technical security.

KLÍČOVÁ SLOVA/KEYWORDS

nepodmíněný trest odnětí svobody/unconditional imprisonment

vězeňství/penitentiary system

věznice/prison

NÁZEV PRÁCE V ANGLICKÉM JAZYCE

Selected Questions of Unconditional Sentence of Imprisonment